F 97

FÜLÖP JÁNOS

Gordiusz mester nyomoz

Fülöp János

GORDIUSZ MESTER NYOMOZ

EXPRESSZ KÖNYVEK
BUDAPEST

© Fülöp János 1983

ISBN 963 321 996 5
ISSN 0230-7995

Kamatos kamat

Hét óra negyvennégy perckor

- Miért sírsz, Géza?
- Tudod, hogy érzékeny a szemem, Dolfi bácsi!
- Ez... ez fertőtlenítőszer szaga! Ti találtatok egy hullát!... Miért nem felelsz? Hány napos?
- Kérlek, ne jegyezz semmit, Dolfi bácsi, jó? Egyelőre csak tapogatózunk, mint vak a hajnalon, túl korai volna bármit is nyilvánosságra hozni.
- Eltettem a blokkomat, főhadnagyom. Beszélj!
- Nem beszélek. Ismerlek, a memóriádat sose rakod zsebre, minden szavamra visszaemlékszel, fejből diktálod le a riportot.
- Ilyen nehéz az ügy? Ennyire ideges vagy miatta?
- Még fegyelmezem is magam, ha nem vetted volna észre. Rögzítettük, amit a helyszínen találtunk, azóta egy helyben állok, mint kisbojtár a lakodalomban, folyvást az az érzésem, megint lekésem a csatlakozást.
- Megint?!... Látom, még most se tudsz szabadulni annak a régi históriának az emlékétől.
- Nem! Mert, ha én akkor idejekorán kapcsolok, ha előbb fog az agyam, akkor a tettesnek nincs ideje kilógni az országból!
- Most is ilyesmitől tartasz? … Jól van, nem faggatlak, énmiattam ne sírj.
- A fertőtlenítőszer, Dolfi bácsi. Nem volt türelmem várni, túl korán mentem be a lakásba.
- Legalább annyit mondj: valami szimpla rablógyilkosság, vagy ... ?
- Pontosan ez a dilemmám! Dolfi bácsi, nagyon szépen kérlek, ne provokálj. Az imént mondtam, nem nyilatkozhatom.
- No, öcsi, ide figyelj. Ajánlok neked egy üzletet. Én megígérem, hogy beleegyezésed nélkül egy sort le nem írok a lapnak, meg se mukkanok. Te nem mondasz se nevet, se címet, csak a tényeket.

Hálából szállítom neked a megoldást. Tálcán. No, nem a saját kútfejemből, félre ne értsd. Ismerek valakit, akinek a csavaros ügyekre van specializálva az agya.

- Ugyan, Dolfi bácsi, ez nem keresztrejtvény!

- Jónak mondod, közel félszázados rendőri riporterkedés után! Közlöm veled: az illető professzionista. Kollégád, ha úgy tetszik.

- No, akkor végképp nem! Hogy ne csak itt, a kapitányságon, hanem az egész testület előtt is leégjek!?

- Nem égsz le. Nem hivatalosan fog segíteni. Ha akarod, ki se mozdul az irodájából.

- Ezt ismerjük, Dolfi bácsi, ez réges-rég ki van találva. Hercule Poirot s az ő csodálatos szürke agysejtjei.

- Minden réges-rég ki van találva, főhadnagyom, csak az emberiség időről időre megfeledkezik róla. Vegyük például a Bűn és bűnhődést, tökéletes remekmű, de nehogy azt hidd, hogy Dosztojevszkij írt először a lelkifurdalás kérlelhetetlen erejéről!

- A jó mindenségit!

- Mi bajod?

- Egész idő alatt ez motoszkált a fejemben. Hogy valahonnét ismerős előttem a szitu. Képzeld csak ...

- Elmondod?

- Nos, képzeld el: magányos öregasszony, valamikor jómódú, most pedig uzsorás, de abból az igazi, klasszikus fajtából. Minden fillér kölcsönpénz után húsz százalék kamat.

- Nem kevés!

- Egy percenttel se kevesebb! S ennek ellenére akkora a forgalma, mint a központi takarékpénztáré. Az üzletmenet egyébként szigorúan megszervezve: naprakész, komplett könyvelés, minden adóslevél külön borítékban, a lejárati napok pirossal az előjegyzési naptárban.

- Mennyi volt a forgótőke?

- Közel a negyedmillióhoz.

- Ennyiért érdemes!

- Mi?

- Egy dörzsölt fiúnak bekopogtatni, betenni a lábát az ajtórésbe, megrázni a mamust, mint Krisztus a vargát, ha nem nyitja ki a száját...

- Ne folytasd, ez mind nem volt. A néni már-már mániákusan

vigyázott magára meg a pénzére. Az ajtaján zárak, reteszek, lakatok, soha senkit nem engedett be a lakásba. Senkit! Még a villanyórát is kiszereltette a folyosóra! Mindenkivel a rácsos kisablakon keresztül tárgyalt. A lakást legfeljebb napközben hagyta el, megvette az ebédnekvalót, usgyi vissza a lakatok mögé. Soha be nem ment egy moziba, soha el nem ment Budára sétálni...

- És mégis ... ?

- Igen. Ott találták a szobája padlóján, a feje kilyukasztva egy bronzból készült szárnyas Merkur-szoborral. Egyetlen ütés, holtbiztosan a halánték megfelelő pontjára.

- És teljesen kifosztják.

- Nem visznek el a lakásból semmit. Jó, megengedem, az első vizsgálatunk nyilván felületesebb a kelleténél, de végül megtaláltuk a forgótőkét, az összes iratokat, belégeket, sőt...

- „Sőt" is van?

- Igen. Az ebédlőasztalon, két tányér ételmaradék s egy fél üveg bor mellett, ott egy aláírt elismervény 12 ezer forintról.

- Aláírt elismervény? Akkor mi a probléma?

- A név hamis. Buga Márton, ilyen név ugyanis nincs.

- Hogyne volna! Én is hallottam!

- Ne is mondd: tudom, mire gondolsz. Tévésorozat. A Tenkes kapitánya. Csakhogy az Jakab. Buga Jakab! Buga Márton, ez jellegzetes alvilági becenév, csak éppen nincs mögötte ember. Sejtheted, hogy első dolgom volt végiglapozni az álnévkatasztert. Ilyen becenevű bűnözőt nem ismerünk.

- A halálpontos ütés viszont hivatásosra vall, mi?

- Elvben.

- Bosszúra gyanakszol?

- Gyanakodhatok, amire akarok, ha képtelen vagyok megmagyarázni, hogy a néni miért változtatott az évszázados, megrögzült magatartásán, miért engedett be valakit, miért kínálta étellel-itallal, miért adott neki kölcsönt...

- Biztos, hogy adott?

- A szakértők most vetik egybe az összegeket. De most nem is ez a leglényegesebb. Semmi nyom, de semmi, érted? Dulakodásnak se. Legalább védekezett volna: leszakít egy gombot, belekarmol az illető képébe, de semmi. Kedélyesen megebédeltek, megfelezték a sóletet...

- Valami rokona lehetett, vagy közeli ismerőse.
- Ismeretlennek kellett lennie, ha elfogadott tőle egy nyilvánvaló álnevet! Mellesleg egyetlen élő rokona van, az is külföldön.
- Külföldön! Akkor már értem, miért emlegetted imént azt a bizonyos csatlakozást.
- Nem, Dolfi bácsi, ez is zsákutca, az illető negyven éve nem lépte át a magyar határt! Egyáltalán, akármerre indulok, csupa zsákutca. Nincs egyetlen tanúm, senki nem látott semmit. Mondom neked, egy az egyben a Bűn és bűnhődés szituációja, csak éppen semmi biztosítékom nincs rá, hogy a tettes egy szép napon bekopogtat az irodámba, és töredelmesen bevall mindent, mert nem bírja tovább.
- Nos, főhadnagyom, köszi szépen. Most én következem.
- Ne haragudj, nem értelek.
- Egy öreg zsurnaliszta is lehet olyan korrekt, mint egy ifjú rendőr főhadnagy. Valamit valamiért! Gyere!
- Hová?
- A Belügyminisztériumba.

Nyolc óra harminchat perckor

Mindenütt vannak olyan emberek, akiket jobban ismernek a becenevükön, mint a valódin.

Bármily hihetetlennek hangzik, így van ez a Belügyminisztérium tudakozójában is, ahol - ezekben a percekben - megjelenik Dolfi bácsi, a közismert s köztiszteletben álló idős újságíró, megemeli régimódi, fekete szalagos szürke gyapjúkalapját, közli az eligazítóval, hogy ő doktor Nagy Sándorral szeretne beszélni, s párnás arcára gyanúsan nyájas mosoly telepszik, mert látja, hogy az ügyeletes, aki egyébként száz meg száz nevet őriz emlékezetében, úgy rázza a fejét, mintha víz ment volna a fülébe:
- Kit keres, Dolfi bácsi?
- Nagy Sándor őrnagyot. Pontosabban: Gordiuszt.
- Gordiusz! Vagy úgy! Miért nem mindjárt ezzel kezdte!

Az öreg hátranéz a mögötte álló, ritkás szőke hajú, kemény pofacsontú, sovány arcú főhadnagyra, csippent a szemével:
- Talán még nem késő.

Az eligazító nem fogja föl a megjegyzés rejtett humorát, megírja a belépőt, kérdően néz a főhadnagyra:

- Peredi Géza elvtárs?

- Igen.

- Együtt vannak?

- Együtt.

- Tudják, hol a mester irodája, ugye?

- Tudjuk - mondja Dolfi bácsi. - Hoztunk is az útra háromnapi hideg élelmet.

Nos, ebben a félmondatban van némi újságírói túlzás, az azonban kétségtelen, hogy sokat kell gyalogolniuk az épületben. Föllépkednek a főlépcsőn, amelynek vörös szőnyege az első emeletig szolgál; elballagnak a hátsó frontra; újabb lépcsőket kell megmászniuk, újabb, mind jelentéktelenebb folyosókon kell végigbaktatniuk; s végül - de még a férfi- s a női vécén is túl - megtalálják azt a rövidke benyúlót, ahol a nappali óra ellenére is villany világít.

Ekkor Dolfi bácsi fölemeli az ujját:

- Hallod?

Az épület visszhangosan csendes, de valahonnét finoman cizellált, tökéletesen ellenpontozott, a témát önmaga variációival díszítő barokk zene hallik.

- Ez a Hatodik Brandenburgi!

- Micsoda?

- Egy Bach-koncert. Várjunk egy percet, rögtön vége.

Peredi főhadnagy arcán megrándulnak az izmok.

- Ne haragudj, Dolfi bácsi, de nekem erre most nincs időm.

- Ne sírj, Géza! Ez a néhány másodperc, ígérem, ezerszeresen megtérül majd számodra. A mesternek viszont az a halála, ha megzavarják zenehallgatás közben.

- Meddig fogunk itt ülni? Fölteszi a hetediket.

- Ó, te szakbarbár! Jegyezd meg, hogy Bach csak hat Brandenburgi koncertet írt.

Még szerencse, gondolja Peredi, de nem szól.

- Egyáltalán, tudsz te valamit Bachról?

- Hazudhatok, ha ezzel a kedvetekben járok.

- Nos, főhadnagyom, ha valami miatt lemaradsz a csatlakozásról, akkor az a zenei műveletlenséged.

- Kérlek, Dolfi bácsi.

- Jól vésd az agyadba: Johann Sebastian Bach! Ez a név jelenti számodra a kulcsot Gordiusz lelkéhez. Apropó: véletlenül se szólítsd Gordiusznak. Célzást se tégy rá.

- Csönd lett!

- Hallom! - s Dolfí bácsi megnyomja a csengő gombját.

Csaknem azonnal megnyílik az ajtó, keretéből őszülő borzas férfi tekint rájuk nyugalmasan. Élénk kék ingét őzbarna, puha bőrmellény födi, remekül illik napégette arcához és világos szeméhez. Az öreg újságíró láttán mosoly deríti fel a képét.

- Jobbsincs szerkesztő úr! De rég láttalak!

Dolfí bácsinak Joblits a becsületes neve, „egy bével, fiam, té-es a végén", szokta volt mondani, ha bemutatkozik. Most azonban egy szava sincs, nyilván réges-régi ugratás lehet ez, veregetik egymás karját, emlegetik a múló meg a régi, szép időket. Peredi főhadnagy követi mentorát, némiképp belezavarodik az előírásos bemutatkozásba, mert az őrnagy leinti, s ő különben is teljesen mást lát, mint amit várt.

A téglalap alakú irodahelyiség hosszanti falait két, a mennyezetig érő, tömérdek könyvvel és irattartóval telezsúfolt polcsor alkotja. Az ablak melletti sarokban hatalmas íróasztal, rajta elképesztő rendetlenség, meg egy hipermodern lemezjátszó. Az asztal mögött nem holmi szokásos, kényelmetlen egyenszék, hanem - néhány centis dobogón - szép vonalú biedermeier fotel, hosszú szőrű erdélyi csergével letakarva. „Érzékeny a derekam", szokta mondani a házigazda a csodálkozó kíváncsiaknak.

Gordiusz, mióta kezet szorítottak, tapintatosan hagyja alkalmazkodni a környezethez a főhadnagyot, Dolfi bácsival évődik. Összeszokottan adogatják egymásnak a szót, egyikük meg is jegyzi: „Ezzel a szöveggel befférnénk az öregfiúk válogatottjába is a nagy magyar dumabajnokságban, mi?". Aztán - mintha ezt is előre megbeszélték volna - egyszerre elkomolyodnak, az őrnagy szarvasbőrdarabot húz elő az egyik könyvhalmaz alól, tisztogatni kezdi szemüvegét, miközben kérdően tekint rájuk.

- Megígértem Gézának, hogy segítesz - mondja a riporter.

- Szíves örömest, ha azonnal azt is megígéred, hogy a főnököm nem szerez tudomást róla. Szüntelenül határidőkkel, meg egyéb hüvelykszorítókkal nyomorgat.

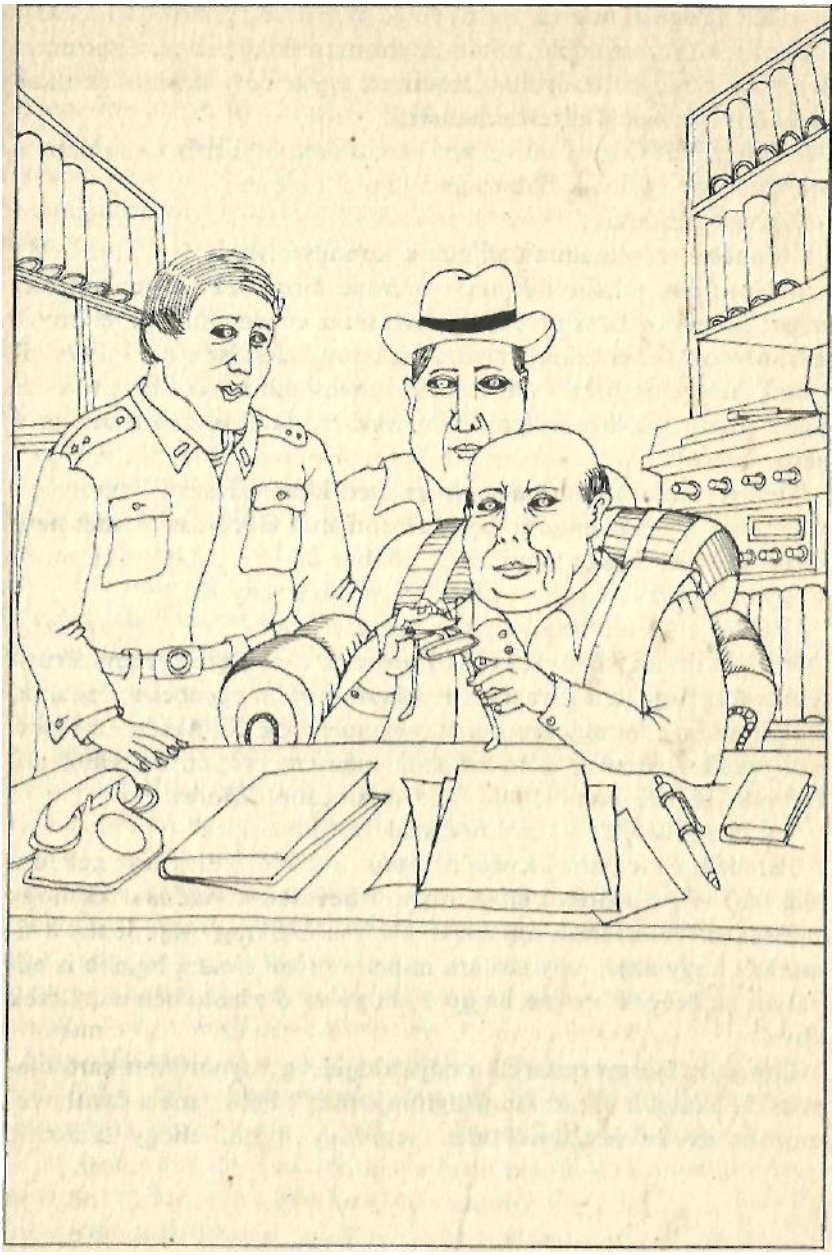

- Azt az egész, hosszú polcot veled akarja végigíratni? - int Dolfi bácsi a könyvesfal felé, ahol - egyforma kék kötésben, a gerincen dr. Nagy Sándor nevével - immár tíz-egynéhány kriminalisztikai szakkönyv szorong egymás mellett.

- Hagyd el! Összes műveimet odaadnám, ha ismét járhatnám a prérit. Nos, vágjatok a közepébe!

- Géza elmondja.

- Jobban szeretném megmutatni, őrnagy elvtárs.

- No, fiam, jól figyelj rám - mondja Gordiusz mester tettetett szigorral. - Először is ne őrnagy elvtársazz engem, mert ezzel öregítesz. Másodszor: közlöm veled, azzal, hogy elcsalsz e mellől az íróasztal mellől, egyszer s mindenkorra beloptad magad a szívembe. Harmadszor: sajnos, holnap nem érek rá, oktatok, ma azonban a tiétek vagyok.

- Elég lesz neked a mai nap is - véli Dolfi bácsi. Peredinek ismét rándul egyet az arcizma. Gordiusz szemét nem kerüli el az aprócska mozzanat.

- Butaságokat beszélsz, Dolfi. Nem lóverseny ez.

- Géza attól fél, hogy a tettes egérutat nyer.

- Ettől mindig félünk, kedves öregem. Ha nagyon leegyszerűsítem a munkánkat, akár azt is mondhatom róla: egyebet se teszünk, megpróbáljuk ledolgozni a bűncselekmények elkövetőinek lépéselőnyét. Szerencsére: a hivatásunk mégsem csupán ennyiből áll. De most már legyen elég az akadémizmusból. Előre!

- Én is jöhetek? - kérdi ravaszul Dolfi bácsi.

Peredi csak legyint. Bántja az apró tűszúrás: „Elég lesz neked a mai nap is". Ellentétes érzései olyan hevesen támadnak fel, hogy valósággal beleszédül: egyszerre kívánja azt, hogy rájöjjenek a titokra, s hogy azért ne haladjon minden olyan simán, lejjebb is adhatják az öregek, azt ne higgyék, hogy az ő zsebükben a bölcsek köve.

Gordiusz mester bezárja irodája ajtaját, egy nyomtatott kartonlapocskát akaszt a kilincsre: „Rögtön jövök!". Fél szeme a fiatal nyomozón: ez az együttműködés nem úgy indul, ahogy szeretné.

Kilenc óra húsz perckor

Vedlő homlokzatú, a tízes-húszas évek táján épült, háromemeletes erzsébetvárosi ház előtt áll meg a gépkocsi.

- Nocsak - mondja kiszálltában az őrnagy -, ez nem afféle tucatbérkaszárnya, halljátok-e! Nézzétek azokat a sarokrizalitokat! Semmi nem áll távolabb tőlem, mint a gipszből fabrikált neobarokk, de ez a homlokzat kifejezetten ízléses.

- Volt.

- Sajnos igazad van, Dolfi. Ezt az egészet, úgy látom, már csak az imádság tartja össze.

- Szerintem épp ellenkezőleg: a háznak semmi baja, de a homlokzatot lemarták az adósok átkai. Pardon, nem akarok elébevágni Géza magvas ismertetőjének.

Csak tudálékoskodjatok - gondolja magában Peredi, miközben befelé invitálja vendégeit. Szép szöveg, jó szöveg, de mi lesz veletek, ha mondani is kell valamit?

- Valamikor egy Óhegyi Márton nevű jómódú kereskedőé volt az egész ház - mutat a sarkon lévő üzlet felé. - Az öregúr nem érte meg az államosítást. Bizonyos érdemeire való tekintettel az özvegyét meghagyták a földszint egyes számú lakásban. Balra, azon a följárón legyetek szívesek.

A tönkrement lépcsőházból néhány lépcső vezet a földszintre, amely valójában afféle fertály emelet, hiszen az épületnek szuterénje is van: az egykori raktárak. Gordiusz szeme megakad a följáró kovácsoltvas rácsán: ez szegélyezi a lépcsőt az udvar felől. Ugyanaz a kovácsoltvas minta fogadja őket a súlyos faajtón is, amely felett kopott, cirádás rézlemezen az l-es szám látható. A vaskos rudak között alig van kézfejnyi rés; a mester maga elé képzeli, hogyan leshetett ki a lakás tulajdonosa az ajtóba metszett keskeny üvegablakon, a vasrács védelmében.

Míg a főhadnagy a pecséttel bajlódik, Gordiusz - rutinból? megérzésből? - körültekint a kopár udvaron. Túloldalt két ablak s egy üvegezett konyhaajtó vakoskodik az állandó félhomályban, egy felirat tanúsága szerint a házfelügyelő lakása, s mintha mozdulni látszana az egyik csáléra álló koszlott függöny.

- Parancsoljatok!

Még mindig érzik a fertőtlenítőszer szúrós, kellemetlen szaga; Peredi rögtön dolgozni kezd a zsebkendőjével.

- Hol történt a bűncselekmény?

- A nappaliban.

Az előszoba berendezése mintegy előlegezi azt a látványt, amely aztán beljebb fogadja őket. Mindenütt sötét, régimódi, súlyos bútorok, rengeteg divatjamúlt emléktárgy, a falakon megfeketedett tájképek.

- Nincs olyan érzésetek, hogy itt mindennek olyan szürke színe van, mint amilyen bevonatot a fémpénz hagy az ember ujja bőrén?

- Bravó, őrnagyom, engedelmeddel ezt a hasonlatot fel fogom használni!

A nappali közepét terjedelmes, ovális ebédlőasztal uralja. Hat széknek - ha nem nyolcnak - is helye lehetett mellette, de azokból nyilván csak három maradt meg: most ott állnak körülötte.

- Tehát dulakodásnak semmi nyoma!

- Semmi.

- Mit is találtatok az asztalon?

- Egy pecsétes, elhasznált abroszt, rajta két tányért, bennük ételmaradék - egész pontosan: sólet -, továbbá evőeszközt, egy negyedéig telt kunbajai vörös boros üveget, két poharat. Különben itt a fotó.

- S ez itt az a bizonyos nyugta, nemde?

- Arról külön közeli képeket is csináltattam. Tessék. Itt íródott, a sarokban található Underwoodon. Ujjnyomok: a néniéi.

- Az írógépen?

- Mindenütt: sehol másé. A számba jöhető egyéb tárgyakat a tettes letörölte. A fiúk megpróbálkoztak az abrosszal is, de sikertelenül.

- Profimunka - jegyzi meg Dolfi bácsi.

Gordiusz a szőnyegnek szenteli figyelmét.

- Ez bizony eredeti „jorgesz", csak éppen teljesen lekopott szegény. Látjátok, hogy fordul önmaga ellentétébe a kapzsiság? Ez az egy szőnyeg többet ért, mint amit a néni fél év alatt összekuporgatott az uzsorakamatokból.

Ott állnak a krétával megrajzolt emberi körvonal felett; a fejtájékon sötét, immár megkeményedett vérfolt.

Egy másik, kígyózó kontúr a gyilkos eszköz helyét rögzíti.

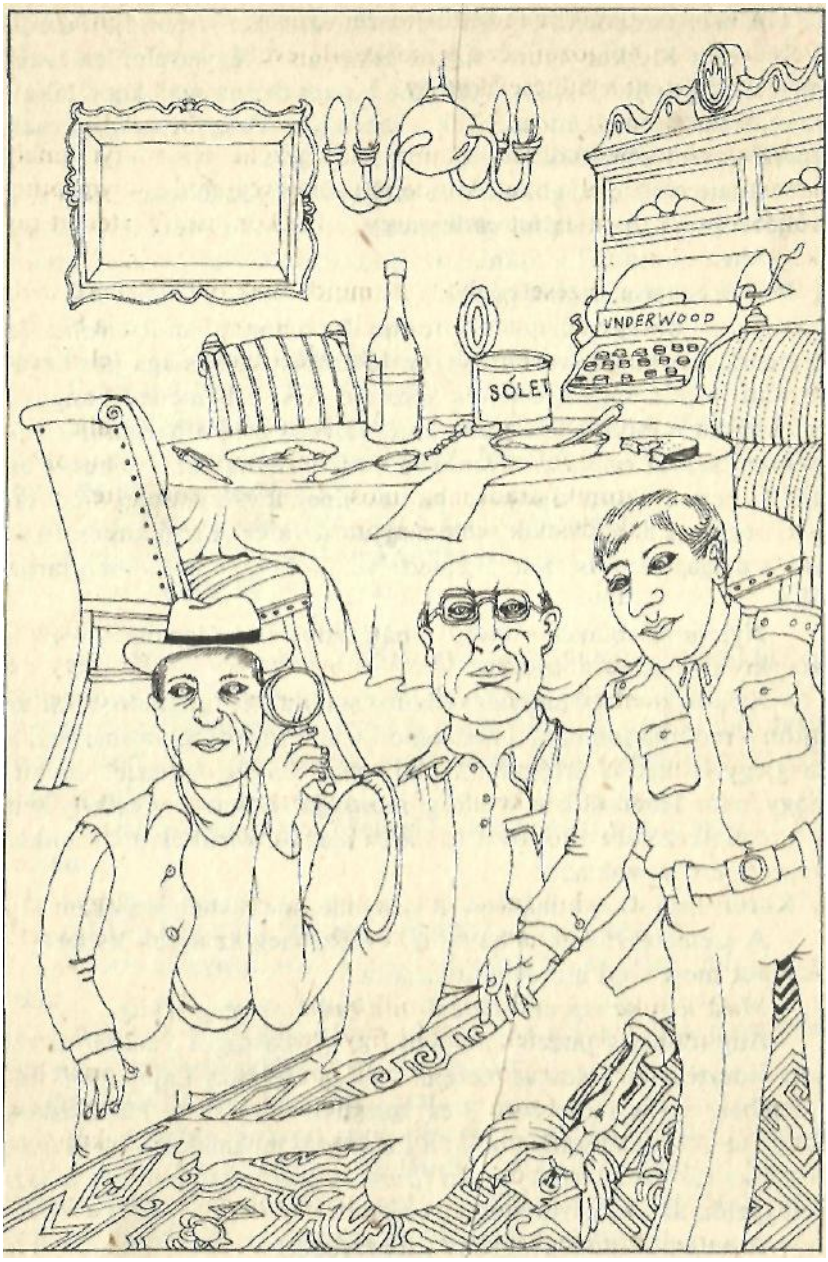
UNDERWOOD
SÓLET

- A bronzszoborról is készítettem felvételeket - mondja Peredi. - Szárnyas Merkur-figura, súlyos talapzaton. Egyértelműen ezzel okozták Óhegyiné halálát. Vérfoltba tapadt ősz hajszálakat találtak rajta, a sarokrész pontosan illik a sebhelybe. A szobrot ugyancsak gondosan letörölgették.

- A tettes biztonságban érezte magát - véli Gordiusz. - Elég sok idejébe került, mire mindent lepucolt.

- Most mondd el a litániát az áldozatról, Géza!

Peredi ismét a szemét gyötri:

- Tehát, özvegy Óhegyi Mártonné. Jövő hónapban lett volna 78 esztendős. A lakók szerint nagyon jó erőben volt, maga járt bevásárolni: afféle magas, csontos asszony, éles, kellemetlen hanggal. Az adósait mindig elárasztotta kérdéseivel s még a harmadikon is minden szavát értették. Gyanakvó volt, bizalmatlan. Nemcsak az ajtaját nem nyitotta ki sohase, ha valakinek a válaszaiban hibát talált, becsapta a kisablakot, nem tárgyalt tovább. A régi kuncsaftjaival is magas lóról beszélt. Éreztette velük, hogy a markában tartja őket.

- Nyissunk ablakot - indul a hálószoba felé Gordiusz. - Ez a szegény fiú kisírja a szemét.

- Az ablakon ugyanolyan védelmi berendezés található, mint az ajtón - mondja tompán, a zsebkendője alól Peredi. Gordiusz érzi a megjegyzés kettős értelmét: Peredi még mindig neheztel amiatt, hogy netán lebecsülik az ő eddigi munkáját, holott - ez kétségtelen -- a rendelkezésére álló rövid idő alatt alapos, körültekintő munkát végzett, érti a szakmát.

Körülvezeti őket a lakáson, a konyhán, mellékhelyiségeken.

- A szemetesvödröt is bevittük - előzi meg az újabb kérdést. - A labor most szed mindent atomjaira.

- Most légy szíves elmondani, mit tudtatok meg eddig.

- Alig többet a puszta tényeknél. A gyilkosságot a hullabűz révén fedezték fel. Pillanat, nézem... Egy Gerzson Lajos nevű fiatalember, aki a szemközti, 2-es lakásban albérlő. A házigazdája kutyáját vitte sétáltatni, a blöki a földjárónál megmakacsolta magát, a zajra a fél ház kitódult, valaki furcsa szagot érzett, kihívták a házfelügyelőt, az aztán kinyitotta az ajtót.

- A bejárati ajtót? Hogyan? Idenézzetek!

Az ajtó belső oldalán: háromujjnyi vastag retesz, biztonsági lánc, különleges zár.

- Csupán rá volt csapva, Dolfi bácsi. A tettes, távoztakor, becsapta maga mögött az ajtót.

- A néni pedig már nem érzett magában indíttatást, hogy fölkeljen a szőnyegről s elbajlódjék a zárakkal - teszi hozzá a mester komolyan. Dolfi bácsi morog magában valamit a hekusok morbid humoráról.

- Ott hagytad abba, fiam, hogy a házfelügyelő kinyitotta az ajtót.

- Igen. Nyilván megtántorodtak a bűztől.

- De mégis betódultak s mindent összetapostak, mi?

- Szerencsére nem így történt. A házmester senkit nem engedett be, azonnal értesítette a rendőrséget. Más kérdés, hogy semmiféle nyomot nem találtunk.

- Remélem, megdicsérted ezt a kiváló házmestert!

Peredi ajka mellett kelletlen vonás jelenik meg.

- Nem tudtam beszélni vele.

- Miért?

- Időközben beutalták a nőgyógyászati klinikára, valami kivizsgálásra. Szégyellem a dolgot, de eddig egyszerűen nem jutottam hozzá, hogy fölkeressem. Van két, korábban rám osztott ügy, méghozzá azok is a legterhesebb szakaszban. Még a jelentésemet sem fejeztem be.

- Ne is folytasd, fiam! Mellesleg: szerencséd van, mert a nő hazajött.

- Igazán?

- Mikor bejöttünk, láttam mozdulni nála a függönyt.

- Máris megyek hozzá, hátha tud valamit - és máris indulna Peredi.

- Aligha - véli Dolfi bácsi. - Elmondta volna abban a percben, mikor a rendőrök ideérkeztek a helyszínre.

Peredi hálát érzett az öreg iránt.

- A házbeliek nagyon segítőkészek voltak. Sajnos a gyilkosság feltételezett napján egyikük se látott vagy hallott olyasmit, ami segítene nekünk. A doktor szerint is alighanem a délelőtti órákban történt a cselekmény, amikor mindenki dolgozni van.

- Mielőtt elmennél, még az üzletmenettel kapcsolatos dolgokat is mondd el, jó?

A főhadnagy a sarokban álló komódnál kezdi.

- Íme, a fiókban a borítékok. Ábécérendben. Mindegyik egy-egy elismervényt tartalmaz, amelyet ugyancsak az Underwoodon írt Óhegyiné. Az adósnak ezt kellett aláírnia, a tanúk állandóan cserélődnek, de ugyanebből a körből kerülnek ki; szerintem a néni, ha valakinek pénzt adott, azonnal egy másik nyugtán tanúként is szerepeltette. A skála egyébként ezer-kétezer forinttól harmincmeg negyvenezerig terjed, pontosabban ezerkétszáztól harminchatvagy negyvennyolcezerig, mert Óhegyiné előrelátóan mindjárt a húsz százalékot is hozzácsapta az összeghez.

- Ahány adós, annyi indíték - véli Dolfi bácsi.

- Ez nem biztos - veti ellene Gordiusz. - A stabil ügyfeleknek, bármily furcsa is, nem érdekük, hogy eldugaszolják a biztosan és bőven ömlő forrást. De ellene szól az ötletednek a nyugtán lévő álnév is. Gézának adok igazat abban, hogy a tettes - minden jel szerint - először járt a néninél.

- De miért engedte be? Soha senkit nem engedett be a lakásába!

- Nos, épp ez az a ... gordiuszi csomó.

- Tessék?

A mester élvezettel kezdi mondani:

- Az ókori Kisázsiában, Frígiában, a főváros legnagyobb templomában állott Gordiosz király díszszekere. Azzal a bizonyos csomóval a szekeret vontató állatok igáit bogozták hozzá ehhez a szekérhez. A jóslat azt mondta: aki a csomót megoldja, az lesz az egész hatalmas, gazdag tartomány ura. Sokan megpróbálták, senkinek se sikerült. Aztán eljött az a perc is, amikor odaérkezett a szépreményű, ifjú fejedelem, Nagy Sándor.

- A druszád - jegyzi meg Dolfi bácsi.

- Az én „nagyságom" összevissza három betű, ő viszont kiérdemelte ezt a jelzőt. Nos, ezúttal se habozott, egyetlen kardsuhintással keresztülmetszette a csomót.

- Itt is elkelne - mormogja Peredi.

- Szerinted tehát ez a megoldás kulcsa. Mármint hogy rájöjjünk, ki tette.

- Igen. Neked más a véleményed?

- Nem is tudom, más-e. Én úgy teszem fel a kérdést: miért ölték meg a nénit? Nyilván nem a pénzéért.

- Bocsáss meg, tizenkétezer forint nem egy fillér. Igaz, a szakér-

tők még nem csinálták meg az összesítést, de szerintem azt a tizenkétezret elvitte a tettes.

- Nem vitathatom, de miért elégedett meg ennyivel? Magad említetted, hogy volt ideje, zavartalanul törölgetett. Miért nem kereste a forgótőkét?

- Jól el volt rejtve.

- Nyilvánvalóan, de a néninek, ha a feltételezésed helyes, azt a tizenkétezret elő kellett vennie a rejtekhelyről, s egy profi nyilván nem hagyja ki az alkalmat, hogy megfigyelje, honnan kerül elő a pénz. Ám feltételezzük, hogy ezt elmulasztotta. Van egyébként nyoma az ilyen jellegű kutatásnak? Sehol egy kihúzott fiók, egy felfordított ágyneműs köteg, egy végiglapozott könyv!

Csönd támad.

- Ha nem a pénzért, akkor miért?

- Nem tudom, Dolfi. S kár találgatnunk, azzal csak az időt vesztegetjük. Volna még egy kérdésem: hol az a bizonyos előjegyzési naptár, amelyben az adósságok lejárata szerepel?

- Ugyancsak a szakértőknél, de arról is készültek fotók.

Gordiusz végigpergeti ujjai közt a másolatokat.

- Ezen a héten történt a bűncselekmény, azért üresek itt a napok. S most?

- A következő fotót légy szíves.

- Igen. Mi ez? Arnold Ágoston. Ki ez az Arnold Ágoston?

- Rögtön megnézzük a borítékját, ott szerepelnie kell.

Nyitják a komódfiókot.

- Ehol a', mindjárt az első: „Arnold Ágoston, Sóvágó u. 4. szám, földszint 2-es".

Egymásra bámulnak:

- De hisz ez az a ház!

- Ez lakik itt szemközt! Az ő kutyája verte föl a házat!

- No, legalább nem kell messzire mennünk, ha el akarunk beszélgetni vele - mondja Gordiusz. - Mennyi a tartozása?

Peredi belenyúl a borítékba. Kifordítja, belenéz. Aztán rábámul Gordiuszra.

- Csak nem üres? - kérdi könnyedén a mester, s törölgetni kezdi a szemüvegét.

- Legszívesebben háromfelé szakadnék - nyögi, órájára pillantva Peredi. - Itt van ez az Arnold ... Beszélnem kellene a házmesternével... s most jut eszembe, tízre volt találkozóm a kapitányságon a szakértőkkel.

- Háromfelé? De hisz épp hárman vagyunk! - mosolyog a mester. - Dolfi szerintem készséggel keres egy közeli telefonfülkét, hogy kellő tisztelettel idehívja a kollégáidat; mi pedig eloszthatnók egymás közt a két személyt.

- Válassz, őrn ... bocsáss meg. Tiéd az elsőség.

- Nem, nem! Én csupán vendégszereplő vagyok. Látod, Dolfi is szó nélkül engedelmeskedik.

- De belül eltört bennem valami. Ti aljas módon ki akartok tuszkolni engem ebből az izgalmas játszmából.

- Ej, hát hogy mondhatsz ilyet.

- Ne törődj Dolfival, fiam. Műfelháborodás. Ő pontosan tudja, hol szabad ott lennie, s hol nem.

Peredi elhatározza, hogy önzetlen lesz.

- Szerintem a házmesterné a kevésbé érdekes figura, én percek alatt végzek vele.

- Micsoda? - rikkant az újságíró. - Mit hallok? Azonnal távozom innét, nem akarok tanúskodni egy újabb erőszakos cselekménynél !

- Tehát átengeded nekem Arnoldot?! Ne félj, nem kapkodom el a dolgot. Kissé megpuhítom a talajt, aztán jöhetsz te az ekével.

Peredi bezár, pecsétel, Dolfi bácsi eldöcög telefonálni, Gordiusz pedig átsétál a másik feljáróhoz, becsenget a 2. számú lakásba.

Csaknem azonnal megnyílik az ajtó. Ritkás bajszú, húsos ajkú, szőkés fiatalember néz bizalommal az érkezőre.

- Kit tetszik keresni?

- Jó napot, jó napot! - Gordiusz (tán nem is akarja) enyhén vidékies akcentussal szólal meg: - Idehaza van-e Arnold úr?

- Igenis. Tessék begyünni.

Félreáll, beengedi a férfit. Gordiusz nem siet, kedvtelve nézegeti a legényt:

- Maga itt lakik?

- Én? Igenis.

- Régóta?
- Hát... olyan jó esztendeje. Eemuut egy éve.
- Lajos! - hallik bennről egy öreges férfihang. - Lajos! Jött valaki?
- Magát nem Gerzsonnak hívják?
- Engem? Engem annak.
- Albérlő, ugye?
- Igenis.
- És mennyit fizet?
- Én? Négyszázat.
- Hallja, az nem sok. Hogy sikerült ilyen olcsó helyet kifognia?
- Engem a Pálinkás szaki szerzett be ide. Ü is albérlő itten, de most nincs idehaza. Kiküldetésben van, mán vagy három hónapja.
- Értem. S másvalaki nem lakik itt magukon kívül?
- Nem. Vagyis itt lakik a Berger úr is, de ü nem albérlő. Üvé a fele lakás. Ritkán van idehaza. Vagyis én aszt nem t'om pontossan, mer ü zenész. Szaxofonos. Nappal alszik, mire én hazagyüvök, ü mán el szok menni.
- De most maga se dolgozik.
- Szabaccságon vagyok.
- Mi van, Lajos, miért nem válaszolsz? - hallik a lakás mélyéről.

A fiatalember szólna, de Gordiusz csendre inti.

- Majd én! - súgja. - Megviccöjjük!

S kopogtatás nélkül lép be. Otthonosan.

Tíz óra tizenöt perckor

Arnold Ágoston lakása pontos tükörképe Óhegyi néniének, csak éppen válaszfalakkal több részre darabolva.

Ez a nappali lehet az egyetlen érintetlenül hagyott helyiség. Attól, hogy bútorzata hiányos, még tágasabbnak tűnik.

Középen viszont épp olyan hatalmas, ovális ebédlőasztal terpeszkedik, mint odaát. S Gordiusz megütődik, mert ennek a lapján is ott fehérlik egy erősen használt, pecsétes abrosz.

A székek is hasonlóak.

Az egyiken hófehér hajú, egyenes derekú, ápolt férfiú üldögél. Dohányszínű házikabátjának gallérja alatt diszkrét mintájú lila sál.

Szeme élénken mozog a bozontos szemöldökök alatt. Vajas kenyeret fogyaszt, papírvékony téliszalámi-szeleteket emel a szájához, néha egyet-egyet odavet a lábánál törleszkedő csúnya, kövér dakszlinak.

- Ön kicsoda, és mit óhajt? - kérdi recsegő hangon.

Gordiusz (ismét nem szándékosan) hangot és modort vált.

- Végtelenül sajnálom, hogy éppen étkezés közben kell zavarnom önt. Arnold Ágoston úrhoz van szerencsém, nemdebár?

- Én vagyok. Maga valami vigéc? Minek köszönhetem a szerencsét?

Gordiusz a szekrény üveglapjában sajátos mozgást lát tükröződni. Mintha Gerzson Lajos jeleket adna házigazdájának.

- Mielőtt jövetelem céljára rátérnék, szíves engedelmével, kaphatnék egy pohár vizet?

- Lajos! - int fensőbbségesen Arnold a fiatalembernek.

- Azért voltam bátor bejelentés nélkül betörni önhöz, hogy volt szomszédasszonyáról kérdezzem.

- Aha! Ön tehát nyomozó!

- Afféle!

- Már vártam önöket.

- Valóban?

- Nos, úgy vélem, semmi szükség kertelésre.

- Tökéletesen egyetértünk.

- Kezdjük ott, hogy Óhegyi mamát legalább negyven éve van alkalmam utálni.

- Csak nem?

- Bizonyára tudják, valaha övék volt ez a ház. Később, ugyebár, államosították, ez az elhalálozottnak is, nekem is bizonyos kényelmetlenségeket okozott. De ez már a múlté. A sors szeszélye nem engedte meg, hogy útjaink elváljanak: nézhettük tovább egymás fizimiskáját.

- Megbocsásson, ha jól értem, ön nem volt különösebben jó viszonyban Óhegyinével...

- Nálam, kérem, nagyobbat senki nem köszönt neki ebben a házban. Az más kérdés, hogy nem mindig viszonozta lelkes üdvözlésemet, bizonyítván, hogy minél magasabb kort érünk meg, annál kevesebb érzékünk van a képmutatáshoz. Úgy látom, önt se nagyon lehet a tizen- vagy huszonévesek kategóriájába sorolni; ebből

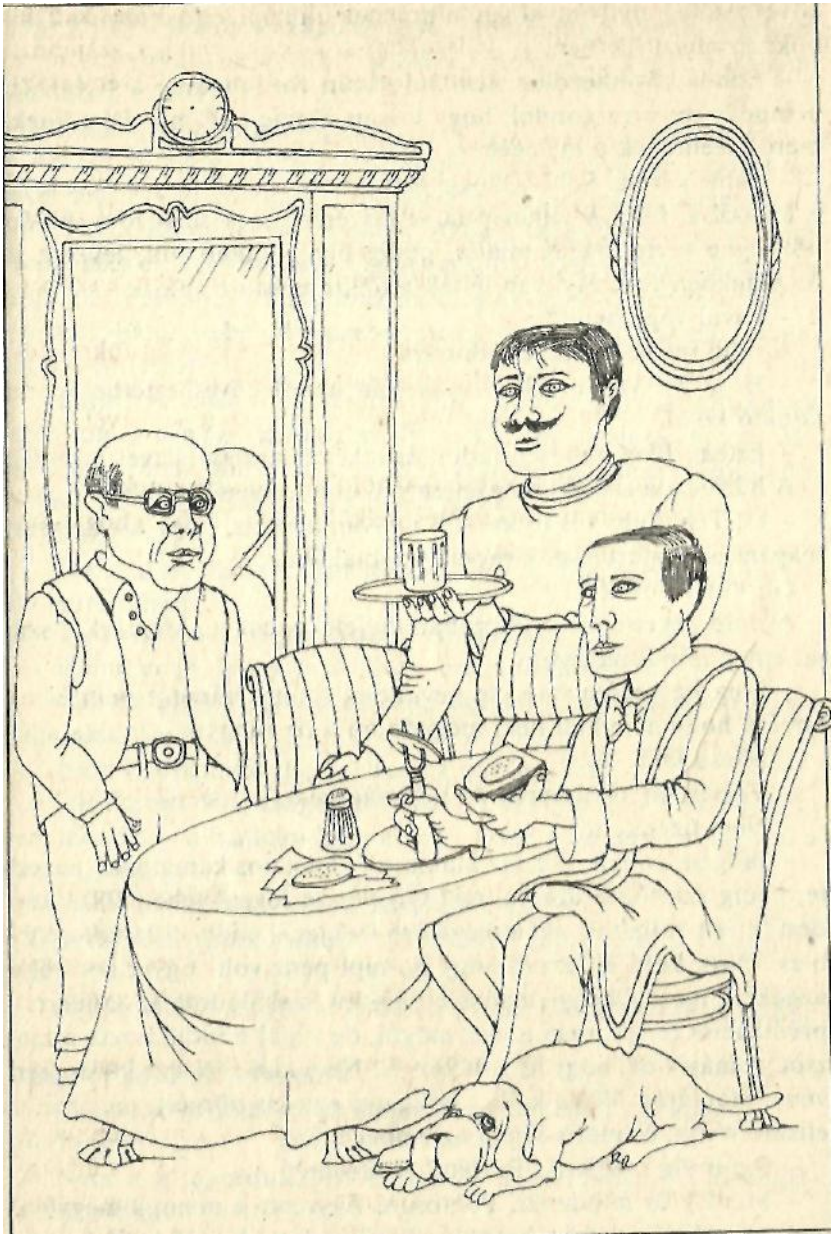

következőleg nyilvánvalóan nincsenek illúziói embertársaink hipokritizmusát illetően.

- Ebből következőleg nem túl sűrűn fordult meg a hölgynél, nemde? - és arra gondol, hogy lassan jönnie kell már Peredinek, mert közelítenek a melegéhez.

- Soha, kérem. Soha. Óhegyi mama soha senkit nem eresztett be a lakásába. Még a villanyórát is kiszereltette a folyosóra, külön költségbe verte magát miatta, pedig olyan fukar volt, levegőt is részletekben vett. Nyilván látták a fölszerelést az ajtaján.

- Kívül vagy belül?

Arnold ravaszul néz Gordiuszra.

- Hogy mi van belül, arra csupán abból következtethetek, mi látható kívül.

- Értem. Elég nehezen tudott érintkezni az ügyfeleivel, nemde?

A házigazda szájában egyetlen pillanatra megáll a falat.

- Ó! Tehát erről is tudnak! S nyilván arról is, hogy alkalmasint magam is odajárultam a rácsos kisablakához.

Gordiusz bólint.

Arnold nevetni kezd. Magában, befelé, göcögve. Megtörli a száját egy papírszalvétával.

- Meg ne vessen érte, de bevallom, semmi bánatot nem érzek amiatt, hogy nem kell neki megadnom a tíz rongyot.

- Micsodát?

- Oppardon! A tízezret. Az adósságomat.

- Nem tizenkettőt?

- Ja igen, annyit. Óhegyi mama ezt „kamatos kamatnak" nevezte, pedig színtiszta uzsora, mi? Ön persze joggal teheti föl a kérdést: miért vállaltam ezt a megalázó üzletet, s miért vállalták a többiek? Nos, kezdjük azzal, hogy prompt pénz volt. Egyik percről a másikra. Igaz, Óhegyi mama elég soká szekálódott az emberrel, prédikációt tartott neki a rács mögül, de végül mindig hozta a zsozsót. A másik ok, hogy itt volt kéznél. Nem kellett hozzá kezes, kérvény, utánjárás. Végig kellett hallgatni egy kis dörgést, megírni az elismervényt, és máris kapta az ember a lét.

- S mindig mindenki fizetett? Pontosan?

- Mindig és mindenki. Pontosan. Egyrészt a mamus megválogatta az adósait. Utcáról senkit nem fogadott. Ajánló kellett, hogy úgy mondjam. Másrészt, szerintem senki nem kockáztatta volna,

hogy Óhegyi mama a szájára vegye. Mondhatom önnek, a gellérthegyi boszorkányok első két szavára főnökasszonyukká választották volna.

- Önnek mire kellett a pénz?

Arnold hátradől. Szép mívű fadobozt húz maga elé, szivart választ belőle. Odakínálja Gordiusznak is, aki azonban nemet int.

- Nos, őszinte leszek: a pacik. Azok a csapodár patások. Régi szenvedély ez, kedves uram. Ősinek is mondhatnám, mert az apám, nagyapám, annak az apja, azaz mindegyik Arnold lóbolond volt.

Házikabátja zsebéből összehajtott nyomtatványt húz elő, odateríti az abroszra:

- Látja? A családi ékszereim. Elég sűrűn ingáznak szegények otthonom s a zálogház között. Épp ma van a lejárat napja. Ma ebéd után nem dőlök le a szokott szunyókálásomra: felöltözöm szépen, elsétálok Bobival a Kinizsi utcába.

- Bobi?!

- Igen, ez az elhízott, csúf jószág. Nem találja, mennyire hasonlít Churchillre?

- Talán ha az eb is szivarozna, Arnold úr.

- Haha, ez jó. Nagyon jó. Bobi, ezt ki fogjuk próbálni. Nyílik az ajtó: Gerzson érkezik, egy kis ezüsttálcán teli vizespoharakat hoz.

- Nem kopogtattál, Lajos! Tessék parancsolni!

Elfeledkezett róla hallgatózás közben, ezt gondolja Gordiusz, de nem mondja, s odaadóan issza a vizet, aztán visszateszi a poharat a tálcára, s vár.

- Négyszemközt kívánunk társalogni, Lajos!

Gerzson kitappog; Arnold bizalmasan adja értésére Gordiusznak:

- Afféle vidéki kisborjú. Pallérozni kell. Lassan azért kikupálódik.

De hol késik ez a Peredi?

- Arnold úr, volna szíves megmutatni nekem a nyugtáját?

- Tessék!

- Nem a zálogcédulát! A tartozása elismervényét! A tizenkétezerről szólót!

- Azzal nem tudok szolgálni kérem. Azt mindig Óhegyi mama vette magához.

- Ön azonban visszavette, nem?

Arnold képe kissé kelletlenné válik, hangja kioktatóvá.

- Talán nem voltam elég világos az imént. Hadd ismételjem meg: a néni soha senkit nem engedett be magához. Az ajtó túloldaláról tárgyalt mindenkivel. A rácson át kellett beszélni vele, mint valami gyóntatószékben. Ha jókedvében találta őt az ember, csak bólintott, annyit mondott: „Írja meg a papírt". Ha bal lábbal kelt fel, elég gorombán lerámolta az embert, elmondta mindenféle könynyelmű, élhetetlen fráternek, haszontalan kenyérpusztítónak, anyaszomorítónak, de azért a végén mégis megíratta a papírt. „Mennyi kell?" Az ember megmondta, ő hozzácsapta a húsz százalékot. „Írjon egy papírt", mondta. Ha elkészült vele az ember, megnézte, azt mondta: „Várjon", és becsapta az ablakot. Hallani lehetett a gépelést, mert ő géppel lemásolta a nyugtát.

- Miért?

- Gondolom, azért őrizte a kézírásunkat, hogy alkalmasint ügyvéddel fenyegessen, ha az ember késett vagy, hogy úgy mondjam, nem akart emlékezni a pontos összegre.

- Értem. Folytassa kérem, nagyon érdekes!

- Ott hagytam abba, ugyebár, hogy legépelte az elismervényt a kamatos kamattal fejelt összegről, nyitotta a kisablakot, kibűvölte a nyugtát: „Írja alá". Ha visszakapta az írást, egyenként kiadogatta a százasokat. Mindegyiket külön. Mindegyikhez külön megnyálazta az ujját.

- Különös.

- Szó, ami szó, elég különös, mondhatnám: megalázó, de, mint korábban említettem volt...

- Nem ez a különös, Arnold úr. Ez egy női Harpagon bogaras szertartása. Az a különös, hogy az ön nyugtája eltűnt. Nincs benne az ön borítékjában.

Arnold legyint.

- Megvan az. Talán elkeveredett.

- Gondolja?

A házigazda fölemeli a fejét, jól megnézi Gordiuszi, aztán finoman elmosolyodik.

- Mintha azt a képtelen ötletet forgatná a fejében, hogy én ütöttem agyon a vén sárkányt?! Nos, biztosíthatom: az efféle megoldások világéletemben meglehetősen távol álltak tőlem. Ez nem az én

stílusom. Önök teljesen hamis nyomon járnak. Nem beszélve arról, hogy Óhegyiné soha senkit nem eresztett be a lakásába.

- Még nem tartunk a tettlegességeknél, Arnold úr! Ismerkedésünk menete mindeddig nagyon, de nagyon kedvemre volt. Nem hajt bennünket a tatár! Azaz: önnek, ha jól hallottam, a délután folyamán fel kell majd keresnie a zálogházat, hacsak végleg veszni nem hagyja családi ékszereit.

Arnold szeme összeszűkül.

- Mit akar ezzel mondani? Mire céloz?

- Arra, hogy ön előre galoppozott, azzal az agyonütéssel. Hol vagyunk még attól! Én még ott tartok, hogy nem értem, honnan sikerült önnek annyi sok pénzt szereznie.

- Az ékszerekre? Természetesen onnan, hogy Óhegyiné halála révén felszabadult tizenkétezer forintom.

- S honnan tudta, hogy ezt a pénzt nem kell megadnia?

- De hisz itt zajongott az egész ház az ajtóm előtt!

- Mikor a bűncselekményt felfedezték! Ön azonban nyilván korábban is tudta, mikor van az Óhegyi néni-féle határidő, s gondolom kellemetlenül közel volt ehhez a dátumhoz a zálogházi lejárat napja is. Egy szó, mint száz, önnek hirtelen meglehetős nagy summát kellett előteremtenie, ha mindkét kötelezettségének eleget kívánt tenni. Ebben az összefüggésben neveztem „különösnek" azt, hogy az ön nyugtája eltűnt.

Odakünn megszólal a lakás csengője.

- Nem felelt nekem, Arnold úr!

- Valaki jön - mondja idegesen Arnold. - Egyébként csak szerencsém volt. Egy kicsi. Nyertem.

- Totó? Lottó? Kártya?

- Egyik sem. Lovi.

- A tikettet bizonyára nem őrizte meg.

- Ön nem ért a lóversenyhez? A tikettre adják a lét.

Kopogtatnak.

Gerzson áll az ajtóban, mielőtt azonban mondhatna valamit, Peredi kemény keze félretolja.

- Jó napot kívánok! Bocsáss meg. Ki tudnál jönni egy percre? Gordiusz szemhéja aprót, finomat rebben, mielőtt Arnoldhoz visszafordulna.

- Engedelmet kérek, hogy röpke néhány percre félbeszakítom

szerfelett érdekes beszélgetésünket, rögtön visszajövök. Addig talán tessék gondolkozni!

Arnold váratlanul dühbe gurul. Belevörösödik a feje.

- Kikérem magamnak! A saját lakásomban! Semmi dolgom magukkal!

Peredi odalép elé. Arnoldnak elakad a szava.

- Ahelyett, hogy örülne, hogy a saját lakásában van!

- De kérem ...

- Hangfogóval, tisztelt úr, hangfogóval. S ha azt mondjuk, hogy mindjárt visszajövünk, akkor készüljön a látogatásunkra! Érti?

Tíz óra ötvenhárom perckor

Az udvaron Peredi azt kérdezi:

- Nem baj, hogy kissé lehűtöttem?

- Lehet, hogy hasznára válik - feleli szórakozottan Gordiusz, miközben a szemüvegét törölgeti.

- Azért nem jöttem, mert… de nem vágok a dolgok elébe. Bemutatom a kollégákat.

Az udvar sárga keramit kockáin két komoly fiatalember álldogál Dolfi bácsi mellett: szakértők. Bemutatkoznak.

- Mielőtt a fiúk beszámolnának róla, mi hírt hoztak, hadd mondjam el én.

- Nagyon föl vagy dobva!

- Nem tagadom. Nagyon szépen köszönöm a jó tanácsot ezzel a házfelügyelővel kapcsolatban.

- Tanácsot?

- Hogy észrevetted azt a függönydolgot. Említettem, hogy a házmesterné a klinikán fekszik, de te észrevetted, hogy mozog nála a függöny. Nos, a nő élettársa tartózkodik a lakásban. Az illetőt úgy hívják: Kramarszki Pál.

- Kramarszki... Mintha ismerős lenne.

- Kramarszki, a „Gorilla", ha esetleg így...

- A „Gorilla" Kramarszki! Hogyne! Őslakos a rács mögött.

- Az bizony. Nincs fél éve, hogy kiszabadult. Nos, becsöngettem, nagyon fáradt volt, az ágyból morgott elő, alig akart beengedni. Hogy ő másnapos. Végül azért kinyitotta az ajtót, de talán mon-

danom se kell, nem tud semmiről. Hogyhogy, kérdem én találomra, hát nem maga nyitotta ki az ajtót? Nem is tudom, honnan ötlött az agyamba. Talán azért, mert a jelentésben „házfelügyelő" szerepelt. De ő, felelte Kramarszki, a lakók hívták oda és kinyitotta.

- Kulccsal?
- Azt mondta, álkulccsal.
- Nocsak!
- Éppen hozzá akartam kezdeni az alaposabb kérdezgetéshez, amikor megláttam Dolfi bácsit és a fiúkat. Most pedig volnátok szívesek elmondani, mit találtatok!

Az egyik szakértő két fotokópiát tart Gordiusz elé.

- Ezt az ujjnyomot a szemetesvödörben találtuk, téliszalámi héján.
- Téliszalámi?!
- Igen. Szép, tiszta nyom. Akárcsak emez!
- A nyilvántartásból - mondja büszkén Peredi.
- Kramarszkié?
- Igen. Tévedés kizárva.
- Ezek szerint Kramarszki bejáratos volt a lakásba!
- Minden retesz, zár és lakat ellenére.

Gordiusz megrázta a fejét.

- Itt valami nem stimmel, fiam.

Peredi meghökken. Nem ezt várta.

- Az ellen nincs kifogásod, hogy bevitessem? Odabenn alaposabban elbeszélgetünk, vagyis kihallgathatjuk.
- Ha neked volnék, Óhegyiné lakásában beszélgetnék vele. De ebbe természetesen nem szólok bele. Engem azért még foglalkoztat ez az Arnold-féle elismervény.
- Lehet, hogy Kramarszki tőle kapott megbízást.
- Lehet. Csakhogy ...
- Csakhogy mi?
- Ha Kramarszkiról nem is, erről az Arnoldról feltételezem, hogy képes előre gondolkozni. Bármi történjék is, a nyugta eltűnése elsősorban Arnoldra tereli a gyanút. Hacsak ...
- Már megint?
- Hacsak nem éppen ez a célja valakinek!
- Ez is logikusnak tűnik - véli Dolfi bácsi.
- De nem ad választ az aláírásra: Buga Márton.

- És ha a néni nem tudta Kramarszki nevét, csak ismerte, mint a házmesterné élettársát?

- De miért engedte be?

- Hátha már benn volt! Korábban behatolt!

- Ez ellen is van érvem. Óhegyi néni jelleméről nagyjából kialakult képünk van. Elképzelhetőnek tartod, hogy enni-inni adjon egy besurranó tolvajnak, sőt bevegye őt állandó adósai közé?

Peredinek máris elpárolog a jókedve.

- Szeretnék néhány szót váltani ezzel a Kramarszkival, Géza fiam. Te addig odaülhetnél Arnold úr elé, most már, hogy úgy mondjam, hivatalos formában is föltehetnéd neki azt a kérdést, honnan szerzett pénzt adóssága törlesztésére s ezzel egy időben ékszerei visszaváltására. Arnoldnak délutánig el kell jutnia a zálogházba, ha nem akarja, hogy az értékek végleg elvesszenek számára. Mondd, emlékszel a Szamárbőrre?

- N-nem.

- Nevezetes műalkotás, ősi mítosz feldolgozása: eredeti formájában úgy fest, hogy a mesebeli szamárbőr minden kívánságunk nyomán zsugorodik, s végül elfogy menthetetlenül. Nos, Arnold úrnak is van egy szamárbőre: az idő. Minél hamarabb nyitja szóra eperajkait, annál hamarabb juthat el a Kinizsi utcába.

- Értem. Bizd csak rám!

- Gyanakszol Arnoldra? - kérdi Dolfi bácsi.

- Ez a kifejezés nem pontos. Kétségtelen, e pillanatban úgy tudjuk, elsősorban neki származott előnye a bűncselekményből.

- De ő se írhatta alá a Buga Márton nevet az elismervényre! Óhegyi néni negyven éve ismeri!

- Ez igaz. Arra is kell gondolnunk, hogy ne horgonyozzunk le Arnold mellett. Nem tudhatjuk, hogy az ő nyugtáján kívül másé is hiányzik-e. Hátha ezzel akarnak tévútra vinni bennünket.

- Ennek időközben utánajárhatnánk - jegyzi meg Dolfi bácsi.

Az egyik szakértő készségesen bólint.

- Szívesen segítek.

- Egy nagy gondom van - vakarja a fejét Peredi. - Ha valaki más járt a néninél, vagy valaki más bízta meg Kramarszkit, hogy vegye ki a komódból a nyugtáját s egy füst alatt csenje el Arnoldét is, hogy ráterelődjék a gyanú, nos, akkor ismét előttünk az eredeti kérdés: ki volt a tettes? Ott vagyunk, ahol a part szakad!

Gordiusz bólogat.

- Ezért mondtam az imént, hogy nem stimmel valami ebben a képletben, fiam. Lefogathatod, ha akarod. Könnyen lehet, hogy miután beszéltem vele, még sürgetlek is ennek a lépésnek a megtételére. De az a balsejtelem kerülget, hogy nem Kramarszki illik oda az egyenlőségjel túlsó oldalára.

- No, akkor én átveszem Arnold urat, ti pedig, ha volnátok szívesek átbogarászni a nyugtákat.

- Én pedig kezelésbe veszem Kramarszkit.

Peredi már szalad is föl a lépcsőn: ismét le kell vennie a pecsétet az ajtóról.

Tizenegy óra tizenhét perckor

Gordiusz hangja nyugodt, de határozott:

- Mióta lakik itt maga, Kramarszki?

Szándékolt nyugalommal fordított hátat a konyhának; nézi az udvart, túlfelén a vasráccsal szegélyezett följárót, amely Óhegyiné lakásához vezet. Látszólag ügyet se vet a tűzhely melletti sámlin gubbasztó, hajlott hátú, széles vállú férfira, pedig hátában érzi annak lapos, gyűlölködő pillantásait.

- Nos? Nem válaszol?

- Bele van írva a személyimbe. Olvasni csak tud ... - morog Kramarszki.

- Mondja, szokott segíteni az élettársának?

- Nekem semmi közöm az ő dolgához. Felőlem itt az egész mindenséget megeheti a franc.

- Tulajdonképpen mit csinál maga egész nap?

- Nyugodtak lehetnek, nem esek káemká alá.

- Munkahelye persze nincs.

- Most éppen nincs. Ígértek egyet, azt várom. Egy jót.

- Nyilván sokat van itthon.

- Mikor hogy.

- Gondolom, ismeri már a háziakat.

- Ismeri a kórság. Semmi közöm hozzájuk.

- Azt se tudja például, hogy ki lakik a földszint kettőben?

- Ott már senki.

- Téved, Kramarszki. Óhegyiné az egyesben lakott, én a szemköztieket kérdem. Segítsek? Kutya is van a lakásban. Bobinak hívják, kövér dakszli, görbe lábú. Ismeri a gazdáját?

- Nem én.

- Az a kutya, amelyik annyira ugatott, mikor fölfedezték a gyilkosságot.

- A gazdája nem volt ott - vonja meg a vállát Kramarszki. - Az a kis tahó volt ott. Az a világos hajú.

- Hát nem az a fiatalember a kutya gazdája? - fordul vissza a mester, s nevet a szeme. Kramarszki rájön, hogy elszólta magát, kacskaringósat káromkodik.

- Látja, Kramarszki, nem érdemes. Mióta dörzsöli magát az élet, s lám, még mindig nem eléggé fényes. No, hagyjuk ezt, beszéljünk Óhegyi néniről. Őt se ismerte?

- De. Őtet láttam. Mutatta az asszony, hogy az volt régen a tulaj.

- Maga soha nem beszélt vele?

- Hogy beszéltem volna?

- Mondjuk: rákköszönt a lépcsőházban. Vagy az udvaron. Megkérte magát, segítsen kihozni az udvarra a szőnyeget kiporolni.

- Az nem eresztett be soha senkit a lakásba. Még a villanyórát is kiszereltette a folyosóra.

- Ne mondja! - csodálkozik álnokul Gordiusz.

- Megnézhetik. Aztán ott az ajtó, vasrács, rigli, lánc, fittyfene.

- A rigli belül van, Kramarszki. A lánc is. Ezek szerint maga mégis járt benn nála.

- Én ugyan nem! De mindig csörgött vele. Csak úgy csattogott, ahogy sorban mindet rálökte.

- Idehallatszott?

- Ide. Ha nem hiszi, próbálja ki.

- Megfogadom a tanácsát. De maga mégis kinyitotta azt az ajtót.

- Én? Száradjon le a kezem, ha ...

- Ejnye, Kramarszki, hát nem magát hívták ajtót nyitni, mikor a kutya fölugatta a házat? Maga fél perc alatt kinyitotta azt a zárat!

- Maga most viccel velem? Egy becsapott ajtót kinyitni...? De én akkor se mentem be. Húszan tanúsíthatják. Be se engedtem senkit, mindjárt mondtam, szólni kell az óberhének.

- Ezt nagyon okosan tette, Kramarszki. Hiába, aki profi. Erről jut eszembe, ismeri maga Buga Mártont?
- Ismerem hát.
- Ki az?
- A tévében volt.
- Nem. Akire maga gondol, az Jakab. Akit én kérdezek: Buga Márton. Jó sitkós név. Csehókban is lehet ilyet hallani.
- Így nem emlékszek. Ki az?
- No jó. Most azt mondja meg, mikor járogatott el a néni hazulról.

Kramarszki idegesen kászálódik föl a sámliról. Hosszú karjai majd a térdéig érnek. Cigarettát keres.

- Megmondtam már maguknak, hogy engem nem érdekelnek az itteni dolgok. Én nem foglalkozok itt senkivel.
- Maga egész nap itthon üldögél, Kramarszki. Munkája nincsen. A haverok, gondolom, csak estefelé érnek rá. Mivel szórakozik egész nap? Nézegeti az udvart, meg a lépcsőházat, ki jön, ki megy. Nem így van?
- Képzelje, nem. Csak azóta vagyok itthon egész nap, mióta az asszony kivizsgáláson van.
- Hol volt tegnap este?
- Mibe akar maga engem belekeverni?
- Butaságot kérdez, Kramarszki. Maga is tudja, hogy a bűnténytnapokkal ezelőtt követték el. Nos, hol volt tegnap este?
- A Lordok Házában.
- Mi a fene! Az hol van?
- Nem Londonban. Innen a második sarok. Névnap volt, megittunk a cimborákkal néhány rundot. Annyi tanút hozok, amennyit akarnak.
- Egy se kell. Mondja, szokott maga némi kis pénzmagot kapni az élettársától?
- Szoktam. Pénzdolgokban elég rendes, nem az a szarrágó típus.
- Tegnap, mint mondja, megittak néhány rundot. Maga is fizetett?
- Muszáj. Köztünk így szokás.
- No, látja, ennek nagyon örülök.

Kramarszki gyanakodva néz.

- Annak, hogy fizettem? Miért?

- Annak örülök, hogy maga milyen takarékos, beosztó ember lett.

- Én?

- Igen. Az élettársa napok óta a klinikán van, azóta nyilván nem adott pénzt magának. Tegyük fel, mikor bement, ellátta magát dohánnyal. S maga olyan rendes lett, hogy még tegnap is kitartott a pénze. Vagy nem így volt?

- Nem mindegy az magának? Pláne, hogy nem a maga pénze.

- Nem az enyém, igaz. De kié? Kié volt? Honnan szerezte? Talán csak nem onnan a földszint egyesből?

Ekkor támad Kramarszki. Ráront Gordiuszra. A szűk konyhában aligha lehet kitérni hosszú karjai elől.

Gordiusz azonban nem is akar kitérni. Más taktikát választ: ő is támad, beugrik a hosszú karok közé. Az ütés kijózanító erejű, nyakán éri a nagy darab embert.

- Ne butáskodjék!

A férfi levegő után kapkod.

- Jól figyeljen rám, Kramarszki - mondja halkan a mester. A hangszíne olyan, hogy ellenfele önkéntelenül hátrább húzódik. - Maga ismeri a törvényt. Pontosan tudja, meddig feszítheti a húrt. Maga sokszor nézegette, mi történik az udvaron. Megfigyelte, mikor jár el vásárolni Óhegyi néni. A külső zár a magafajta ember számára: nulla. Ha a lakás megürült, maga szépen beosont.

- Nem! Nekem semmi közöm ehhez a piszkos munkához! Maguk nem fognak engem befürdetni!

- Remélem, most az egyszer igazat mond, Kramarszki. Maga besurrant a lakásba, körülnézett a konyhában meg a kamrában, belakott ebből-abból, beleivott a félig telt üvegbe. Nem szép dolog, tudjuk, de nem is olyan nagy dolog. Ha véletlenül rájönnek, akkor se lehet belőle igazán nagy balhé.

- Isten engem úgy segéljen ...

- Ne strapálja magát, Kramarszki. Nagyon bízom benne, hogy volt annyi esze, tartotta magát a mondáshoz: „kleine Fische - gute Fische", megelégedett azzal a kis potyával. Nem gondolom, hogy elvitt volna valamit, amit elöl talált, annak a maga számára nem volt értéke, a pénz viszont úgy el volt dugva, mi is alig leltük meg. Arról se szabad megfeledkezni, hogy most magának nincs is olyan nagy szüksége tolvajkodni.

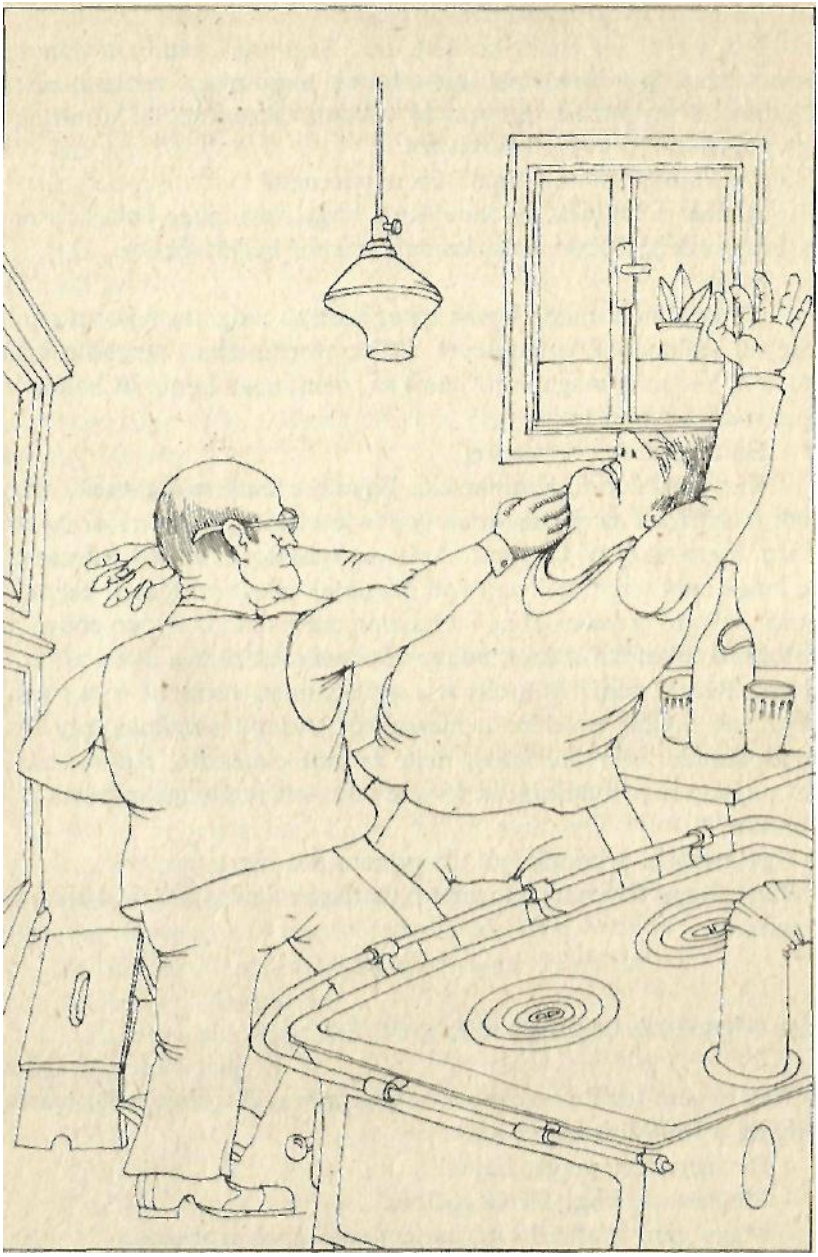

- Én nem! Megfogadtam . . .
- No, ugye! Új életet kezdett, mi? Szeretnék hinni magának, Kramarszki. Szeretném például elhinni, hogy maga senkitől nem fogadott el megbízást: hozzon ki valamit Óhegyinétől. Mondjuk, egy papírlapot a komód fiókjából.
- De főnök, honnan veszi? Én ugyan nem.
- Annak is örülnék, ha kiderülne, hogy nem maga volt az a hívatlan vendég, akibe a néni hazaérkeztekor beleütközött...
- Soha!
- ... vagy nem maga lapult az egyik ajtó mögött, mikor a néni tárgyalt valamelyik üzletfelével, s visszafordultában meglátta magát, s akkor nem maga esett pánikba, nem maga kente őt halántékon azzal a szoborral.
- Esküszöm az élő istenre ...
- Kár erőlködnie, Kramarszki. Egyelőre csak találgatunk, még nem tesszük fel az igazán komoly kérdéseket. Én most csak egyetlen dologra vagyok kíváncsi. Arra az apróságra, amit kérdeztem, de maga nem felelt: honnan volt magának pénze a tegnapi kis murihoz. Milyen érdekes, ebben a házban másvalaki is éppen ebben a dologban titkolózó. Lehet, hogy azóta megoldódott a nyelve. Tudja mit, Kramarszki? Megkérem a kollégáimat, várjanak kicsit magával, ne hívják egyelőre a meseautót. Adunk magának egy kis gondolkodási időt, de innen nem szabad elmennie, Kramarszki. Azt nagyon nem ajánlom. Itt törje a fejét, milyen magyarázatot ad. Rendben?

Úgy megy ki a konyhából, hogy nem néz hátra.

Várja, hogy Kramarszki ismét támadásba lendüljön, de a roham elmarad.

Tizenegy óra negyvenegy perckor

Még rá sem teszi az ujját a csengőgombra, Gordiusz előtt máris kinyílik a földszint kettes ajtó.

- De figyelmes maga, Lajos!
- Megláttam, hogy teccik gyünni.
- Maga nem is albérlő itt, hanem valóságos szobainas.
- Én? Mér?

- Tudtommal a kutyát is maga sétáltatja.
- Aszt én, tényleg.
- Vizet visz be Arnold úrnak tálcán. Tán még takarít is?
- Azér fizetek kevesebbet. A Pálinkás szaki nyolcszázat fizet.
- Milyen ember?
- Kicsoda?
- A gazdája. Arnold úr.
- Elég rendes. Néha kicsit habókos, de amúgy elég rendes.
- Miben?
- Hát, sokat mesél nekem a régi dógokról. Ismerte a Horthy Miklóst is. A fiárul.
- Arnold úrnak van fia?
- Nem úgy értem. Horthy fiárul. Egy csapatban játszottak, a Horthy fia meg ü.
- Miféle csapatban?
- Lovaspólóban. Mesélte a Guszti bácsi, lovon köllött játszani. Olyan hosszú ütőik vótak. Mutatta is.
- Szoktak beszélgetni?
- Hát.
- Mondja, mit szólt, mikor megtudta, hogy mi történt Óhegyinével?
- A Guszti bácsi?
- Ő.
- Hát, nem szót semmit se. Semmi különöset.
- Ne beszéljen mellé, Lajos. Maga nem tud titkot tartani, de nincs is rá szükség, Arnold úr nyíltan megmondta nekem, hogy ő cseppet se bánkódott, mikor megtudta, hogy a nénit agyonütötték. Egyebet ne mondjak: megmaradt tizenkétezer forintja.
- Majd elveri - mormogja kesernyésen a fiatalember.
- Költekezik Arnold úr?
- Aszt nem mondhatnám. Inkább lóversenyezik. Oda horgya. Elég nagy hülyeség.
- Egyetértünk, Lajos. Mondja, maga ismerte?
- Kit?
- Óhegyinét.
- Én nem, vagyis, úgy látásból. Ha megláttam, köszöntem neki, ü meg, ha kedve vót, biccentett.
- Ez hol történt?

- Micsoda?
- Egy-egy ilyen találkozás.
- Hát... leginkább itten a lépcsőházban. Vagy az udvaron.
- Itt sose járt?
- Ü? Inkább a lábát törette vóna el. Igen magasra tartotta ám magát!
- Jártak hozzá vendégek?
- Ahhó? Nem engedett az be senkit se. Mindenkivel az ajtólyukon át beszélt.
- Ajtólyuk, ezt jól mondja, Lajos.
- A villanyolvasót se engette be. Inkább kiszereetette az órát. A postást se engette be.
- Látja, a gyilkosát mégis beeresztette.
- Hát, asztat be.
- Mondja, Lajos, maga is tudott arról, hogy pénzt lehet tőle kapni?
- Én? Tunni tuttam, mer a Guszti bácsi is kért tüle eccer-eccer, ha meg vót szoruuva. Mások is jártak az ajtajára, átak a rácsná, könyörögtek a hülyék.
- Ezt miért mondja?
- Mit?
- Hogy hülyék.
- Mér, száz forintér százhúszat visszaadni, az magának nem hülyeség? Vagy ezer fejibe ezerkétszázat?
- Ugyan, Lajos, magával is előfordulhat, hogy pénzzavarba kerül.
- Velem ugyan nem!
- Olyan jól keres? Hol dolgozik?
- Én? Kazán mellett vagyok.
- Nehéz munka?
- Nekem nem. Én szeretek dógozni. Aszt se bánom, ha benn kő maranni. Ha megdógozok a pézemér, senki nem abajgathat.
- Igen ám, Lajos, csakhogy nem mindenki szeret megdolgozni a pénzéért. A maga főbérlője például nyerni szeretne, ezért jár a lóversenyre. Mások üzletelnek, vagy uzsorakamatot szednek. De ez még mind csupa ártatlan dolog ahhoz képest, ha valakit agyonütnek a pénzéért.

Gerzson vállat von.

- Én ahhó tartom magamat, hogy az az, enyim, amiér megdógoztam. Éngem erre tanított az apám, én ettű nem tágítok - mondja.
- Igaza van, Lajos. Maga nagyon jóravaló fiatalember. Idehallgasson, innen a házból is jártak kölcsönért Óhegyinéhez?
- Én itt elég keveset ismerek.
- Azok közül, akiket ismer!
A fiatalember megvakarja a fejét. Szeme elakad a gondolkodásban, aközben valami átfut rajta, annyi se, mint a légy árnyéka, de Gordiusz észreveszi.
- Mondja csak!
- Hát...
- Ejnye, Lajos, megegyeztünk az imént abban, hogy maga nem tud titkot tartani! Előbb-utóbb úgyis megtudjuk.
- Hát a Berger úr.
- Berger? A társbérlő?
- Az. Ü bisztos kért. Új hangszert akart venni, de asztán mégis megmaratt neki a régi.
- Valahogy teljesen megfeledkeztünk erről a Bergerről. Ki fiaborja?
- Asztat én nem tudom. Énvelem nem szok beszéégetni. Csak aszt tudom rula, hogy zenekarba' jáccik. Eccer a Guszti bácsival veszekettek, mer nőket hozott be a lakásba.
- Ne mondja!
- Így vót. Elég csúnyán odamondogattak egymásnak. Hogy a Guszti bácsinak semmi köze ahhó, hogy ü micsinál. A Guszti bácsi meg azér vót mérges, mer a nő be vót rúgva, asztán elalutt a reteráton, nem lehetett bemenni.
- De később, gondolom, kibékültek.
- Ük? Aszt én nem tudom. Eléggé kerülik egymást.
- Nem tudja, Lajos, hol van most ez a Berger?
- Valahun vidéken. Járnak falurú falura, mint a vándorcigányok. Valahun fő van írva.
- Micsoda?
- Hogy hun vannak. Fő szokta írni, hogy ha valami sürgős van, akkó küggyük utánna. Valahun fő van írva.
- Guszti bácsinál?
- Ütet nem érdekli. Nincsenek jóba'. Guszti bácsit egyébként is

jobban érdeklik a lovak. Teccik tunni, huszártiszt vót a régi hadseregbe'. Meg pólós.

- Guszti bácsi okosabban is viselkedhetett volna, Lajos.
- Én is montam neki.
- Most nem a lóversenyre gondolok, hanem erre az ügyre.
- A néni...? Á, fenét. A Guszti bácsi nem olyan.
- Csakhogy Guszti bácsi ezekben a napokban pénzhez jutott, Lajos. Ki akarja váltani a zálogból az ékszereit. Ma délután jár le a zálogcédulája. Megkérdeztem tőle, honnan szerzett pénzt, s nem akarja megmondani.

Gerzson lehajtja a fejét.

- Muszáj neki megmondani?
- Egyelőre nem. Jobb lenne, ha megmondaná, de egyelőre nem kényszeríthetjük rá, legfeljebb újra meg újra rákérdezünk.

A fiatalember ismét vállat von.

- Azt hiszem, tudom, mire gondol, Lajos.
- Én?
- Arra, hogy mindenki a saját szerencséjének kovácsa. Magának milyen tervei vannak?
- Énnekem?
- Imént említette, hogy elég jól keres. Mit csinál a pénzével?
- Én? Hazaűdöm. Építkezni akarunk. A szüleim meg a két húgom. Én kevésbü kigyövök.
- Jól van, Lajos. Minden rendben. Most megnézem Arnold urat, hátha meggondolta magát.
- Teccik kérni vizet?

Gordiusz barátságosan megveregeti a fiatalember karját.

- Kérek szépen, Lajos. De ne felejtsen el kopogni, mielőtt bejön. Ahogy Guszti bácsi kívánja.

Tizenkét órakor

Valahol, nem túl messze, harangoznak.

Arnold Ágoston magába roskadva ül a nagy asztal mellett. Homloka verejtékes.

Gordiusz Peredire les. A főhadnagy alig észrevehetően nemet int.

- Nem tudtad meggyőzni Arnold urat?

- Amit maguk énvelem művelnek, ugyanolyan zsarolás, mint az Óhegyiné kamatos kamata! - csattan fel az öregember. - Közölhetem magukkal, hiába erőszakoskodnak! Nem követtem el semmiféle törvénybe ütköző dolgot! Maguk keservesen meg fogják bánni ezt az önkényeskedést! Föl fogom magukat jelenteni!

- Azt jól teszi, Arnold úr - feleli Peredi jegesen. - Ha ugyanis följelentésének valami következménye lesz, akkor ott, a bíróságon, kénytelen lesz végre elmondani, honnan szerzett hirtelen akkora összeget, amennyire momentán szüksége lett. Maga nem tudja felfogni a valóságos helyzetét! Nem érti, miről van szó?

Arnold makacsul hallgat.

- Nézze, Arnold úr - szólal meg csöndesen Gordiusz. - Az mindenkinek belső és elidegeníthetetlen joga, hogy kit kedvel és kit nem. Ebbe nem szól bele a rendőrség mindaddig, amíg a szimpátiának vagy antipátiának szélsőséges megnyilvánulásai nem veszélyeztetik a közrendet. Maga nem csinál titkot abból, hogy utálta Óhegyinét. Csakhogy ez másként hangzik adomaként, s másként fest akkor, ha sírbeszéd képében hallani. Maga utálta Óhegyinét, de a pénzét elfogadta. Ez ismét az ön magánügye mindaddig, amíg a hitelező halála, méghozzá erőszakos halála, egybe nem esik az adós váratlan megtollasodásával. Nem vagyok képes fölfogni, miért nem ad választ erre a kérdésünkre.

- Tehát maguk engem vádolnak azzal, hogy a vénasszonyt eltettem láb alól? Tudják mit? Eddig szó nélkül tűrtem a célzásaikat, hogy addig tartanak itt, míg le nem jár a zálogcédulám. Most már én magam követelem, hogy vigyenek be! A fölötteseikhez fogok fordulni! Maguk erre nagyon rá fognak fizetni. Soha nem tudják bebizonyítani, hogy én Óhegyiné lakásában jártam! Maga - mutat Gordiuszra - éppen maga adott kiváló érvet a kezembe: azét a bizonyos hamis nyugtáét. Az öregasszony a honfoglalás óta ismert engem, hogy fogadott volna el tőlem hamis aláírást?

- Önt senki nem vádolta a néni meggyilkolásával! - vágja rá azonnal Peredi. - Ami az uzsoraügyletet illeti, egymagában is elég volna ahhoz, hogy önnek, tetszés szerinti ideig, kérdéseket tegyünk fel. Az ön helyzete ennél bizonytalanabb, tisztelt Arnold úr! Furcsa módon éppen az ön elismervénye hiányzik a többi közül! Ha ez a véletlen műve, akkor ugató kutya legyen a nevem. S minél tovább hepciáskodik...

Kopogtatnak.
- Ki az?
Gerzson Lajos. Hozza a tálcán a pohár vizet.
- Köszönöm, Lajos - nyúl a pohárért Gordiusz.
- Nekem is hozzál - hangzik Arnold rekedt hangja.
- Nem tetszene kijönni egy pillanatra?
Mindhárman ránéznek: Gerzson Gordiuszt hívja.
- Mondja el, amit akar, Lajos. Nem kell titkolóznia.
- Eszembe jutott valami Berger úrról.
- Éspedig?
- Hát az, hogy éppen aznap ment el hazulról, amikor... amit maguk mondanak.
- A bűntény napján?
- Nem téved, Lajos?
- Bisztosan emlékszek. Bőröndöket vitt.
Peredi Gordiuszra néz. A mester Gerzsonhoz fordul:
- Megtalálta a cédulát, Lajos? - és a főhadnagyhoz fordul. - Berger föl szokta írni, merre turnézik.
A fiatalember odanyújt nekik egy gyűrött papírlapot.
- Mende, Kóka, Tura, Bag, Iklad ...
- Mikor ér véget a körút?
Peredi szitkot nyom el a foga közt:
- Tegnap kellett volna hazaérkeznie! Arnold úr, nem tudja véletlenül: van a társbérlőjének útlevele?
- Van neki - szól közbe Lajos. - Van neki kettő is, kék meg piros.
Gordiusz csillapítóan érinti meg Peredi karját.
- Ne fessük az ördögöt a falra, fiam. Mindenekelőtt kukkantsunk be ehhez a Bergerhez, hogy megnézzük, valójában mi a helyzet nála.
- Az nehéz lesz, mert ahhoz a lakrészhez csak neki van kulcsa - mondja kárörömmel Arnold.
- Ó, semmiség, most éppen olyasvalaki helyettesíti a házfelügyelőjüket, aki előtt minden ajtó térdre rogy. Kramarszkinak hívják, nem ismeri, Arnold úr? Alias „Gorilla" ...
- Őserdőkben nem vagyok járatos. Lajos, hozd már azt a vizet!
- Igenis, Guszti bácsi.
- Géza, volnál szíves Kramarszkit idecitálni? Mellesleg szólva:

rég várja, hogy érte menj. Alighanem beletörődött, hogy odabenn fogjuk elszámoltatni. Mi addig számoljuk tovább a perceket Arnold úrral.

A házigazda leírhatatlan arckifejezéssel fordul el. Megvetően.

Gerzson megjön a vízzel, a tálcát odateszi Arnold elé. A nagy csöndben minden korty hangját hallani.

- Tessék mondani, nekem itt kő maranni? - kérdi a fiatalember Gordiusztól. - Ilyenkor szoktam lemenni a kutyával.

- Várjon egy csöppet, Lajos. Két tanúra van szükségünk, mikor kinyitjuk Berger szobájának az ajtaját. Feltételezem, Arnold úr vállalkozik az egyik tanú szerepére.

- Én ugyan nem! Ott lesz maguknak az az orángután, vagy mifene, legyenek azzal boldogok!

- Tessék csak elvállalni! - mondja Gerzson.

Arnold fölkapja a fejét. Pirosság tolul a képébe. Nézik egymást. A vérhullám lassan alászáll. A házigazda erőt vesz magán.

- Lehet, hogy igazad van, Lajos - mondja. - Ha az urak elengednek, vidd le a kutyát.

Szerepcsere, gondolja Gordiusz, most a fiú van fölényben. Tud valamit az öregről, amit mi nem, de alighanem inkább a fejét hagyná levágatni, semhogy elmondja. Mindegy, jó nyomon járunk, tovább kell szorongatnunk Arnold urat.

Peredi közben félszemmel Gordiuszra nézett, most int a fiatalembernek, hogy elmehet.

A dakszli körme táncosan kopog a padlón.

Tizenkét óra tizenkilenc perckor

A főhadnagy bekíséri Kramarszkit, aki sötéten néz Gordiuszra, nem tudja, mit várhat tőlük.

- Ejnye, Kramarszki, ne legyen már ilyen kelletlen! - s a mester pillája finoman megrezdül, mikor a hosszú karú férfi szemébe néz. - Egy kis segítséget várunk magától, ez később még igen jól jöhet. Ismeri Berger urat?

- Az meg ki a fene?

- Hagyjuk. Egy ajtót kellene kinyitnia. Hozott kulcsokat?

- Kramarszki azt mondta, hogy a rossznyavalya tudja, melyik kulcs melyik ajtót nyitja.

- Nos, akkor a főkulccsal fogunk dolgozni. Remélem, kéznél van - s Gordiusz mosolyogva nézi a Kramarszki hátsó zsebéből előkerülő, ellapított végű, vastag drótdarabot.

Fél perc se telik bele, Berger ajtaja kitárul.

A másfél szobás garzonban általános agglegény-rendetlenség; összes ékessége az a néhány embermagas fotótapéta, amelyeken megannyi néger szaxofonos látható, előre- vagy hátradőlve, a dzsessz kábulatában.

Peredi már a szekrények tetejét nézi:

- A bőröndök nyomai - mondja rezignáltan. - A por hajszálpontosan kiadja a körvonalakat.

Gordiusz körülnéz. Csóválgatja a fejét.

- Elment, elment, de nem úgy fest a kép, mintha nagyon kapkodott volna.

- Úgy véled, csupán a véletlen?

- Szó sincs róla. Sürgősen meg kellene bizonyosodni afelől, megvan-e Berger elismervénye Őhegyi néni nyilvántartásában.

- Átszaladok a szakértőkhöz.

- Veled tartunk. Kramarszki barátunk ott, a helyszínen szeretné elmondani nekünk, hányszor járt Óhegyi néni lakásában, mit csinált ott.

Mindenkinek elakad a mozdulata. Arnold olyan erővel szorítja meg az ajtófélfát, hogy az ujjpercei belefehérednek.

- Ő tette?

- Nemsokára megtudjuk, Arnold úr. Az már bizonyos, hogy ahányszor a néni elment bevásárolni s az ajtaját kívülről csupán becsapta, vagy kulccsal bezárta, Kramarszki, aki látta ezt a házmesterlakásból, sietve belopózott az üres lakásba, hogy megdézsmálja a kamra tartalmát.

- Ezt csak maga mondja - szólal meg Kramarszki rekedten.

- A mohóság, Kramarszki, a kapkodás! A téliszalámi héját zsebre kell vágni, nem pedig összefogdosva a szemetesvödörbe dobni.

A vagánynak nyitva marad a szája. Hitetlenkedve néz a mesterre, aki szaporán bólogat.

- Ott hagytam abba, hogy maga minden ilyen alkalommal megkínálta magát, evett-ivott, ha már ott volt, körül is nézett, gondo-

lom, pénzt is keresett, de annak a rejtekhelyét még mi is elég nehezen leltük meg, magának pedig sose volt elég ideje, hogy alaposan kutakodjék.

- Biztos ő csinálta! - Arnoldnak reszket a szája széle, vádlóan Kramarszkira mutat - Ő tette! Az öregasszony visszajött, meglepte.

- Ezt honnan tudja maga? - kérdi azonnal Peredi.

- Nem lehetett másképpen!

- Géza!

Kramarszki elindult Arnold felé, Gordiusz nem tudja megállítani - a főhadnagy beavatkozása azonban megmenti a háziurat Kramarszki ütlegeitől. Megcsillan, kattan a kézibilincs.

- Erről nem volt szó, hé! Ezzel nem használt magának!

- Hazudik ez a rohadék! Nem én voltam! Hiába akarják rám kenni!

- Érdekes, e miatt a feltételezés miatt maga engem is meg akart verni odalenn a konyhában - lihegi Gordiusz. - Ha azonban enged beszélni, elmondtam volna, hogy furcsa módon éppen az szól az ártatlansága mellett, hogy bejáratos volt a lakásba!

- Ezt nem értem - hökken meg Peredi.

- Emlékezz rá, fiam, azt mondtam, hogy Óhegyiné természetét ismerve aligha tételezhetjük fel róla: ételt, italt adott volna egy besurranó tolvajnak, sőt kölcsönre is érdemesítette volna. Kramarszkiról már tudjuk, hogy benn járt a lakásban, változatlanul fenn áll azonban az a probléma, ki lehet az a bizonyos Buga Márton, aki élvezte a néni vendégszeretetét. Ha elfogadjuk az ismeretlen valóságos létét, akkor Kramarszki háromféle időpontban látogathatott Óhegyi néni üres lakásába: az ismeretlen érkezése előtt, ebben az esetben nyilván ártatlan a bűncselekményben, továbbá az ismeretlen egyén távozása után.

- Igen! Bevallom!

- De még marad egy további, harmadik lehetőség is: az, hogy mindvégig jelen volt a lakásban.

- Én nem!

- Ebben az esetben is két variáció lehetséges. Óhegyi néni elmegy bevásárolni, Kramarszki besurran a lakásba, hogy szokása szerint megvendégelje magát, a háziasszony visszaérkezik az ismeretlennel, Kramarszki bennszorul, szem- és fültanúja, ahogy megebédelnek, lebonyolítják a kölcsönügyletet, s csak az illető távozá-

sa után következik az özvegyasszony számára végzetes találkozás: Kramarszki előkerül, pénzt követel ő is, mivel pedig nem kap, odasóz egyet a szoborral.

- Nem így volt!

- Ez ellen a verzió ellen pillanatnyilag csupán egyetlenegy közvetett mozzanat szól: az, hogy Kramarszkinak még most, ebben a percben se jutott eszébe a legkézenfekvőbb menekülési lehetőség, a gyilkosságnak az ismeretlenre való áthárítása. Ha ugyanis nem felejti ujjnyomát a téliszalámi héján, tulajdonképpen soha meg nem tudjuk, hogy a lakásban járt. Azáltal viszont, hogy a házfelügyelői lakásból mindent és mindenkit szemügyre vehet, kaphattunk volna tőle tökéletes személyleírást anélkül, hogy ő maga gyanúba keveredett volna.

- Mondom, nekem semmi közöm ...

- Várjon, Kramarszki, még nem végeztem. Előadódhatott még egy változat: az, hogy maga az egyik tettestárs.

Ismét csak ketten bírják le a nagy darab férfit, aki megbilincselt kézzel is rájuk veti magát, kiabál, ahogy a torkán kifér; nem könnyű lebírni.

- Nem állítom, hogy így történt, Kramarszki, de az se lehetetlen, hogy maga, miután kényelmesen bejutott az üres lakásba, egy óvatlan pillanatban beeresztette a társát.

- És az ebéd? A pénz?

- Nem bizonyosodtunk meg róla százszázalékosan, hogy a tányérok egyikéből Óhegyi néni evett. Vagy tévedek? A tizenkétezer forintos nyugtát más is írhatta, nem?

- Az Underwoodon a néni ujjnyomait regisztráltuk.

- Kellő elővigyázattal, teszem: a Kramarszkiéinál ügyesebb ujjakkal le lehet kopogtatni a nyugtát úgy is, hogy a gépelő csak a billentyűk szélét érinti, így az eredeti ujjnyomok megmaradnak. A nyugtát holtában is Óhegyiné kezébe lehet adni, ujjait rányomogatni. Tudom, mindez puszta feltételezés, olyan hidegvért feltételez, amellyel még a hétpróbás bűnözők közt is ritkán találkozni.

- És a pénz? A forgótőke?

- Nem találták meg. A nénit nem tudták rábeszélni, hogy fedje fel a rejtekhelyet; elhatározták, hogy megbüntetik, de az ütés túl erősre sikerült; ezután hozzáfogtak a keresgéléshez, idejük ugyanis

bőven volt rá, de nem jártak sikerrel, meg kellett elégedniük a tizenkétezerrel.

- De ki lehetett az a másik? - kérdi reszkető szájszéllel Arnold.

Gordiusz odalép eléje.

- Érti végre, miért várok választ arra a kérdésre, honnan szerzett pénzt egyik napról a másikra?

A házigazdának kifut a vér a képéből.

- Maga, Kramarszki, szintén hallgatott, mikor arról faggattam, miből fedezte a tegnapi muri költségeit a Lordok Házában. S ön, Arnold úr? Nem gondolja, hogy az ismeretlen Buga Márton tizenkét ezreséből erre is, arra is futja, sőt kiadódik egy harmadik közreműködő bére is?

- Berger! - kiált föl Peredi.

- Erről viszonylag könnyen meggyőződhetsz, fiam - mondja Gordiusz. Hirtelen elfárad az arca. - Tedd egymás mellé Buga Márton nyugtáját s azt a cédulát, amit Gerzson behozott: amelyre Berger fölírta, hol játszanak ezekben a napokban. Külön felhívom figyelmedet a Bag községnévre. Hasonlítsd össze a Bugával!

Peredinek megreszket a keze, amint a gyűrött papírlapot a fotokópia mellé illeszti.

Aztán fölnéz a két gyanúsítottra.

- Arnold úr? Van mondanivalója?

A fehér hajú öregúrnak kövéren gyöngyözik a homloka, de már összeszedte magát:

- Énellenem most sincs bizonyíték. Ha Bergerék csinálták, őket vegyék elő. Nekem semmi közöm hozzá.

- Hajlandó elmondani, honnan szerezte a törlesztésre szánt összeget?

- Arról nincs mondanivalóm.

- Ahogy gondolja. Mindkettőjüket őrizetbe veszem, Berger ellen országos körözést adatok ki.

- Engem miért nem kérdez? - kiabálja Kramarszki. - Én vallomást akarok tenni! Én csak akkor láttam az öregasszonyt, mikor bejutottam a lakásba! Azt hittem, nincs odahaza! Aznap déltájban keltem föl, éhes voltam, semmi nem volt otthon. Szobroztam az ajtóban, hátha elmegy az öreglány. Végül arra gondoltam, becsöngetek, próba szerencse. Nem jött válasz, akkor megpróbáltam a zárat, egyből kinyílt! Igazuk van, vágtam a szalámiból, aztán mindjárt in-

dultam az utcai ablakhoz, mindig onnan szoktam figyelni, hogy jön-e, s akkor láttam meg, hogy ...

- ... hogy nem egyedül jön.

- Dehogy! Azt láttam meg, hogy ott fekszik, a feje meg szétcsapva! Sejthetik, hogy iszkoltam kifele!

- Ügyes sztori, Kramarszki - bólogat Peredi. - Olyan szép kerek, hogy el lehet gurítani Hencidától Boncidáig. Emiatt magát tán még bekasztlizni se lehet. Van azonban egy bibi: hogy én ezt akkor hiszem el, ha akarom. Mondaná legalább egy olyan tényt, vagy bizonyító körülményt, amellyel alá tudja támasztani a meséjét?

Most már Kramarszkiról is folyik a víz. Jobbra-balra jár a szeme. Hallgat.

- Mindketten velem jönnek. Remélem nem akarnak feltűnést kelteni. A lakást lezárom, lepecsételem.

- Megfeledkezel Lajosról. Az albérlőről - jegyzi meg Gordiusz.

- Ejnye! Arnold, van ennek a fiatalembernek lakáskulcsa?

- Van, de ...

- Mi az a „de"?

- Nem szokta magával vinni, ha én idehaza vagyok. A bejárati ajtónál van egy szög, oda szokta akasztani a kulcsát.

A szögön valóban ott a kulcs.

- Majd én megvárom a fiatalembert - mondja Gordiusz. - Megvárom, aztán visszamegyek az irodámba. Ha valami biztosat megtudsz, kérlek, hívj fel.

Peredi tekintete csordultig tele van hálával.

- Hadd ne hálálkodjak, őrn... bocsáss meg. Nagyon szépen köszönöm a segítséged.

- A neheze még hátravan, fiam. A bizonyítás.

Kezet szorítanak.

Gordiusz nézi őket, ahogy lemennek a lépcsőházba, beszólni a szakértőknek.

Aztán letelepszik a szutykos abrosszal letakart asztal mellé, előveszi a szarvasbőrdarabot, tisztogatni kezdi a szemüvegét.

Tizenhárom óra négy perckor

Valahol ketyeg egy öreg óra. Rekedtesen kattog a szerkezete. Gordiusz elégedetlenül jár-kel a nappaliban, nem fogja a szék. Mormog magában, csóválja a fejét.

Valaki belép az előszobába.

- Maga az, Lajos?

- Ha tudnád, hányszor szerettem volna „Lajos" lenni - döcög beljebb Dolfi bácsi, s nagyot szusszantva letelepszik az asztal mellé. - Jó szüleim csupán egy régi családi hagyományt követtek, mikor ezt az istenverte keresztnevet adták nekem: a papát is Adolfnak hívták, a nagypapát is. Jószerével föl sem cseperedtem, megjelent a történelemben egy kefebajszú szobafestő, gyanús hirtelenséggel pártot alapított, aztán már nemcsak ennek, hanem az egész Harmadik Birodalomnak ő lett a „führere", s viselt dolgaival évszázadokra kompromittálta az én becsületes utónevemet. A fél életem azzal a magyarázkodással töltöttem el, hogy semmi közöm Hitlerhez. Hol elhitték, hol nem. Hát te? Miért vagy ilyen búvalbélelt?

- Csal a látszat, öreg barátom. Gondolkodom.

- Még most is?

- Ezt hogy érted?

- Géza szerint hibátlan logikával bizonyítottad be, mi történt! Az elismervény aláírása kétséget kizáróan Bergertől származik: a szakértő első látásra azonosította a turné helységeit tartalmazó cédulával. Kramarszki nyilván tagadni fog.

- Az is lehet, hogy tévedek, s Kramarszki valóban a. gyilkosság után jutott be a lakásba. Sehogy sem értem, miért nem mártotta be azonnal Bergert.

- Talán abban bízik, hogy ebben az esetben Berger se mártja be őt.

- Talán.

- Az aggaszt, hogy jutott be a nénihez Berger, mi?

- Pontosan ez, Dolfi. Újabban nagy figyelmet szentelünk a viktimológiának, az áldozattá váló emberek teljes körű vizsgálatának. Óhegyi néni nagyon sajátos típust képvisel; olyan áldozat, akinek vesztét a megrögzött szokásaitól való megmagyarázhatatlan eltérés okozta. Gyakoribb eset, hogy valaki, hogy is mondjam: kivívja ma-

gának, hogy bajba kerüljön. Az a munkásember például, aki két fizetés között rendesen hazajár, de a fizetési napokon eszméletlenségig leissza magát, biztos prédája a markecolóknak. Az a háziasszony, a fogához ver minden garast, de bevásárláskor a kosara tetejébe hajítja a pénztárcáját, holtbiztosan nem találja a pénzét, mire hazaér. Ha azonban valaki váratlanul eltér az állandó szokásaitól, akkor sokfajta véletlennek, méghozzá szerencsétlen véletlennek kell egybeesnie ahhoz, hogy baja származzék ebből a fordulatból.

- Ilyen az élet, mesterem.

- Nem vitatom, de ha ebben az összefüggésben vizsgálod ezt az ügyet, az én hibátlan logikám: keserű irónia. Nem ad választ a főkérdésre, nem tudok belőle általános következtetést levonni: miért engedte be a néni Bergert, ha korábban sem őt, sem a többi adósát nem fogadta, hanem az ajtó mögül tárgyalt velük?

- Vissza kell térned ahhoz a változathoz, hogy Kramarszki engedte be Bergert. Erre utal az is, hogy Kramarszki ugyanúgy pénzhez jutott, mint Arnold.

- És Berger.

- És Berger, akitől, s ez most jut eszembe, Arnold pénze származhat!

- Igen. Erre magam is gondoltam. Ez megmagyarázná Arnold makacs hallgatását. Csakhogy ...

- Ne legyél ilyen aggályos! Végre majd csak kisütsz egy helytálló magyarázatot.

- Ha te is a hibátlan logikával állsz elő, itt fojtalak meg! Logika ide, logika oda, egyelőre semmit nem bizonyítottunk.

- Hogyhogy nem bizonyítottatok? Kramarszki ujjnyoma a téliszalámi héján, Arnold eltűnt nyugtája, Berger szökése. Mi kell még?

- Kramarszki ujjnyoma csak azt bizonyítja, hogy járt a lakásban. A többi, amit felsoroltál, nem domború, hanem nagyon is homorú. Nem is folytattad a sort.

- Majd folytatja Géza! Nyugodt lehetsz, előkeríti ezt a Bergert. Teljes gőz alatt volt a feje, majdnem sípolt az orrlyuka, úgy zakatoltak benne a kerekek! Mellesleg: rólad úgy beszélt, mint valami félistenről.

- Ez a fiú túl könnyen esik végletekbe. Valami állandó, fojtott feszültséget éreztem benne, fölös indulatot, keménységet.

- Én, nagyon kedvelem őt, értelmes, szorgalmas, kiválóan együttműködünk. De igazad van, ő az a típus, aki minden áldott reggel, borotválkozás közben, a hivatástudatával néz farkasszemet a tükörben.

- Hogy értsem ezt a körmönfont allegóriát?

- Nyilván ismered azt az emberfajtát, aki már az első általánost összeharapott ajakkal kezdi, s ugyanezzel a szájzárral teszi le az utolsó egyetemi államvizsgáját is! Hol a szülők, hol a körülmények, rendszerint valami belső parancs is, de neki soha nem szabad elengednie magát! Ha aztán vége az iskolának, s a nagybetűs Élet kezdi osztályozni az illetőt, s az bizony nem mindig ad kitűnőt, akkor az illető vagy halálra sértődik, bedobja a törölközőt, otthagyja a hivatását és elmegy benzinkutasnak, vagy pedig még többet követel önmagától, még görcsösebben marokra fogja magát, míg bele nem kopaszodik.

- És szerinted Peredinek ezért ritkul a haja?

- Nem emlékszel arra a disszidensgyilkosságra néhány évvel ezelőtt? Elég nagy port vert föl szakmai berkekben, s csaknem derékba törte Géza pályáját. Egy 1956-ban külföldre szakadt hazánkfia, aki egyébként nem priuszos, immár külföldi állampolgárként hazajött látogatóba, valójában azért, hogy egy régi haragosával végezzen. Nagyon fifikás módszert választott, s mire Géza rájött a megoldásra, a tettes már túl járt árkon-bokron, vámon-határon.

- Ő pedig azóta is emiatt eszi magát.

- Méghozzá azon nyersen, ahogy a fogára jön, fájdalomcsillapító nélkül. Egy percre se hajlandó elengedni magát.

Gordiusz elgondolkodik.

- Ha értem is őt, Dolfi, nem tudok egyetérteni vele. Emlékszel, szóba jött köztünk reggeltájt az a lépéshátrány, amelybe a bűnözők jóvoltából jószerével mindig belekerülünk; ahogy folyik a nyomozás, úgy próbáljuk ezt ledolgozni. Ilyen értelemben a hivatásunk valóban „bűnüldözés", de azért mégsem csak az!

- Most nyilván kedvenc kifejezéstekre, a megelőzésre gondolsz.

- Ha a fogalmat szó szerint értelmezed, akkor nem arra gondolok. Ennél szerényebb célt kell magunk elé tűznünk. Szerintem a bűnözésnek is vannak olyan kitapintható törvényszerűségei, ame-

lyeket a mindenkori társadalmi állapotok őszinte, elfogulatlan vizsgálatából levezethetünk. Jó, itt tanácsos óvatosan fogalmazni: gondosan kell vizsgálódnunk, fokról fokra következtetéseket kell levonnunk, bizonyos tendenciákra felkészülnünk.

- Ez neked szerénység?! Emberi természetünk ismeretében amondó vagyok, talán semelyik területen nem érheti a társadalmat annyi kínos meglepetés, mint éppen ezen. Sok mindent lehet szabályozni, sok mindenre lehet törvényeket hozni, netán azokat vasmarokkal betartatni, s még akkor sincs kizárva, hogy egy-egy, mégoly rendes, tisztességes emberben is gyilkos indulat tártad, s későn döbben rá, hogy amit tett, az immár visszafordíthatatlan.

- Ha hiszed, ha nem: egy véleményen vagyunk, csak én nagyobb hangsúlyt adok az efféle egyéni indulatok társadalmi meghatározottságának. Gondold csak el: hozunk egy gazdasági rendelkezést, amely szigorítja a nyugati devizák belső forgalmát. Ez az intézkedés minden bizonnyal helyes, végső soron mindenki számára kedvező. Ám azonnal felszökik a vámbűntettek, a devizacsempészés, a feketepiaci praktikák száma, mert vannak közvetlenebb, azonnal ható személyes érdekek, s a gátlástalanabb emberek ezeket azonnal érvényesíteni akarják. Tudom, hogy nem mondok vele semmi újat neked, csak a gondolkodásom fonalát követem. Itt ez az Óhegyiné-féle ügy. Az uzsorakamat ellenére nagy volt a néni forgalma, mert ügyfelei annak fejében, hogy egyszerűen, könnyen kaptak kölcsönt, vállalták a túlfizetést, mikor vissza kellett adniuk a pénzt, a néni keveset adminisztrált, nem kért mindenféle igazolást, nem szabta meg a kölcsön felső határát, s így tovább. Más kérdés, hogy adósai üttették őt mennykővel, átkozták, szidták...

- Szavad ne felejtsd, de ez az egész história arra vall, hogy az uzsora könnyedén vészeli át a társadalmi változásokat. Mikor Géza belekezdett ebbe a történetbe, nekem azonnal a Bűn és bűnhődés jutott eszembe, ennek nyomán kopogtattunk be hozzád. Ha fiatalabb lennék, talán belekezdenék egy kisregénybe, mit vált ki egy mai fiatalemberből, ha szembe találja magát... - és hirtelen elhallgat.

Gordiusz rábámul Dolfi bácsira.

- Hát neked mi bajod?

A mester lassan, nagyon lassan fölemeli a kezét, beletúr, belemarkol saját, kora ősz hajába.

- Én mafla, én mafla, én igen nagy mafla! Hány óra?
- Hat perc múlva fél kettő. Erről jut eszembe, elfelejtettünk ebédelni. Hová rángatsz?
- Gyere gyorsan! Ha a ház előtt nem látjuk kikötve Arnold kutyáját, akkor talán nem késtünk el!

Dolfi bácsi botladozva követi Gordiuszt ki az előszobába, a följáróra.

- Nem értelek!
- Nagyon figyelj rám! Azonnal telefonálj be Peredinek, hogy jöjjenek a Kinizsi utcai zálogház épületéhez.
- Minek?
- Tedd, amit mondtam!

Most érnek ki az utcára.

- Nincs itt a kutya! Telefonálj, Dolfi, s imádkozz, hogy kapjak taxit!

Rohan a sarok felé. Dolfi bácsi nehézkesen ölti magára a felöltőjét, megy engedelmesen a közeli sárga fülkéhez, beszél maga elé: „aki ezt érti..."

Tizenhárom óra negyvennégy perckor

Hamarosan zár a bizományi áruház pénztára. Lassan fogy az embersor a kiadóablak előtt.
A raktáros átveszi a kis nyomtatványt.

- Jobban is vigyázhatna rá, hallja! Mintha a kutya szájából húzták volna ki ezt a ...

Nincs válasz. Az alkalmazott előírásosan becsukja a kisablakot, megy az értékekért.

Az embersor türelmesen vár. A nagyóra ugyan kérlelhetetlenül fogyasztja a perceket, de mindenki tudja, a zacisok elég rendesek, néhány percet rádolgoznak, mindenki megkapja, amit kér.

Az ablak még zárva.

Teljesen ősz, világos szemű férfi jelenik meg az előcsarnokból nyíló üvegajtóban, végighalad a fából készült magas választófal mellett.

Csattan a kisablak zárja, a raktáros néhány kopottas bársonydobozt helyez a pultra, kinyitja valamennyit.

- Ellenőrizze, megvan-e mindene! Stimmel?

Nincs válasz, csak a kéz.

Az alkalmazott becsukja a dobozokat, kijjebb tolja.

Az odanyúló kezet azonban egy másik kéz ragadja meg.

- Nem lett volna szabad, Lajos!

A fiatalember, akinek szóltak, felkapta a fejét. Belenéz a rátekintő férfi szemébe.

Aztán kirántja kezét a szorításból, átrohan a termen, elvész a forgóajtó tükrében.

- Megszökik - kiáltja a raktáros.

- Nem tud - mondja fáradtan Gordiusz.

Tizennégy óra ötvenhat perckor

Peredi főhadnagy visszaérkezik irodájába.

- Ne haragudjatok - mondja Gordiusznak és Dolfi bácsinak. - El kellett intéznem a formaságokat.

- Ugyan!

Ülnek. Dolfi, mikor biztos benne, hogy a mester nem látja, ránéz Peredire. Az van a tekintetében: „Na, mit mondtam?"

- El kellene mennünk ebédelni - mondja.

Nem kap választ.

- Meghívlak, mesterem - próbálkozik ismét Dolfi bácsi. - Üres hassal nem tudok dolgozni, szeretném viszont az írást mielőbb átadni a szerkesztőimnek. Feltéve, persze, ha Géza hozzájárul.

Gordiusz fáradtan, nehézkesen húzza elő a szarvasbőrdarabot:

- Valahogy nem vagyok éhes, Dolfi. Köszönöm az ajánlatot, majd egyszer bevasalom rajtad, de most...

- Sajnálod a fiút!

- Nem tudom, sajnálom-e. A sajnálatban mindig van valamicske erkölcsi felmentés is. Ha sajnálom, azért teszem, mert ő is áldozat.

- Mikor jöttél rá?

- Abban a percben, amikor azt mondtad, ha fiatalabb lennél, kisregényt írnál, afféle mai Bűn és bűnhődést. Hogy egy mai fiatalember hogyan reagálna az uzsorás működésére. Azonnal elrende-

ződött minden apró mozaikkocka, amiből eddig Arnold, Berger és Kramarszki portréja sehogyse akart kialakulni.

- Csakhogy te az Arnold-lakásban még Óhegyiné jellemének ellentmondásait emlegetted!

- Mert a felsorolt három személy nem látszott alkalmasnak arra, hogy változtasson Óhegyiné már-már beteges zárkózottságán. A képlet csak akkor ad helyes eredményt, ha Óhegyiné engedékenységét nem ez vagy az az ember váltotta ki, hanem Arnold kutyája. Ez a Bobi nevű csúf dakszli nyitotta ki az olyannyira elzárt-bezárt ajtót. Majd kiderül a kihallgatások során, hogy Óhegyiné hányszor, hol, mikor találkozott a kutyát sétáltató Gerzsonnal; annyi bizonyos, hogy a házban, a lépcsősor előtt is láthatta, s tudta, hogy a kutya Arnoldé, s tán egy falatka húst, egy szem cukrot is odadobott neki. Véleményem szerint az se volt véletlen, hogy a kutya, a gyilkosság felfedezésekor, megtorpant Óhegyiné feljárója előtt. Nyilván megtette máskor is, csak most megérezte a hullaszagot.

- Gerzson valami olyasmit mondott, hogy az utcán találkoztak.

- Elképzelhető, Géza, a történtek szempontjából azonban ez századrendű kérdés. Általatok is jól ismert az idősebb embereknek az a sajátos tulajdonsága, hogy környezetük tagjai iránt nem valami túlzott rokonszenvvel viseltetnek, az állatokat azonban kedvelik. Van, aki a tereken galambokat etet, más a kutyákat vagy a macskákat ajnározza. Nos, ez az állatok iránti vonzalom alkalmasint megszépítheti azokat is, akik e jószágokkal kapcsolatban vannak. Óhegyiné nyilvánvalóan a kiskutyát engedte be magához, a sétáltató fiatalembert jószerével levegőnek nézte, s alighanem akkor vette emberszámba, amikor a kutyának valamit enni adván megkérdezte Gerzsontól, hogy ő vajon nem éhes-e. Így ülhettek asztalhoz kettesben. Mit vallott erről Gerzson?

- Nem nagyon tért ki erre a részletre.

- Érthető, hisz az étkezést követő események minden előzményt kimostak a fejéből.

- Ha jól értettem, az a véleményed, hogy a fiatalember nem tervelte ki a bűncselekményt! - jegyzi meg Dolfi bácsi.

- Ezt bizonyosra veszem. Beszélgettem délelőtt Gerzsonnal, megütköztem azon a kijelentésén, hogy szerinte hülyék, akik uzsorakamatot fizetnek. Büszkén mondogatta, hogy ő nem szorul köl-

csönre! Igazság szerint már akkor gondolnom kellett volna arra az erkölcsi tízparancsolatra, amely Gerzson etikáját mozgatja, noha ő egy rossz szót se szólt magára az uzsorásra.

- És szerinted azért nem, mert nem tartotta vétkesnek?

- Szerintem azért nem, mert elméjében az uzsorás bűne áthárult azokra a hülyékre, akik hajlandóak voltak igénybe venni Óhegyiné szívességét. Gerzson természetesen tudott róla, hogy Arnold is, Berger is vett fel ilyen kölcsönt; rosszallotta is a dolgot.

- Valamikor azonban be kellett következnie egy belső, lelki fordulatnak.

- Pontosan így történt, Géza. Képzeljétek el a szituációt: Gerzson ott ül Óhegyi néni asztalánál, evett, ivott, lábuknál ott a kutya, kedélyes pillanatok. Csakhogy Gerzson tudta vagy eszébe jutott, hogy Arnold Ágoston (nem kis mértékben Óhegyiné miatt) szorult helyzetben van, hisz esedékes mind a kölcsön visszafizetése, mind a zálogházi törlesztés. Szerintem valami ártatlan megjegyzés indíthatta el azt a gondolatmenetet, amely végül a tragédiához vezetett: Óhegyiné esetleg a kutyának mondott valamit, „Te legalább megköszönöd, ha kapsz valamit, nem úgy mint a gazdád!", vagy effélét. Gerzson világosan értette, ha Arnold nevében próbál hatni a nénire, bizonyára goromba elutasításban lesz része. Ha azonban ő maga vesz fel kölcsönt, nos, akkor teljesen más a helyzet, segít a gazdáján (segített volna magamagától is, de minden keresetét családjának küldte, mert építkeznek), időt nyernek, végső soron Guszti bácsin múlik, hogyan törleszti ezt az összeget.

- Gerzson vallomása szerint a néni ajánlott föl neki kölcsönt - szól közbe Peredi.

- Nem lepne meg, ha egy újabb kihallgatási szakaszban ez a részlet változna. Óhegyiné jellemétől távol állt az, hogy pénzét másra tukmálja. Sokkal logikusabbnak tűnik, hogy Gerzson kérte a pénzt - Óhegyiné viszont ezen nem lepődött meg, hisz a házból, sőt a földszint 2. számú lakásból már korábban is volt két adósa. Lepötyögtette a gépen az elismervényt, letette az asztalra s elment, hogy pénzt vegyen elő a rejtekhelyről.

- Ezt mire alapozod?

- Arra, hogy minden adósról van külön boríték Óhegyiné komódjában, Buga feliratú azonban nincs. Óhegyinének már nem volt rá ideje. Nos, Gerzson előtt ott a nyugta, de nem a kért tízezer

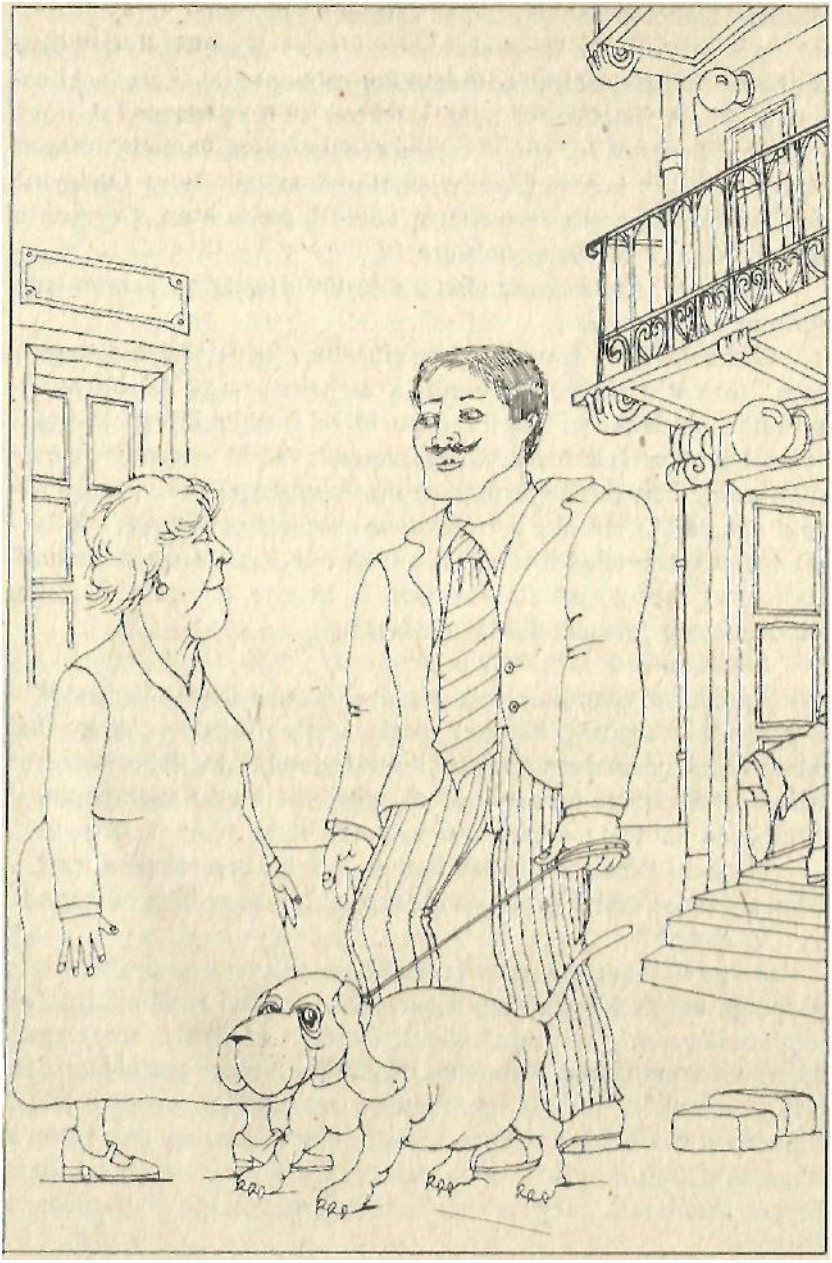

forintról, hanem tizenkétezerről! Gerzson hülyéknek tartotta azokat, akik kifizetik az uzsorakamatot, s most Ő került ilyen hülye helyzetbe. Feltételezésem szerint ekkor robbant ki a végzetes kimenetelű vita. A fiatalember talán azt kérte az öregasszonytól, hogy neki ne számítson fel ennyi kamatot; alighanem elutasító választ kapott; szó szót követett, elképzelhetőnek tartom, hogy Óhegyiné vissza akarta csinálni az ügyletet, ekkor vehette észre Gerzson a keze ügyébe került bronzszobrot.

- De miért hagyta az asztalon a nyugtát? Ha elviszi, semmi támpontunk nem marad.

- Gerzson aligha ismerte részleteiben az Óhegyiné-féle üzletmenetet. Annak nyilván szemtanúja volt, lehet, hogy Arnold is elmondta: mindenki ad kötelezvényt. Mivel már korábban aláírta a hamis nevet, ne feledjétek, Óhegyiné csak arcról ismerte őt, nevét nem tudta, a Buga-féle nyugta őt már nem érdekelte. Kivette Arnold nyugtáját, letörölte a szobrot, az evőeszközt, sikerült a kutyával együtt észrevétlenül távoznia a lakásból. Arnold majd elmondja, hogyan kapott ajánlatot Gerzsontól, hogy ő, mármint Gerzson, tud segíteni a zálogcédula kiváltásában.

- Jóhiszeműnek tartottad az öregurat?

- Annak, mindaddig, amíg kérdéseink meg nem világították a Gerzson-féle segítség hátterét. Attól kezdve azonban megmakacsolta magát, nem akarta kiadni a fiút, ez emberileg többé-kevésbé érthető. Azt viszont én nem tudom, mikor és hogyan csempészte át a zálogcédulát Gerzsonnak, hisz valamelyikünk végig mellette volt.

- Gerzson elmondta - közli Peredi. - Behozta a tálcán a vizet, a tálca alja kissé nedves volt, rátette a papírlapra, az meg odatapadt.

- És Berger?

- Bergert alighanem az én érdeklődésem keverte az ügybe. Észre is vettem annak idején, hogy Gerzsonnak valami eszébe jutott, de félreértelmeztem ezt a mozzanatot. Gerzson később jó ideig egyedül volt a konyhában; bizonyára megtalálta Berger céduláját, amelyen mindenkori, hollétét feltüntette, s ezt másolta le sietve, majd ezt adta át nekünk, mint Berger írását. Ezért fedeztem fel rögtön a Buga és a Bag szavak közti hasonlóságot, s ezért írtam mindent Berger számlájára. Még szerencse, hogy nem volt idő kiadatni azt a körözést.

- Kiadattam - mondja halkan Peredi. - De már intézkedtem, hogy hatálytalanítsák.

- Majd én megkövetem - mondja Gordiusz. Eltűnődve törölgeti a szemüvegét.

Dolfí bácsi összenéz Peredivel:

- Nos, Géza? Mikor kapok tőled anyagot?

- Köszönök mindent, Dolfí bácsi. Az őrnagy elvtársnak már hálálkodtam korábban. Összeállítom a jelentést, biztos vagyok benne, hogy fölszabadítják a sajtó számára is.

- Még most se jött meg az étvágyad? - kérdi Dolfí a mestert.

Gordiusz felrezzen:

- Nem, nem, köszönöm, Dolfí. Mennyi az idő?

Megszólal a telefon.

- Itt Peredi... Igen. Igen, tudok róla ... Várjatok odalenn. - A főhadnagy a vendégeihez fordul: - Lekísérnélek benneteket.

- Visszamégy a minisztériumba?

- No, azt nem, öregem. Azt nem. Ha már egyszer sikerült meglógnom.

- Nyomoztál volna lassabban! Elhúzódhatott volna néhány napig, fölfrissültél volna.

Peredi az órájára pillant. Kereken hét órával ezelőtt kopogtattak be Gordiusz irodájába.

Lenn, az előcsarnokban, fekete bajuszos, rövidre nyírt hajú férfi, kockás kabátban és nadrágban, jellegzetes alakú fekete tok a kezében.

- Bemutatom nektek Berger urat - mondja Peredi.

- Szeretnék magyarázatot kapni! - A férfinak meglepően vékony, magas, nyafogó hangja van. Mint akit állandóan bánt a világ. - Hazaérek, az ajtó csak becsapva, sehol senki, az én lakrészem tárva-nyitva, s mikor kimegyek az utcára, hogy rendőrt hívjak, se szó, se beszéd bevágnak a kék kocsiba és idehoznak.

- Sajnálatos félreértés történt, Berger úr - mondja Gordiusz. - Én vagyok a hibás. Szíves elnézését kérem.

- Ez nem megoldás! Nekem ne magyarázkodjanak! És ha bemegy a lakásba egy tolvaj, elvisz valamit? Azt ki fizeti meg? Egyébként is: hol van Arnold?

- Ő is itt van.

- Mit jelentsen ez? Mi történt?

- Ön nem tud semmit?
- Mit kellene tudnom? Elmentem turnézni, semmit nem tudok. De nem is érdekel. Nekem semmi közöm a mások dolgához. Nekem is azt kellene csinálnom.
- Mit?
- Nem fontos.
- Kérem, fejezze be a mondatát, ha már elkezdte.
- Úgyse ismerik!
- Kit?
- Lakik velünk szemben egy bogaras vénasszony. Valamikor az övék volt a ház. No, az tudja mit kell csinálni. Karvastagságú vasrudak vannak az ajtaján. Zár, lakat, retesz. Ahhoz nem lehet bejutni.

Gordiusz társaira néz.

- Ne haragudj - mondja Dolfi. - Itt hagylak. Én éhen halok. Te vállaltad, hogy beszélsz Berger úrral.
- Elnézést, de én is mennék - s Peredi felfelé int. - Vár a munka. A mester bólint nekik - kissé keserves a képe -, majd visszafordul Bergerhez:
- Talán leülnénk itt az előcsarnokban, Berger úr. Elmondanék Önnek valamit. Egy történetet a kamatos kamatról meg a bevehetetlen lakásról. Akkor talán megbocsát nekünk.
- Azt várhatják! - nyafog a szaxofonos.

A halálraítélt

A Tündér-hegyen

- Megérkeztünk, cimbora.

Fekecs százados lihegve, de büszkén kanyarít széles, operai körívet barnára sült, izmos karjával.

- Ez az én birodalmam!

A domboldal lankáján most, a lehanyatló alkonyban is látszik: a százados mint telektulajdonos hatalmas munkát végzett.

- Minden eső után köbméter számra mosta le az eső a termőföldet - magyarázza. - Sejtheted, akármit próbáltak ideültetni, előbb-utóbb minden a lejtő alján találta magát: gyümölcsfa, szőlő. Hozzáláttam a teraszoláshoz. Minden szabad időmben cimbora!

- Ennyi szabad időd volt? Irigyellek!

- Három évig tartott, cimbora. Három évig! Ebből megítélheted, mennyi a munkánk.

Kényelmesen kaptatnak fölfelé; Gordiusz visszatekint, elgyönyörködik a messze nyúló völgyben - inkább fennsíknak volna mondható, ha nem lejtene szelíden a főváros felé, amelynek fényei most kezdenek sziporkázni a láthatár alján, az alattuk elterülő teknőben pedig Budapest egyik legkülső kerületének házai kuporognak - leginkább családi házak, csak itt-ott látni egy-egy emeletes épületet.

- Tündér-hegynek hívják - mondja Fekecs százados. - Ez az egykori község a Batthyány család uradalma volt. Mikor a törökök kitakarodtak innét, a család Lipótból meg Túrócból szlovák jobbágyokat telepített az elnéptelenedett Pest környéki birtokaira. Ha jobbra nézel, az a távoli község: Csömör. Egy-két évtizede gyakoribb volt az utcán a szlovák szó, mint a magyar. Ha átlátnál a dombokon balra: a két Tarcsa falu. Ugyanez a helyzet, el egészen Domonyig, Aszódig. Petőfinek anyai ágon rokonai laktak itt, például Hrúz Ádám asztalosmester.

- Látom, hogy nyugdíj után helytörténészi babérokat akarsz szakítani magadnak.

- Nem. Nyugdíj után beveszem magam oda, abba a kis présházba. Eleve úgy terveztem, hogy télen is ellehessek benne. Mindjárt fölérünk. Bírod a kaptatót?

- Nem olyan jól mint te.

Kapaszkodnak fölfelé, közben Gordiusz - szeretettel nézi az előtte billegő férfi széles hátát, enyhén görbe lovaslábait - akaratlanul is a maga életkorára gondol: maholnap neki is el kellene gondolkodnia, hogyan rendezze be az életét, ha aktív szolgálati ideje lejár.

Fekecs Mihályt valamikor nagyon rég úgy ismerte meg, mint Fekecs III-at. A három fivér mindegyike labdarúgó volt, ugyanabban a csapatban játszottak. Külsőre is hasonlítottak egymásra, mindhárman barna bőrűek, fekete hajúak voltak, reggel leborotvált arcuk délre már borostásnak tűnt, s mindhárman hajlamosak voltak arra, hogy minden apróság miatt kimeresszék, dühösen forgassák fekete szemüket. Csúnyaszájúak voltak, hamar fölfortyantak, de a barátaikért nem inget és gatyát: az életüket odaadták volna. Erről (közös ismerősöktől tudja Gordiusz) németek-nyilasok üldözte zsidó vagy baloldali családok is tanúskodhatnak.

Kaptatnak fölfele, már nincs messze a fehérre meszelt présház, Gordiusznak még van ideje egy futó gondolat erejéig tisztelettel adózni a sorsnak, amely Fekecs III-ból ennek a külső-pesti kerületnek a rendőrparancsnokát faragta ki. Barátságuk maholnap négy évtizedes; hová tűnik az emlékezetben a kisvendéglő különterme, ahová győztes meccsek után a frissen mosdott futballisták s szurkolóik betódultak, hová a helyiség közepén büszkélkedő biliárdasztal, amelynek Gordiusz már siheder korában verhetetlen bajnoka volt, hová a füstös, a lámpáktól sárgára festett, összetéveszthetetlen illatú és ízű levegő, amelyet beszívtak, a kavargó, eléggé trágár futballistanóták bömbölése alatti, néhány szavas vérszerződés, amely ma is érvényben van köztük? Ritkán találkoznak, még ritkábban emlegetik azokat az időket. S íme, Fekecs Miska nemsokára szőlősgazda lesz a Tündér-hegyen, lehet, hogy az alvilág néhány régi császára valamelyik pinkában meg is említi ezt az eseményt, immár harag nélkül: „Már nem góré a Fekecs", s mégis, mindennek ellenére, Gordiusz érzi, hogy a barátja az, aki volt, s az is marad. Olyan ember, aki igazítani akar a világ szerkezetén.

- Három évig csináltam a teraszolást, cimbora - hallja. - A ne-

gyedik évben számítottam telepíteni a szőlőt, de akkor nem jött ösz-sze, az alkalmas időben rámszakadtak az ügyek, nem jutottam ki ide.

- Miért nem bíztad másra?

- Hogyne! Hogy életem végéig mérgelődjem, mert nem olyan, amilyennek elképzeltem? Inkább hagytam egy évet érlelődni, újra meghordattam trágyával. Nőtt is, mintha húznák.

Gordiusz érzi, hogy finom, hűvös esti szellő érinti nedves homlokát; jól tette, hogy elhozta a lélekmelegítőjét, gondolja, hősködjék, aki teheti, neki már elkél egy kis puha réteg a rossz dereka fölé. A kilátás most válik teljessé, a látóhatár szélén már letűnt a nap, csak vöröses visszfénye festi meg a felhőket, élénkülnek a villanyfények, egy HÉV-szerelvény áramszedője kéken szikrázik, valahonnét idesodródik egy cigányzenefutam, tán a rádióból; szombat este van, békesség, ő elfogadta Fekecs meghívását, elbeszélgetnek, míg el nem álmosodnak, holnap reggel korán kelnek, Gordiusz segít barátjának megfogalmazni a nagy jelentést, amellyel lezárja vezetői tevékenységét, délre szabad tűzön bográcsgulyást főznek.

- No, gyere beljebb, cimbora! Tegnap kiszaladtam, mindent elkészítettem, csaptam egy kis rendet is, hogy be tudjunk jönni.

- Megyek öregem, csak még bámészkodom egy kicsit. Igazán szép helyet választottál tuszkulánumodnak.

- Annak mennyi kilója? - dörmögi kuncogva Fekecs, visszajátszva életüknek azokat az éveit, mikor folyton veszekedtek Gordiusszal az idegen szavak miatt.

Lenn, a lankás domb alján, ahol az utca erőtlenül megtorpan az erős emelkedő előtt, valami erőszakos, éles fény tapogatja végig a füves talajt, a házak előtti kiskerteket. Még nem látni ennek a fénynek a forrását, de Gordiuszban balsejtelem támad.

- Miska!

- Szóltál?

- Hallod-e, alighanem ...

A fény zötyögve, billegve tör utat magának a leszálló homályban, s ahogy előbukkan, megjelenik fölötte a pislogó kék bura.

- Mi van?

- Szerintem hozzád jönnek.

- Az még nem is volna baj - mondja Fekecs. - Én inkább attól félek, hogy értem jönnek.

A rendőrkocsi most ér a domb aljára, s lead egy kürtjelet.

- Te csak maradj - mondja Fekecs. - Mindent megtalálsz, amire szükséged lehet. Jövök, mihelyt tehetem.

- Dehogy maradok - válaszolja Gordiusz. - Nem a présházad hívott meg, hanem te.

- Ugyan, cimbora, nyilván valami fontosjancsitól érkezett hivatali ügy. Minek másznád meg még egyszer a dombot?

- Ne linkelj, öregem. Meghagytad te a kapitányságon, hogy csak akkor zavarjanak, ha valami komolyabb dolog történik. Ismerlek én! Gyerünk!

Lefelé könnyebbnek látszik az útjuk, de vigyázni kell, el ne vétsék a lépést. Így aztán Gordiusz lefelé szegzi a szemét, hogy meg ne botoljék, s csak érzi, de nem látja, hogy a szép kilátás lassan elsülyled előtte: visszatérnek a lépésnyi mértékű valóságba.

A Vak Egér halottja

- Sármán rendőr főtörzsőrmester, jelentem ...

- A tárgyra, Sármán. Hol a tetem?

- Tessenek jönni, százados elvtárs.

Útközben, a rendőrségi gépkocsiban, tömören összefoglalták Fekecs számára, mi történt; a Vak Egér nevű kiskocsma előtt, az autóbuszmegállóban, egyetlen késszúrással megöltek egy fiatalembert. S bár az utcán sokan jártak-keltek, sőt néhányan buszra is vártak, senki nem látott és nem hallott semmit.

Megérkeztek. A helyszínt biztosító másik kék kocsi odébb terelte a jármű- és a gyalogosforgalmat. Erős fényű lámpák világítják meg a barna csomagolópapírral letakart alakot.

- Gyere, kérlek - mondta Fekecs Gordiusznak, kiszálltukkor.

Most is ott állnak egymás mellett, ahogy a koros főtörzsőrmester fölemeli a papirost.

Széles vállú, kis bajuszú fiatalember, furcsán kicsavart pózban: nyilván a járda szélén üldögélt, mikor a hátába vágták a kést, jajszava se lehetett, eldőlt, jobb vállára esett, arca vértelenül tekint az úttest felé, szeme nyitva.

- Mit tudunk róla?

Sármán megviselt személyi igazolványt nyújt át főnökének.

- Laukó József - olvassa Fekecs százados. - Születési helye Nyírgelse, anyja neve .. .

- Itt dolgozott a közelben, a Szerszámgépgyárban - jelenti Sármán. - A gyár munkásszállóján lakott. Ide a harmadik vagy negyedik sarok.

- S eljött a Vak Egérbe meginni utolsó sörét, mi? Látom a kocsmát biztosítottátok.

- Igenis. Csak utasításra várunk, hozzákezdünk a szűréshez.

- Attól félek, eső után köpönyeg. Aligha hiszem, hogy a tettes visszament volna.

- Vissza? - kérdi Gordiusz.

- Rutinból beszélek - feleli kedvetlenül a százados. - Elég sok bűncselekményünk előzménye a kocsmai összeszólalkozás. No, Sármán, fogjanak hozzá. Pontosan tudni akarom, hogy a fiú mikor érkezett, kivel, hová ült le, mit fogyasztott, volt-e valakivel szóváltása, kiment-e valaki utána. Tudja, mi a teendője.

- Semmit nem értett szegény - mondja Gordiusz.

- Kicsoda?

- A fiatalember. Láttad a szemét? Tűnődött valamin, hirtelen ütést érzett a hátában, föl se fogta.

- Tudunk valamit arról, hogyan történt, Sármán?

- Jelentem, semmit. Vannak tanúink, akik a buszra vártak, első adataink szerint valamennyien rendes átlagemberek, a többségük moziból tart hazafelé. Tetszik látni azt az idős házaspárt? Ők fedezték fel. A néni azt állítja, hogy a fiatalember a járda szélén ült és cigarettázott, amikor ők ideértek. Neki feltűnt a homályban parázsló cigarettavég, még mondta is a férjének, hogy lehet rendes nadrágban arra a mocskos járdaszegélyre ülni. Később a bácsi ismét odanézett, akkor már a fiatalember a jobb oldalára dőlve feküdt az aszfalton. Részeg a fiú, mondta a feleségének, odébbsétáltak, de valami furcsa szagot éreztek, kiderült, hogy a cigaretta már az élő húst perzseli, s ahogy melléje léptek, meglátták a hátában a kést, meg az ingen a nagy vérfoltot.

- Egyetlen hangot se adott ki?

- Meg se nyikkant szegény - feleli a főtörzsőrmester. - A doktor majd megint azt mondja rá: „Pontosan a tízesbe". Ez a szavajárása.

Nagyon mulatságos, gondolja Gordiusz. Elnéz a házak fölött a

kékesfekete égre, a csillagokra, amelyek hidegen ragyognak az irdatlan messzeségben.

- Nyilván a dohánypavilon felől közelítette meg a tettes - hallja Fekecs hangját. - Sajnos itt is mindenütt aszfalt van, mi?

- Igenis, százados elvtárs.

- Mi a véleményed? - kérdi Fekecs Gordiuszi.

- Meglepő ez a biztonság - feleli a mester. - A késelő tökéletesen biztos volt a dolgában. Tévedhetetlenül döfött, azonnali halált okozva. Tudta, hogy az áldozatnak nem lesz hangja, hisz elég egyetlen jajszó, mindenki, aki a közelben tartózkodik, odanéz, odajön.

- Profimunka, kétségtelen - bólint Fekecs. Ajka mellett mély ránc vésődik az arcába. - Méghozzá aljas profimunka, mert hátulról dőfték bele a kést. Mi volt a fiatalember zsebében?

Sármán kibont egy zsebkendőt:

- Néhány forint aprópénz, százados elvtárs.

- Semmi más?

- Semmi az égvilágon.

- A nadrágja hátsó zsebe?

- Egyetértek a százados elvtárssal - feleli a főtörzsőrmester. - A gomb le van szakadva.

- Aha. Ott volt a tárcája, a tettes kirántotta.

- Szerintem is így történt.

- No, rendben, Sármán. Még csak azt mondja meg, nem láttak-e a járdán valami gyanúsat a várakozók.

- Jelentem, semmit. Egy ízben hangos férfitársaság tódult ki az ivóból, röhögtek, idétlenkedtek. Ezt egyébként többen is említették. Ilyenkor mindenki el szokott fordulni, nézi, jön-e a busz.

- Azt tudják meg, kik voltak a társaság tagjai. Sose tudhatjuk. No, adjuk át a terepet a szakértőknek. Kötve hiszem, hogy szerencséjük lesz, de hátha. A késről viszont mindent akarok tudni, s a lehető leghamarabb! Értesítették az életvédelmist?

- Jelentem, valamennyien útban vannak.

- Mi elmegyünk a munkásszállóba. Minden sürgős jelentenivalót oda kérek.

- Értettem!

- Gyere, légy szíves - mondja Fekecs Gordiusznak.

Mielőtt a kocsihoz indulnának, még egyszer alaposan megnézik, emlékezetükbe vésik a helyszín minden részletét.

- Ha akarsz, visszamehetsz a Tündér-hegyre - mondja Fekecs. - innen már menetrendszerűen mennek a dolgok. Nem venném a lelkemre, hogy végighurcoljalak a kerületen. Aztán majd én is megyek. Jól néznék ki, ha nekem is itt kellene rostokolnom. Beindul a gépezet.

- Szeretnék melletted maradni - feleli a mester.

- Nosztalgia?

- Annak is veheted, öregem, de ha nem nevetsz ki: engem is fölkavart ez az orgyilkosság. Az, nem?

- Az. Nyilván rablógyilkosság. Szerintem hamar a végére járunk. Nagyon kevesen tudnak így szúrni. A kerületben minden bicskást ismerek. Már aki szabadlábon van. Egyik sem tudta volna megcsinálni: Ez valami lődörgő vagány lehetett. Észre vette a fiú nadrágzsebében a bukszát.

- Csakhogy a vagányok nem szokták otthagyni a késüket. Különösen nem a rugós halefot.

- Rugós? De jó szemed van, te!

- Véletlenül ismerem a típust: valamelyik arab országban készítik, némelyiken a jelzés is az ott használatos jelekkel íródik.

- No, ez érdekes, hogy a fene egye meg!

- Miért mérgelődsz?

- Nem szeretem az ilyen ügyekben az arab késeket. Nem szeretem az ilyen ügyeket. Nem szeretem, hogy még mindig megölnek egy embert pár száz forintért. No, gyerünk abba az átkozott munkásszállóba!

A beszédes gondnok

Fekecs százados megnyomja a csengőgombot egyszer, kétszer.

- Mi az isten lesz már?!

- Jön valaki.

Alacsony, kopasz férfi, az előcsarnokba kivetülő fény hátulról rajzolja körül az alakját. Pizsamára fölkapott ócska fürdőköpenyben, kitaposott papucsban közelít.

- Mi olyan sürgős? Pardon. Máris nyitom.

Zörög a kulcsaival. Keményen csattan a zár.

- Tessék befáradni.

- Sajnáljuk, hogy megzavartuk.

- Frányó.

- Tessék?

- Frányó Pál vagyok, kérem tisztelettel. És semmi gond, mert a mondás is azt tartja, hogy az ördög és a gondnok sose alszik. S ha még hozzáteszem, hogy ebben az én nemes hivatásomban a virrasztás töredelme a legkevesebb! Ami persze nem jelenti azt, mintha a legcsekélyebb összegű túlórapénz vagy éjszakai pótlék megilletné társadalmunk gondnok névre hallgató páriáit.

Úristen micsoda bőségű rizsa - néz össze Fekecs és Gordiusz.

- Minek köszönhetem a kapitány úr látogatását?

- Nem látom, hogy különösebben meglepődött volna rajta - mondja a százados.

- Szabad disztingválnom? Az, hogy éppen ön keres fel ebben a. profán hajlékban, számomra valóban meglepő. A rendőrség, mint olyan, azonban ... Bár a pénzespostás járna ide oly gyakran, mint az ön beosztottjai!

- Sok baj van a lakóival? - kérdi Gordiusz.

Frányó arckifejezése talányossá válik:

- Ne ítélj, hogy ne ítéltessél, mondja az írás. Én, kérem tisztelettel, a ló fölött se török pálcát, hogy vetnék követ felebarátaimra?

- Tessék? - kérdi a százados.

- A lónak, ugyebár kétszer annyi lába van, mint az embernek, következésképpen kétszer annyi esélye arra, hogy megbotoljék.

- Aha. No, azt mondja meg, hányan laknak itt jelenleg.

A gondnok ismét ravaszkodni próbál:

- Kérem tisztelettel, a létszámunk, enyhén szólva, teltkarcsú, sőt, ön előtt titkolnám el legutoljára, akár túltápláltnak is mondható. Pótágyak, szükségszobák. Vállalati érdek, kérem alázattal, ahogy mondani szokás, emiatt aztán mind a szakszervezet, mind a népi ellenőrzés öntudatosan szemet huny az anomáliák felett, a magamfajta kisember pedig többrendbeli seggberúgás árán megtanulja, hogy ma is érvényes a klasszikus mondás, miszerint "maul halten und verdienen".

- Értem. Lakik magánál egy Laukó József nevű esztergályos? - Igenis, kérem tisztelettel. Első emelet három. Netán tilosban lépett le az úttestre?

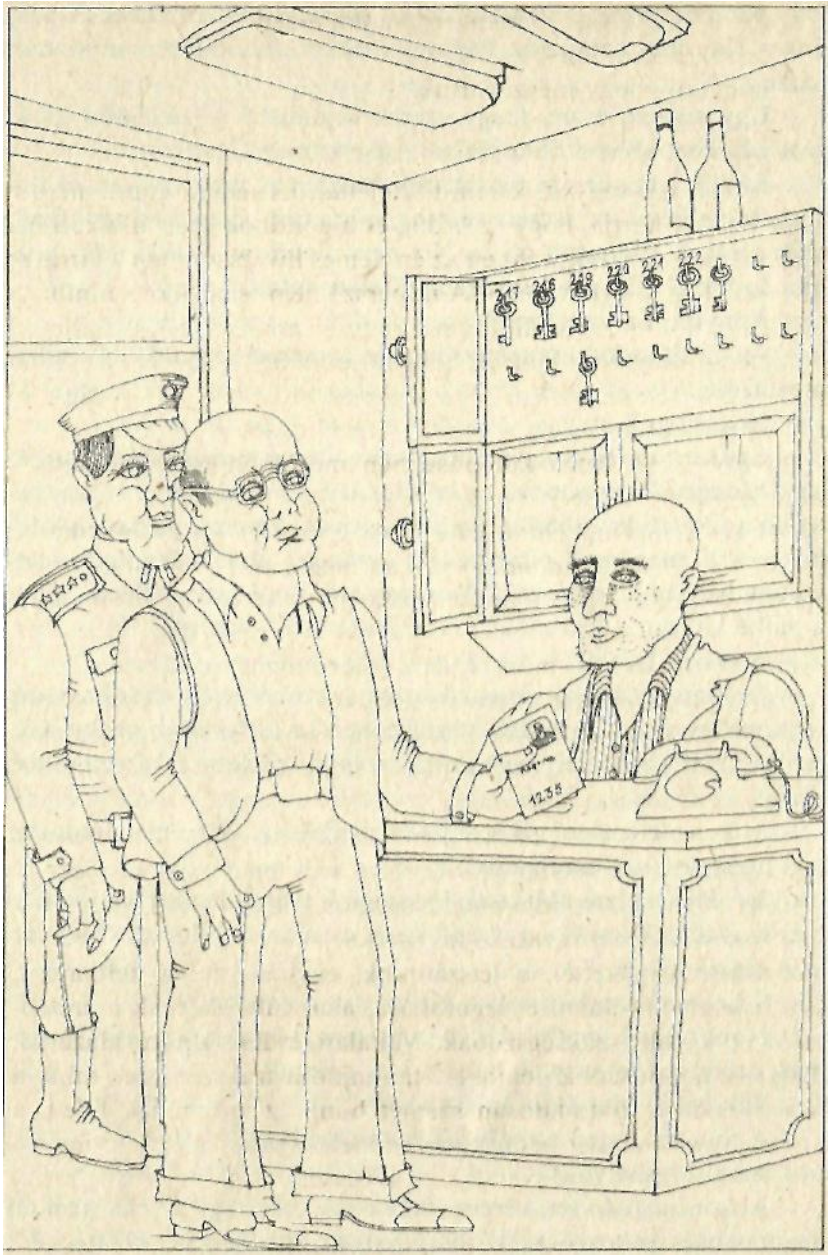
247
246
249
221
227
222
1935

- Azt a helyszínen bírságoljuk - feleli kesernyésen Fekecs százados. - Ha nincs nála pénz, kap egy csekket. Ilyesmiért nem jövünk házhoz.

- Úgy veszem észre, maga szerint legfeljebb közlekedési kihágást követhet el az a fiatalember - jegyzi meg Gordiusz.

- Ez így igaz, kérem tisztelettel. Meglepett, hogy éppen őt tetszettek említeni. Az ismert verssor, miszerint „igen jámbor fajta", akár őróla is íródhatott volna. No, nem mondom, őt is ki lehet hozni a sodrából. De ő a helyszínen fizetett volna.

- Annyira törvénytisztelő?

- Az. S állandóan magánál hordja a pénzét, ugyanis egy ízben megfázott.

- Hogyhogy?

- Egyszer, de csak egyetlenegyszer, itthagyta a pénzét a szálláson. Eldugta. Nomármost, az ittenieknek efféle ügyekben tévedhetetlen a szimatuk. Állítólag a pézsmapocok, kérem tisztelettel, kilométerekről megérzi a párja szagát üzekedés idején. Bizonyára tetszettek hallani a mósuszról. Nos, egy szó, mint száz, a pénz eltűnt, a balhé kiütött, s Laukónak kis híján távoznia kellett.

- A károsultnak?

- Önbíráskodás, kérem tisztelettel. A szobatársait vádolta, azok természetesen zokon vették, végül ennek az ódiumát is nekem kellett viselnem, festetés, parkettacsiszolás: mindent telefröcsköltek vérrel.

- Mikor történt ez? - kérdi unottan Fekecs. Gordiusz pontosan érzi hangjában a feszültséget.

- Jó ideje, kérem alázattal, jó ideje. A szobatársak közül ketten már ki is léptek azóta a gyárból. Igen, csak az Antalovics szaki van itt a régiek közül.

- S Laukó haragban van ezzel az Antaloviccsal?

- Hová tetszik gondolni?! Még be sem gyógyultak a sebeik, egymást átölelve tántorogtak haza a Vak egérből.

- Vak egér? Melyik is az a kocsma?

- A főúton. Innen a második buszmegállónál.

- Az a törzshelyük?

- Akkoriban az volt, kérem tisztelettel, csakhogy az élet nem áll meg, az ízlés változik, a „V" betű helyett divatosabbá válik a „Z", akár a rendszám, tehát átszoktak a Zörgőbe, aztán újra elölről az

ábécé, az Akácos, nem messze a kapitány úr szőlejétől, aztán a Birkacsárda, következik a pályánál a „Cincogó" ...

- Köszönöm. Azt mondja meg, hogy ezt az Antalovicsot mikor látta utoljára?

- Nem túl rég, kérem tisztelettel. Jött hazafelé. Gondoltam is, kölcsönadom neki az alpinistafölszerelésem, mert anélkül aligha jut föl az emeletre.

- Ittas volt?

Frányó képén beszédes vonások váltakoznak.

- Feleletem előtt legalább két dolgot kellene tisztáznunk, kérem alázattal. Pro primo először: mit jelent az önök számára az „ittas" kifejezés. Pro primo másodszor: amiről most beszélünk, az köztünk marad-e. Ez az Antalovics ugyanis eléggé hirtelen kezű parasztember, kérem tisztelettel, nekem pedig pillanatnyilag pontosan annyi lyuk van az epidermiszemen, amennyit a természet eleve szükségesnek tartott, s legyen bár egyetleneggyel is több, rögtön nem kívánatos huzat támad az ember belsejében.

- Ha jól értem, attól fél, hogy megszúrja magát? Ez az Antalovics afféle bicskás?

- Ő, kérem tisztelettel, mint szépreményű ifjú, a Dunántúlról érkezett épülő-szépülő fővárosunkba, hogy áldásos tevékenységét itt fejtse ki; nomármost, a Dunántúlon többnyire csizmát hordanak, a csizmának szára van, a csizmaszárban pedig kés található. Ő maga mesélte nekem, egyszer búcsú volt a faluban, a népnek valami afférja támadt a csendőrökkel, ez még a múlt rendszerben volt, akkor a legények szépen levették a kocsma ajtajának mindkét felét, s arra, mint Jézus Krisztust a keresztfára, szabályosan fölfeszítették a két kakastollast, két kés a csuklóikba, kettő a bokájukba, aztán célbadobáltak rájuk. Egy szó, mint száz, közmondásosan híres bicskás vidékről jött ez az Antalovics, kérem tisztelettel, ott a suszterok eleve úgy készítik a rámás csizmát, hogy legyen helye a késnek.

- Egy pillanat. Mondja, meg tudja figyelni a szobájából is, ki jön be, ki megy ki? Úgy értem, napközben.

- Visszapillantót szereltem az ablakomra, kérem tisztelettel. Kényelem a hosszú élet titka, ahogy mondani szokás.

- Értem. Nos, akkor legyen szíves fölkelteni vagy idehívni egy józan és értelmes embert.

- Megkérdezhetem, milyen célból?
- Hatósági tanúként végig kellene hallgatniuk egy beszélgetést.
- I-igen. Egy beszélgetést. Gondolom, Antaloviccsal…
- Jól gondolja.
- No, ez nem lesz könnyű dolog. Szabadna megtudnom, valójában mi történt?
- Hogyne! Laukó Józsefet megölték.
- Laukót?!
- Őt. Méghozzá egyetlen késszúrással.
- Én marha!
- Tessék?
- Szidom azt a hülye fejemet.
- Miért?
- Mert már megint belekeveredtem valamibe.

Gordiusz mindeddig türelmesen hallgatott, most már nem állja meg, hogy közbe ne szóljon:

- Nincs oka aggódni, Fányó úr. Ha Antalovicsnak semmi köze ehhez az ügyhöz, akkor nem lesz oka haragudni magára. Ha van valami köze, akkor viszont jó ideig nem találkoznak.

A gondnokon nem látszik, hogy ez a logika hatna rá. Még meg is öklözi kopasz fejét, hangtalan szitkokat őröl a foga közt, aztán kelletlenül indul a kulcstáblához, hogy kiválasszon egy megfelelő embert, tanúskodni.

A két rendőrtiszt összenéz.

- Nincs nálam se fegyver, se semmi - mondja halkan Fekecs százados.

„Aznaposan "

Vastag sugárban folyik a hideg víz a mosdókagylóba bújtatott fekete fejre.

- Elég lesz már, Antalovics - mondja Fekecs százados.

A fekete fej most egy jókora (s nem túl tiszta) törülközőbe kerül. A hatalmas, rózsaszínű hegekkel borított kézfejek keményen dörgölik a vaskos koponyát.

- No, bújjon már elő, hadd lássuk végre a képét!
- Mondtam már: néhány kérdésünk lenne.

- Én nem csináltam semmit!
- Miből gondolja, hogy erre vagyunk kíváncsiak?

A törülközőből előkerül egy porcos, gömbölyded orr. A fekete, vastag szemöldök alól, mint valami barlang mélyéből, világos, szúrós kis szemek villannak elő.

- Ha nem volna valami, akkor maguk nem kíváncsiskodnának.
- Rossz a lelkiismerete, Antalovics?
- Az nem.
- No, akkor rendben van. Tegye le azt a törülközőt, üljön le. Úgy érzi, teljesen fölébredt?

Antalovics ledobja a törülközőt. Most látni teljes termetében: vállas, szíjas férfi, mosásban megszürkült ócska trikója alatt sűrű fekete szőr burjánzik a mellkasán, s mégis: valahogy megereszkedettnek, szivacsosnak tűnik a bőre.

A keze is reszket, ahogy nehéz, piszkos körmű ujjaival cigarettát választ, a tasakból, gyufát lobbant. Súlyos alkoholista, állapítja meg magában Gordiusz.

- No, Antalovics! Mondja el, hol-merre járt ma! Vissza tud rá emlékezni?
- Máma?
- Igen.
- Mér kérdik?

FránYó - Gordiusz mellett - már nyitja a száját, de a mester odakapja a pillantását:

- Őt kérdezik, FránYó úr!
- Bocsánatot kérek.

Eközben Fekecs - két ujjával az ajkát keretező mély ráncokat simogatva - eltűnődik Antalovics kérdésén.

- Tudja mit, Antalovics? Ha maga válaszolt az én kérdéseimre, én is válaszolok a magáéra. Áll az alku?
- Micsináljak?
- Még annyit elöljáróban: nem nekem fontos, hogy jól emlékezzék, hanem magának. Nos?
- Hát...
- Kezdje reggellel.
- Nem köll, mert olyan tízig aludtam. Délelőtt tízig. Akkor itt voltam a szobában délig.
- Ki se mozdult?

- Nem. A gondnok úr bizonyíthatja.
- Rendben van. Folytassa!
- Itt is ettem. A szállón. Utána elmentem meccsre.
- Melyik pályára?
- Ami a töltésnél van. A kerületi bajnokságban játszanak. Ott voltam végig, aztán bementem a Zörgőbe.
- Odafelé nem volt a Zörgőben? - kérdez közbe Gordiusz.
- Ja igen! Voltam. Meccs előtt. Megittunk a haverokkal egy-két matrózfröccsöt.
- Ejnye, Antalovics! Azt mondtuk magának, iparkodjék nagyon pontosan emlékezni! Ha a kollégám nem kérdi, akkor maga ezt az első betérést most kifelejti. Mennyit ivott?
- Ottan? Összesen?
- Először. A meccs előtt.
- Hát, úgy három matrózfröccsöt.
- Rumosat?
- Hát az a matrózfröccs, nem?
- Az. Folytassa!
- Akkor néztem a meccset. Utána bementem a Zörgőbe, mert a pályán együtt voltunk, hát...
- Meg kellett beszélni a látottakat. Mennyit ivott?
- A meccs után? Azt hiszem, kettőt. Igen, kettőt.
- Mit?
- Ugyanazt.
- Értem. Akkor mi történt?
- Semmi.
- Úgy értem, a Zörgő után hová ment?
- Ja? Ott nem voltam soká. Bementem a Cincogóba. Kerestem egy ismerősömet.
- Megtalálta?
- Nem.
- Ivott a Cincogóban is?
- Ittam.
- Mennyit?
- Egyet. Vagy kettőt.
- Nem tudja biztosan?
- Fogytán volt a pénzem, azt tudom. Elindultam haza. Ide.
- Hazafelé menet betért a Vak egérbe is ?

- Oda nem.
- Nem is volt ma a Vak egérben?
- Nem.
- Honnan tudja ilyen biztosan? Imént arra sem emlékezett, hányszor járt a Zörgőben!
- Onnan, hogy én már nagyon régen nem járok a Vak egérbe.
- Miért?

Antalovics szeme végigsöpri a szobában ülőket. Mintha meghomályosodna a pillantása.

- Mert ott egyszer nagyon kiszúrtak velem.
- Mi történt?
- Kifosztottak. Nagyon be voltam rúgva, oszt kifosztottak.
- Nem olyan embernek nézem én magát, Antalovics, akit könynyű valahonnét elriasztani. Ha magát a markecolók megkopasztják, akkor maga előbb-utóbb visszamegy oda és elégtételt vesz magának.

Antalovics a századosra bámul, aztán megvonja a vállát. Nem felel.

- Azt állítja tehát, hogy ma nem volt a Vak egérben. A Cincogónál tartottunk, ahol elfogyott a pénze. Ott meddig tartózkodott?
- Azt én nem tudom. Nem volt nálam óra.

Furcsa hangot hallani: valaki kuncog.

Frányónak támadt jókedve. Szája elé emeli a tenyerét, nevetgél.

- Min derül, gondnok úr? - kérdi Fekecs.
- Ezen, hogy nem volt nála óra. Jópofa mondás, kérem tisztelettel.
- Miért? Bizonyára itthon hagyta az óráját.
- Aligha hagyta, hisz félő, hogy ellopják - jegyzi meg Gordiusz.
- Valóban, Antalovics, nem félt ettől?
- Nincs is órája! - tör ki a hahota Frányóból.

Aztán, mert senkinek nincs kedve nevetni rajta kívül, hirtelen abbahagyja.

- Most jut eszembe, Antalovics: előfordult már, hogy valamije eltűnt innen a szobából?
- Nékem nem. Sohase.
- És mással megesett?
- Nem nagyon tudok róla. Elég rendes népek laknak itt.
- A szobatársai rendesek?

- Azoktól nem köll félni, mert haza vannak utazva. Csak reggel jönnek meg. Milyen nap is van ma?
- Még szombat.
- Akkor hétfőn reggel.
- Mindnyájan?
- Gondolom. Én nem kérdem.
- Haragban van velük?
- Dehogy vagyok. Csak az ő dolguk az övék, az enyim meg az enyim.
- Hová valósiak a szobatársai?
- Mit tudom én. Nem kérdeztem tőlük.
- Azt se tudja, melyik pályaudvarról utaznak haza?

Antalovicsnak most fogy el a cigarettája. Elnyomja nehéz ujjaival.

- Én nem szoktam őket kikísérni.
- Lehetséges, hogy szabolcsiak?

Antalovics vállat von.

- Együtt utaznak el? Egyszerre indulnak haza, egyszerre érkeznek?
- Mit törődök én azzal!
- Az egyikük nyírségi - mondja Frányó. Gordiusz későn pillant oda, nem tudja megakadályozni a közbeszólást.

Fekecs lassan odafordul.

- Megkérném magát, gondnok úr, hogy ne szóljon közbe. Maga felnőtt ember, kellene, hogy értsen a szóból: azért hívtam ide, hogy végighallgassa a beszélgetésünket, s nem azért, hogy belefolyjék. Világos?
- Igenis - rebegi Frányó. Behúzza a nyakát. Még a vér is lefutott az arcából.
- Visszatérnék arra az apróságra, amit már kérdeztem egyszer: soha nem fordult elő, hogy valakinek eltűnt innét a holmija?
- Innét? A szobából? Soha.
- A maga órája hová lett?
- Eladtam - s Antalovics ránéz Frányóra. Gordiusz először érzi, milyen veszélyes tud lenni ez az ember.
- Pénz soha nem tűnt el?
- Nekem nem.
- Másnak?

- Innét nem.
- Mi azt hallottuk, hogy Laukónak volt ilyen kellemetlensége.
- Az nem innen tűnt el, ha egyáltalán eltűnt. Mert azt csak ő mondta. A Jóska.
- Miért mondta volna, ha nem igaz?
- Azt csak ő tudja.

Fekecs összenéz Gordiusszal. Ez a válasz valami aprócska, finom értelmet rejteget. Nem „tudta", hanem: „tudja".

- Jó viszonyban vannak?
- A Jóskával? Megvagyunk.
- Sose volt közte és maga közt valami nézeteltérés, vagy karambol?
- Ha volt is, régen volt.
- Akkor jó, Antalovics - és Fekecs százados hátradől a székében. - Térjünk vissza a ma délutánra. Azt mondta, a Cincogóból idefelé indult.

Antalovics megdörzsöli az arcát, meggyűri keményen.

- Voltam a restiben is.
- Miféle restiben?
- A HÉV-nél. Az állomásnál. Útba esik.
- Ott is ivott?
- Nem. Elfogyott a pénzem.
- Akkor miért ment be?
- Csak úgy bementem.
- Arra gondolt, hogy találkozik egy ismerősével?
- Szerettem volna egy sört, de nem volt elég pénzem.
- Senki nem fizetett magának? Nyilván sok ismerőse, barátja van itt a kerületben, szaktársai a gyárból, szurkolók a pályáról. Senkivel nem találkozott a restiben?
- Nem. Nem emlékszek. Igaz, akkor már eléggé be voltam rúgva.
- Maga korábban azt mondta, hogy a Cincogóban keresett valakit, egy ismerősét. Nem azt kereste a restiben?

Bravó, öreg cimborám, gondolja Gordiusz, de csak némán biccent.

Antalovics ismét rágyújt. Remeg a keze.

- Miért nem válaszol, Antalovics?
- Nem azért mentem oda.

Fekecs fölemelkedik a helyéről. Odaáll a fekete hajú férfi elé. Szorosan.

- Ejnye, jóember - kezdi gyanús szelídséggel -, ejnye, Antalovics, így nem leszünk jóban. Eddig remekül megértettük egymást. Maga nagyon is tudja, hogy én nem véletlenül kérdezgetem, én pedig pontosan tudom, hogy maga mikor mond igazat. Eddig tisztességesen játszottunk, maga most csalni akar. A magafajta ember, elfogadom, szívesen megy egyik helyről a másikra, ha van rá pénze, hogy itt is ott is megkóstolja, mit mérnek. Ha azonban elfogy a pénze, akkor hazamegy. A magafajta ember, Antalovics, minden, csak nem potyaleső. Maga nem azért ment be a restibe, mert útba esett. Kit keresett, megmondaná?

Antalovics megszívja a cigarettát. Nem mozdul a feje, a tekintete, a szája.

- Most lehet nyilatkozni, Frányó úr - hallik Gordiusz halk hangja.

Mindenki rájuk néz.

A gondnok kínosan váltogatja egymásra vetett lábait.

- Nem tudom, miért gondolja az Antalovics szaktárs, hogy terhelő volna ránézve, ha beszélünk arról az emberről.

- Miféle emberről?

- Aki déltájban fölkereste Laukót itt a szállón. Valami földije.

- Nocsak! Maga eddig nem is említette ezt a látogatót.

- Nem tetszettek kérdezni.

Fekecs vesz egy nagy lélegzetet. Ha máshol vannak, a gondnok aligha ússza meg szárazon ezt a választ.

- Maga ismerte ezt a látogatót, Antalovics? - kérdi Gordiusz halkan.

- Én nem.

- A társalgóban voltak, nem a szobában - jegyzi meg sietve Frányó.

- Attól még ismerhette volna. Vagy először járt itt az illető?

- Igenis, kérem tisztelettel. Ez teljesen biztos. És én is bizonyíthatom, hogy Antalovics szaki nem ismerte, mert tőlem kérdezte, hogy kicsoda.

- Miért?

- Azt én nem tudhatom, ugyebár.

- Miért érdeklődött az illető felől, Antalovics?

Újabb vállvonás.

- Mást nem kérdezett öntől ezzel a látogatóval kapcsolatban Antalovics?

Fányó becsületesen töri a fejét:

- Talán csak annyit, hogy mikor utazik.

- No, ez érdekes - fordul Antalovicshoz Fekecs százados. - Valóban ezt kérdezte?

- Lehet - morogja a fekete hajú férfi. Vakarni kezdi a mellét. S mintha verejték fénylene a homlokán.

- Most már nekem is az a véleményem, hogy maga ezzel az illetővel akart találkozni.

- Nem emlékszek. Nem hiszem.

- Ki volt az illető? Hogy hívják?

-- Mit tudom én. Nem ismerem.

- Ön ismeri, Fányó úr? - kérdi Gordiusz.

- Természetesen, kérem tisztelettel. Nekem, ugyebár, tudnom kell, mert föl kell jegyeznem a látogatók nevét és címét.

- Mondja már, jóember!

- Igenis. Tatárka, ha jól emlékszem. Tatárka János, Nyírgelse.

- Nyírgelse!

- Laukó is odavaló - emlékezteti Fekecset Gordiusz.

- Antalovics, maga azt mondta, egész délelőtt itt a szállón tartózkodott. Találkozott ezzel a Tatárkával?

- Én nem tudtam, hogy hívják.

- Tehát találkozott! Hol?

- Ide bejött. Laukó éppen beretválkozott.

- Miről beszélgettek?

- Énelőttem semmiről.

- Egy szót se szóltak?

- Nem hallottam.

- Hogyhogy? Mutogattak? Nem is köszöntek?

- Nem. Az az illető bejött, azt mondta: „Beszédem van veled, Jóska". Laukó ránézett, aszonta: „Mingyá". Lehúzta a habot, lemosta az arcát, aztán lementek.

- És maga utánuk ment?

- Én nem. Ettem, aztán elmentem a meccsre.

- Valamit nem értek, Antalovics - jegyzi meg Gordiusz. - Imént azt hallottuk, hogy maga, mielőtt eltávozott volna innét, érdeklő-

dött efelől a Tatárka felől. Megkérdezte, kicsoda, sőt azt is, mikor akar hazautazni. Tehát találkozni akart vele. Miért? Antalovics vállat von.

- Megmondom én maga helyett is. Maga hallott valamit, ami miatt találkozni akart vele! Mi volt az, Antalovics? Rajta, könnyítsen a lelkén!

- Hogy hallottam volna, mikor nem voltam velük? - tör ki a nagy darab férfi.

- Attól hallhatta! - visítja FránYó. - Kiabáltak!

- Nocsak! - zendül meg Fekecs hangja. - Ezt se tudtuk eddig!

- Igenis, kérem tisztelettel, kiabáltak! Zengett belé az egész szálló! Az is hallotta aki nem akarta!

- Ön is, ugyebár?

- Én is! A csukott ajtón át!

- Miről vitatkoztak olyan emelt hangon?

- Azt nem tudhatjuk, kérem tisztelettel. Ez a Tatárka elmondta Laukót mindenféle kapcabetyárnak, szar alaknak. De az előzményekről egymás között, halkan beszéltek.

- Maga se tudja, Antalovics?

- Nekem semmi közöm hozzá.

- Nem jött szóba az a régi verekedés se? - kérdi Gordiusz halkan.

Ez a néhány szó hirtelen csendet teremt. Ahány jelenlévő csak van, mindnek meglódulnak a gondolatai.

- Megismétlem a kérdést, Antalovics: délután nem találkozott Tatárkával?

- Nem.

- Laukóval se?

- Vele se.

- Vaslogika - suttogja FránYó Gordiusz fülébe.

Aztán csalódottan egyenesedik ki, mert Fekecs százados fölemelkedik helyéről:

- No, akkor be is fejeztük, Antalovics. Evett maga vacsorát?

- Én?

- Maga. Vacsorált ma?

- Nem.

- Nézze, hogy remeg a keze. Ha nem eszik, hétfőn semmit se ér a munkája a gyárban. Hol dolgozik?

- Hát a Szerszámgépgyárban.
- Azt tudom. Ez a gyár munkásszállása, nem? Melyik műhelyben van?
- Esztergályos vagyok.
- No, oda figyelem kell, biztos kéz kell. Egyen. Van vacsorája?
- Van egy kis szalonnám.
- Fogjon hozzá! Van bicskája?
- Van.
- Akkor rajta.
- Nem vagyok éhes.
- Dehogynem, Antalovics! Lássuk csak!

A férfi arcról arcra néz. Gyanakodva, mintha szimatolna, mintha csapdától félné. Ahogy kihúzza az asztalfiókot, akkor is fenn jár a szeme.

Zsíros papírba csomagolt étek kerül elő, jókora darab száraz kenyérsarkával.

- Mitől fél!? Fogjon nyugodtan hozzá!

Antalovics belekotor a fiókba. Bele is néz.

Odamegy az ágya mellé, előhúzza a kopott táskáját, belenyúl.

Kinyitja a szekrényét, megvizslatja a fiókot, lehajol, hátha leesett a kés a cipőihez.

Semmi.

Egy sötétkék, szürke mintázatú, fényesre kopott zakó lóg egy akasztón, annak nézi, tapogatja végig a zsebeit.

Megfordul, s a markából - ovális, fémpántokkal erősített fatokból - alig látható ujjmozdulatra jókora, köszörült penge ugrik elő.

Frányó önkéntelenül Gordiusz mögé lapul.

Valahonnét a földszintről éles, kellemetlen csengőberregés riad.

Fekecs százados farkasszemet néz Antaloviccsal.

- Nem hallotta, gondnok úr? Csöngettek - mondja.
- L-lemenjek?
- Természetesen!

Frányó mozdulatával a feszültség is enyhül.

- Jól van, Antalovics. Örülök, hogy megvan a kése. Egyen nyugodtan. Mi pedig alighanem elmehetünk.

A szálló másik lakója, idős munkásember, akit Frányó hívott tanúnak - megköszörüli a torkát:

- Énnékem miért kellett itt lennem, tessék mondani?

- Ez az előírás, kedves bátyám. Köszönjük a szívességét. Pihenjen le békében.
- Csak azért, nehogy az Antalovics szaki az higgye...
- Nem hisz ő magáról semmi rosszat. Tán rólunk se. Sejti ő, hogy a kötelesség hozott ide bennünket.

Kopogtatnak: fiatal rendőrtiszt áll a küszöbön. Egyenruhát visel. Keze a nyitott pisztolytáska fölött.
- Te vagy az, Tibor...
- Jelentkezem!
- Az életvédelmisünk - mondja Fekecs Gordiusznak. - Pihenj, Tibor, nincs semmi baj.

Gordiusz észreveszi, hogy Antalovics mereven bámul rájuk.
- Nem tudom, hallotta-e, Antalovics, hogy Laukót megölték. Valaki kést szúrt a hátába.

A nagy darab embernek kiesik a kezéből a rugós bicska. Nagyot koppan a padlón.
- Mit állsz itt ilyen mulyán, te - ripakodik rá Fráyó. - Megúsztad! Nem érted? Meg-úsz-tad!

Vasárnapra virradóra

Előremegyek, ha nem haragszol. Sehogy se fértünk el a szekrénynyel, félig mögötte a villanykapcsoló.

Fény önti el a kerületi kapitányság vezetőjének irodáját. Fekecs százados hellyel kínálja Gordiuszi:
- Cigaretta?
- Nem élek vele.
- Igaz, tudom. Hát a reprezentációs itókából?
- Jó lesz az később, öreg barátom. Még tart a belső tőke, nem kell tágítani az agyunk ereit. Majd hajnaltájban.
- Gondolod, hogy nem pihenhetünk?
- Ahogy én magunkat ismerem.

Fekecs fújtat egyet, letelepszik az asztalka mellé.
- Nos? Mi a véleményed?
- Csak töredékes elképzeléseim vannak.
- Nekem még az se. Alig várom, hogy Sármán behozza a fiúval kapcsolatos jelentéseket, meg a bűnjeleket.

- Sármán?

- A főtörzs, aki Laukó hullájánál várt ránk. Tátos Tibor, tudod, a hadnagy, aki a szállóba jött, Laukó holmiját szedi össze, s hoz valakit, aki ismerte Laukót.

- Közelebbről?

- Igen. Művezető a gyárban, munkásőr. Tökéletesen megbízható, értelmes munkásember, Gábriel Joák. Mihelyt hallottam, hogy esztergályosokról van szó, rögtön rá gondoltam. Nos, elmondod azokat az elképzeléseket?

- Az első: Laukót nem a pénzéért ölték meg.

- Elvették a tárcáját, nem tudjuk, mennyi volt benne.

- Gondolom, nem kevés. Frányónak a régebbi verekedésről elmondott története nyilván arra utal, hogy Laukó magánál hordta a pénzét. De szerintem nem ezért kellett meghalnia.

- Bosszúra gondolsz? Antalovicsról sok mindent el tudok képzelni, de valahogy nem illik az egyéniségéhez, hogy hátulról szúrna.

- Nem gondolok semmi bizonyosra, mert nem tudok semmit Laukóról: a szituáció azonban folyvást affelé tereli a gondolataimat, hogy ez a fiatalember kihívta maga ellen a sorsot.

- Ezt hogy érted?

- Emlékezz, öregem: mikor a pénze eltűnt a szálláson, azonnal vádaskodni kezdett. Nem fordult a gondnokhoz vagy a rendőrséghez, szembeszállt a szobatársaival is, Antaloviccsal alaposan helybenhagyták egymást. A másik mozzanat: ennek a Tatárkának a megjelenése. Mikor belépett a szobába, ahol Laukó borotválkozott, köszönés helyett azt mondta: „Beszédem van veled, Jóska". Később kiabált vele, lehordta valami miatt, amit még nem tudunk.

- Majd megtudjuk.

- Remélem. Nos: Laukó tett valamit, ami miatt ez a Tatárka felutazott Pestre, megkereste őt és összetűztek.

- Sőt ebben a vitában valamilyen módon Antalovics is érdekelt lett, bár makacsul hallgat róla.

- Úgy van. Emiatt érzem tehát úgy, hogy Laukó múltjában, jellemében volt valami irritáló, indulatokat keltő vonás. Ha erről többet megtudunk, talán közelebb jutunk az indítékhoz.

Fekecs százados följegyez valamit magának.

- Mondd tovább, cimbora!

- Feltételezem, hogy utánanézetsz ennek a Tatárkának.

- Természetesen. Tátos főhadnagy azonnal indul Nyírgelsére, de már közben megszervezzük az informálódást. Végtére is: Tatárka összezördült az áldozattal, lehetséges, hogy ő látta utoljára életben.

- Talán arra is választ kapunk Tatárka révén, hogy mi furkálta annyira Antalovicsot, miért járt utána kocsmáról kocsmára.

- Folyton visszatérsz erre a szeszkazánra. Miért?

- Egyszerűen azért, mert mindazt tudja Laukóról, amit mi egyelőre nem, s képtelenség volt bármit is kiszedni belőle. Miért hallgat olyan makacsul? Egyelőre az ő előéletéről se tudunk valami sokat.

- Majd Gábriel beszámol róla is. Elképzelhetőnek tartod azt, hogy Tatárkának is van szerepe a gyilkosságban? Igazad van, buta kérdés. Még mindig nem kérsz egy pohárkával? Én bizony elég korán keltem, s szombat ide, szombat oda, majdnem egész nap dolgoztam. Tudod, mitől félek? Hogy mi itt elméleteket gyártunk, s közben befut Sármán egy tettessel, akit ott talált a kocsmában, egy priuszos bicskással, aki észrevette Laukó tömött farzsebét. Egészségedre!

Gordiusz előhúz belső zsebéből egy szarvasbőrdarabot, elmélyülten tisztogatni kezdi szemüvegét.

- Bekapcsoljam a rádiót? - mosolyog Fekecs. - Keresünk valami operát! Vagy azt csak az irodádban szereted?

- Nem, öregem. Mindig. Pontosabban: ha csak lehet.

- Ha a főnököd el nem tiltja.

- Hagyd el, kénytelen voltam megfizetni egy elektrotechnikust, hogy csináljon nekem egy megszakítót: abban a másodpercben, ha nyílik az irodám ajtaja, áram nélkül marad a lemezjátszóm. A főnök összeegyeztethetetlennek tartja, hogy egy kriminológus klasszikus zenét hallgasson az irodájában. Mellesleg: botfüle van.

- Meg ne orrolj rám, én se engedélyezem, hogy a beosztottjaim munkaidőben popzenét, vagy mifenét bömböltessenek a kapitányságon. Nemcsak azért, mert munkahely, azért sem, mert olyan munkahely, amilyen. Az kellene csak! Van elég bajunk így is, a lakossággal való kapcsolatunkon bőven akad javítanivaló.

- S ezért zord kötelességtudással végzitek mindennapi munkátokat.

- Tartsunk talán vidám esteket? Esetleg rendőrviccversenyt?

- Van valami abban a sok rendőrviccben, öregem. Nemcsak gúny, vagy éppen sértő célzás, hanem megszívlelnivaló is. Hivatalból persze, őrizned kell a testület rangját és becsét, de nekem ezzel kapcsolatban az a véleményem, hogy sokkal többet, de legalább annyit kellene tennünk azért, hogy szeressenek bennünket, mint amennyit a tekintélyünk biztosítására fordítunk.

- Te se haragudj, cimbora, de ezek egy szobatudós szavai. Ha neked kellene a hét minden napján számolatlanul fogadni az ügyfeleket, az eseményeket, a rendkívüli...

Kopogtatnak.

- Tessék!

- Sármán főtörzsőrmester, jelentkezem!

- Mi újság, főtörzs?

- Jelentem, az áldozat ezen a napon nem járt a Vak egérben.

Fekecs százados összenéz Gordiusszal.

- Ez biztos?

- Jelentem, sokan felismerték a személyijének a képe alapján, de egybehangzóan állították, hogy nem volt az ivóban.

- Akkor elesik az a feltevésünk, hogy valaki a kocsmában nézte ki magának Laukót. Mi van még?

- Más lényeges momentumot egyelőre nem tudtunk felderíteni, százados elvtárs. A doktor munkához fogott, a szakértők szerintem már végeztek.

- Az eszköz?

- Itt van.

- Ujjnyom?

- Semmi értékelhető. Valami töredék maradt, de úgy tűnik, a később rászorított textilanyag mindent elkent.

- Kesztyű?

- Inkább zsebkendőre gyanakszanak.

- Ebben az évszakban kesztyű. A tettes nem kockáztathatta meg, hogy valakinek a szeme megakad a kesztyűs kezén - véli Gordiusz.

- No, Sármán, most mit mondjak magának? Jó volna lepihenni, mi?

- Nem nagyon tudnék aludni, jelentem.

- Miért?

- Megnéztem magamnak ezt a fiút, százados elvtárs. Nekem valahonnét ismerősnek tűnik, csak még nem ugrott be. Úgyis végig kell járnom a tanúkat. Meg ott van az a társaság is, amelyik kijött a Vak egérből. Foglalkoznék még az üggyel, hátha valami eszembe jut.

- Jól van, főtörzs. Ha végzett, esetleg valami új momentum merülne fel, azonnal jelentse.

- Itt találom a százados elvtársat?

- Én se vagyok álmos, főtörzs.

- Távozhatok?

- Viszontlátásra!

Becsukódik az ajtó. Fekecs beszédesen néz Gordiuszra, aki töprengve törölgeti a szemüvegét.

- Megcsörren a telefon.

- Megjöttek - közli Fekecs, miután egy-két szót váltott a portával.

Tátos hadnagy maga elé engedi a kövérkés, erősen őszülő hajú, jellegzetesen nógrádias tájszólású művezetőt.

- Haat, hállod-e, meg vágyok döbbenve.

A százados bemutatja egymásnak Gordiuszt és Gábrielt.

- A barátom szerint a fiatalember kihívta maga ellen a sorsot - vág azonnal a közepébe.

- Ismerte az elvtaars?

- Lényeges lenne ez?

- Énnékem ez vaót az első szávám, hogy ezt maar nem úsztá meg.

- No, kezdd az elején, Joák.

- Haat, ugye, vidéki gyerek vaót, a szaallóbán élt. Eleivel nem jaart össze senkivel. Ázt nem mondhátnaam, hogy kerülte áz embereket, de öléggé érdes vaót.

- Talán nem fogadták be a műhelyben?

- Nem olyánok naalunk. Ő vaót eléggé elhúzódó. Később viszont maar... de legtöbbet á Cserepaar mondhátnaa róla.

- Az ki?

- Áz vaót áz áblézá. A vaaltótaarsá neki. Itt lákik paar haaznyirá. Ázzál össze is ugrott.

- Fekecs pillantást vált Gordiusszal, aztán az órájára néz.

- Tátos fiam! Nagyon udvariasan, de azért semmi lényegeset

sem mondva, kérd meg szépen, jöjjön be és segítsen nekünk. Joák megmondja a címet.

Míg a hadnagy jegyez, Fekecs két ujjával megsimítja az ajka felé futó mély ráncokat.

- Meg vagy velem elégedve?

- Ha hozzám fordulnál a nyugdíjkérelmeddel, visszautasítanám. Fejlődőképesnek látszol.

- Szétreped rajtam az ing a büszkeségtől, te doktrinér. Joák, beszélj nekünk erről az Antalovicsról is.

- Haat áz hogy jön ide?

- Meglepettnek látszol.

- Ő vaót a hármádik ábléz. Haarmán vaótak, Ántálovics, Cserepaar meg a Láukó. Közös elszaamolaason vaótak.

- Tehát közös pénzen! Gondolod, hogy ez valami feszültséget okozott köztük?

- Feszültséget? Majd megölték egymaast. Maar elnézést.

- Ez nagyon érdekes. Ez a te elméletedet látszik igazolni - fordul a százados Gordiuszhoz. - Folyton gyűjtötte a parazsat a fejére.

- A péz miátt. Á Láukó elkezdett lázsaalni. Egy haónapot vaót mindegyik egy műszákbán, akkó vaaltották. Á Láukó egy egész haónapot ellázsaat, mikó éccákaas vaót.

- Korábban rendesen dolgozott?

- Háját, akkó áz vaót á báj. Kizsároltá a munkaat. Akkó raakerült áz éjszákássaag, lelázsaaltá.

- Nem szerette a harmadik műszakot?

- Nem vettem vaóna észre, hogy ne szerette vaóna. Csák ákkó. Májd ölre mentek miáttá. Föl is bomlott á haarmás.

- Valami történt közben, nem?

- Lehetséges.

- Beszélgessetek kicsit - mondja Fekecs. - Megszervezem, hogy együnk valamit. Szükségünk lesz rá, hogy menjen a motor. Kináld meg Joákot, cimbora.

Lesiet a lépcsőn, az ügyelethez.

- Teremtsen nekem kapcsolatot Nyírgelse községgel. Az őrssel. Nyír-gel-se. Utána tudja meg, hogy az esti órákban mikor indul gyors- vagy személyvonat arrafelé. Nézze itt van. Debrecen-Nyírbátor vonal. Azt is nézze meg, mikor érkezhet Nyírgelsére az az utas, aki este indul el Budapestről.

A kapitányság ajtaján most lép be egy micisapkás, tömpe orrú, gyűrt arcú férfi, foszlott-koszos overallban. Mögötte Tátos hadnagy.

- Tessék beljebb jönni - mondja a százados.

- Cserepár - mutatkozik be a férfi. Nem néz Fekecs szemébe.

- Meg kellett várnom a szaktársat, a felesége szaladt el érte - jelenti a hadnagy mintegy mentegetőzésképpen. S a szeme üzen valamit főnökének.

- Hadnagy elvtárs, valami harapnivalóra volna szükségünk. Azt a rövid jelentést pedig, amelyet ígért, sürgősen adja be hozzám.

- Értettem!

- Akkor jó! Tessék, Cserepár szaktárs, fáradjon följebb. Ha megtudja, miért hívtuk, elnézi majd, hogy ilyen későn zavartuk.

- Nincs későn - morogja a férfi. Nehezen mutatja magát udvariasnak, valami feszültség van benne. A párnázott ajtón is úgy lép be, mint aki valami meglepetéstől tart. Gábriel művezető láttán se derül föl a képe.

- Egy volt munkatársáról beszélgetünk.

- Laukóról?

- Hallotta?

- Hallottam. Földszintes kerület ez, hamar elszalad a hír.

- Látom, nem nagyon rendítette meg az esemény.

Cserepár vállat von.

- Semmi közöm hozzá. Aki korpa közé keveredik, könnyen föleszik a disznók.

Gordiusz mester - kissé hátrább húzódva a lámpa fényköréből - elgondolkodva tisztogatja a szemüvegét.

- Nem kedvelte Laukót? - kérdi a százados.

- Nem voltunk barátságban. Ablézok voltunk.

- Fiátálember vaót. Élhetett vaóna még - mondja Gábriel Joák.

Tátos kopogtat az ajtón.

- Jelentem, a kért község a vonalban. Itt a jelentés, amelyet százados elvtárs kért.

- Elnézést kérek a vendégektől… - siet Fekecs a készülékhez. - Halló!... Halló! Itt Fekecs százados, kerületi kapitányságvezető! Szívességet kérek tőletek... Igen. Ma este a debreceni gyorssal, esetleg a személlyel hazaindult Budapestről egy Tatárka János nevű egyén. Ismeritek?... Igen? Ennek örülök, de mégis szeretném,

ha érkezésekor megkérnétek, hogy holnap ne menjen be dolgozni, várja meg az emberemet. Tátos Tibor hadnagy ... Igen, nemsokára indul, hajnaltájt ott lesz nálatok. Ha valami közbejönne ... Előre köszönöm.

Leteszi a kagylót, megnézi a Tátos által írott papírlapot. Bólint, maga után inti a fiatal rendőrtisztet.

- Nem tudom, ki fogja elmondani a sírbeszédet Laukó fölött - szólal meg a csöndben Gordiusz, s elteszi a szarvasbőrdarabot, orrára illeszti szemüvegét.

- Áz áttól függ, hol lesz eltemetve.

- Nem ismernek hozzátartozóit? Tudjuk, hogy legényember volt, de valami rokonsága azért talán csak akad.

A két gyári munkás hallgat. Végül Cserepár szánja rá magát:

- Nem tudunk senkijéről.

- Nem szerették őt a gyárban, ugye?

Cserepáron látszik, hogy erre a kérdésre akkor se válaszol, ha megfullad a hallgatástól. Gábriel viszont beszédesen jelzi: ő már elmondta, amit tud.

- Maga nagyon fáradtnak látszik, Cserepár szaktárs. Látom, a szeme is meg van erőltetve. Véreres.

- Mindig ilyen, ha éjszakázom. Abba is kellett hagynom, mikor állandót vállaltam. Pedig kellett volna a pénz. Építkezem.

- Most melyik műszakban dolgozik?

- Délutános. Ebben a hónapban délutános.

- Mégis ennyire fáradt a szeme?

- Mondom, építkezem.

- Nyilván korán keltek.

- Elég korán. Miért?

Gordiusz azt gondolja: valamit elhallgat ez az ember, s azt is látja, reszket az idegességtől, aminek nem az építkezés és a délutános műszak az oka.

- Nekem is gyönge a szemem. Muszáj ennyire hajtaniuk?

- Kiknek?

- Hát magának, meg a családjának.

Cserepár mindeddig nézett jobbra-balra, nézett le, föl, most emeli először gyulladt szemeit Gordiuszra.

- Mit akar ezzel?

- Ne haragudjon, mivel?

- Ezekkel a kérdésekkel. Mit akarnak éntőlem?
- Arra kérnénk, mondja meg, hol volt ma délután és kora este - szólal meg az ajtóban Fekecs százados.
- Hol, hol! Odahaza dolgoztam. Építkezünk.
- Ma délután nem építkeztek. Mikor a nyomozóm kereste magát, nem is volt odahaza. A felesége szaladt el magáért.
- Ja, igen. Átugrottam segíteni egyik ismerősömnek. Régi munkatárs. Esztergályos az is.
- Mikortájt ment át hozzá?
- Hát, nem is tudom pontosan, nem néztem az órát.
- No, majd megmondja az illető. Délután is nála volt?
- Nála. Egészen addig, amíg nem hívtak ide.
- El se ment tőlük?
- Nem én. Miért?
- Honnan tudta meg, mi történt Laukóval?
- A gyerek, az ismerősöm fia hozott néhány üveg sört, az mesélte.
- És az ismerőséék mit szóltak hozzá?
- Nem ismerik azok Laukót.
- Azért csak mondtak valamit!
- Nem szóltak semmit. Nem ismerték. Illetve, én nem voltam ott, amikor megtudták.
- Hol volt?
- Lenn, a pincében.
- Ők pedig a lakásban?
- Gondolom.
- Vagy talán nem is voltak odahaza?
- Azt én nem tudhatom, hogy elmennek vagy nem mennek. Nem az én dolgom.

Még egy-két kérdés és Cserepár elkezd kiabálni, gondolja Gordiusz, és az esztergályos homlokára kiülő verejtékcsöppeket figyeli. Fekecs alighanem megtudott valamit erről az emberről, és Cserepár megérezte ezt.

- Egyedül hagyják magát, mikor segít nekik?
- Egy szerszámot reperáltam. Ahhoz nekem nem kell segítség.
- Miféle szerszámot?
- Mi az, mit akarnak tőlem? Miért hallgatnak ki? - robban Cserepár.

Fekecs nem válaszol. Csak nézi mereven a férfit.

- Ne linkelj, te - szólal meg Gábriel Joák. - Sohá meg nem iszod áz üveges sört.

Az esztergályos visszahorgad. Visszabújik sunyi, ide-oda járó pillantásának és hallgatásának menedékébe.

- Járt ma délután a Vak egérben, Cserepár?

- Nem.

- Maga nem mond igazat, Cserepár. Még nem tudom miért, de nem mond igazat. Az a baj, hogy nincs szerencséje, a sánta kutya megelőzi magát. Okosabban tenné, ha mindent elmondana. Sejtheti, hogy öt perc alatt megbizonyosodunk róla, járt-e abban a kricsmiben vagy sem.

- És ha jártam? Nem tilos!

- Dehogy tilos. Semmi bajunk magával, ha nem akar félrevezetni bennünket.

- Én nem hazudok.

- Majd kiderül, Cserepár. A nyomozóm rögtön visszaérkezik a maga ismerősétől, hogy mi is megtudjuk, pontosan mikor ugrott át hozzájuk, meddig tartózkodott náluk, mit csinált este, van-e valaki, aki ezt igazolja. Nos? Nem beszél?

- Mivel vádolnak?

- Mi? Önmaga vádolja magát, Cserepár, mert nem beszél őszintén. Hogy volt az az összetűzés Laukóval?

- Miféle összetűzés?

- Ezt is tagadja? Emiatt még nyomozót se kell kiküldenem, itt a művezetője, nyilván emlékszik. Maga összeveszett Laukóval a közös elszámolás miatt.

- Nem én, hanem az Antalovics szaki.

- Minek ez, Cserepaar - ingatja a fejét Gábriel Joák. - Még te pánászkodtaal nekem, hogy megvert!

- Ki vert meg kicsodát?

- Láukó. Megütötte Cserepaart. Áz árcaat. De még egy bordaaja is megrepedt.

- Ez igaz, Cserepár?

- Antalovicsot is megverte! - kiabál az esztergályos.

- No, ne tréfáljon már! Antalovicsot?

- Igen! A MAHART-ügy miatt! Erős volt az a suttyó, mint a bika!

- No, álljunk meg. Haladjunk sorjában. Magát miért verte meg?
- A pénz miatt. Az elszámolás miatt. Laukóra került az éjszakás sor. Már a harmadik vagy negyedik nap észrevettem, hogy alig csinál valamit. Nem fogyott az anyag. Én voltam a váltója, a délelőttös. Szóltam Antalovicsnak, de ők akkor már nem voltak beszélő viszonyban, mert közvetlen azelőtt volt az a MAHART-ügy.
- Folytassa. Mindjárt visszatérünk arra is. Előbb a maga történetét szeretnénk hallani.
- Rám maradt, hogy szóljak neki. A Laukónak. Szó szót követett, elküldött az anyámba, nekiugrottam. Ő volt az erősebb, nem szégyellem, hogy lebírt.
- Mi lett ennek a következménye?
- Semmi. Illetve: szétment a parti.
- Vaót fegyelmi is - jegyzi meg Gábriel.
- Ja, igen. Fegyelmi. Mindegy. Engem már nem érdekelt a dolog. Többet vesztettem volna, ha egész hónapban a mi rovásunkra csinálja.
- Mit?
- A snóblit.

Fekecs összenéz Gordiusszal. Jól ismerik a primitív szerencsejátékot, a marokba fogott pénzek számára való licitet.

- Snóblizott?
- Egész éjjel. S olyan disznó szerencséje volt, néha az egész éjszakás partit kifosztotta. Elment a százas, meg az ötszázas tétig is, mindig nyert.
- Csalt?
- A snóbliban nem lehet csalni. Szerencséje volt. Persze, hogy nem dolgozott, többet keresett, mintha drehált volna a padon.
- Magától is nyert?
- Tőlem ugyan nem! Én nem játszom. De Antalovicsot sokszor hagyta vízben.
- Érdekes, hányszor emlegeti maga ezt az Antalovicsot!
- Mert ő is ott volt!
- Hol?
- A Vak egérben.
- Mikor? Ma délután?
- Estefelé.
- Ezt is az ismerősének a fia mesélte?

Cserepár lehajtja a fejét.

- Mindegy. Úgyis megtudják. Voltam a Vak egérben ... de azt, hogy Laukó meghalt, valóban a kölök mesélte.

- No, most talán jobban haladunk, Cserepár. Ha már belekezdett, mondja el, amit Antalovicsról akart. Utána visszatérünk magára.

Remekül csinálja Fekecs százados, gondolja Gordiusz mester. Páholyból figyeli a szópárbajt, a lámpa fénykörének határán. Fárasztja Cserepárt, mire ismét visszakerül a komához a labda puha lesz.

- Antalovics szakinak egy időben szűk volt idehaza. Valakitől azt hallotta, hogy a hajósoknak gyerekjáték kinnmaradni. Elkezdte mondogatni, hogy ő szép pénzt fizetne annak, aki bejuttatná a MAHART-hoz. Laukó mindjárt jelentkezett, hogy ő el tudja intézni. Föl is vett rá valami pénzt. Aztán az egészből nem lett semmi, mert Antalovics nem felelt meg valami vizsgán. Emiatt volt köztük a vita. Laukó arra hivatkozott, hogy ő megszolgálta azt a pénzt, ő nem tehet róla, hogy Antalovics x-szel írja a tyúkszart.

- Értem. Most beszéljünk erről a mai találkozásról. Antalovics tehát járt a Vak egérben. Mit akart?

- Azt én nem tudom. Nem beszéltem vele. Egyébként nagyon régen nem volt odabenn.

- Részeg volt?

- Lehet. Nem nagyon mutatkozik meg rajta. Inni nem ivott, mert nem volt pénze. Annyit hallottam, hogy kért valakitől, de nem kapott.

- Miért nem járt Antalovics a Vak egérbe? Mit tud erről? - kérdi oldalról Gordiusz.

- Mert egyszer mindenét elnyerték. Nemcsak a pénzét, még a fizetését is. Előre.

- Ezt ő is mesélte - jegyzi meg Fekecs.

- Pillanat! Jól értettem? Azt mondta: elnyerték?

- Igen snóblin, ha ismerik.

- Snóblin! Laukó is a nyertesek közt volt?

- Ó volt a főnyerő. Soha olyan mázlistát nem láttam életemben, mint amilyen az a bunkó. Bocsánat. Disznója volt a játékban.

Fekecs százados megkeresi a mester tekintetét. Bólintással jelzi köszönetét.

- Most térjünk vissza magára, Cserepár. Ott hagytuk abba, hogy végül eszébe jutott: maga is járt ma késő délután, vagy kora este a Vak egérben.

- De én rég eljöttem onnét, mikor a balhé volt. Mikor Laukó meghalt. Ezt legalább húsz emberrel bizonyíthatom.

- Maga csak azt tudja bizonyítani a húsz tanújával, hogy mikor volt ott, s hogy mikor jött el. Laukót azonban nem az ivóban szúrták le.

- Engem is bele akarnak keverni?

- Vigyázzon, mit beszél, Cserepár. Mi semmibe nem tudjuk magát belekeverni. Maga vagy benne van valamiben, vagy nincs benne. Módunkban van percre pontosan megállapítani, mikor ölték meg Laukó Józsefet. Egyebek között magától is megkérdezhetjük, hol tartózkodott abban a percben, vagy abban a körülhatárolható időszakban. Erre is lesz tanúja?

- Én egyedül voltam ott.

- Hol?

- Az ismerősömnél. A fiuk, az tudja, mert őt kértem meg, hogy menjen el sörért.

- Tudja mikor? Megnézte az óráját, hánykor szólt a fiatalembernek?

- Azt nem tudom pontosan - s Cserepár ajka felett verejtékcsöppek ütköznek ki.

Kopogtatás.

- Tessék!

Tátos hadnagy lép be.

- Jelentem, a feladatot végrehajtottam.

- Nos?

- Jelentem ... - és kinyitja a táskáját, tartalmát főnöke elé önti.

Vaskos pénzköteg. Csupa ötszázas.

Megviselt, kopott fekete tárca fogja egybe a hasas papírcsomagot.

- Kié ez a tárca, Cserepár?

Az esztergályos összegörnyed, lehúzza az arcára a svájcisapkát s elkezdi rázni a zokogás.

Míg a harang szól

Gordiusz azt álmodja, hogy élesen berreg az iskolai csengő, s ő megy, megy a hosszú folyosón, gyerekmarkában izzadt a kopott táska füle; nem tudja, melyik az osztályterem, s háta mögött, a lépcsőfeljárónál, már közelít a kegyetlen szemű tanár!

Ez az álma többször is visszatért már. Annak idején, a harmincas évek végén, a magafajta gyerekek, jó fejű külvárosi srácok számára a „polgári" jelentette az elérhető, elképzelhető középiskolát; az elemi iskola nagy bajszú igazgatója azonban folyvást arról győzködte a Nagy házaspárt, hogy írassák be a fiút gimnáziumba. Lovass igazgató úr vallásos ember volt, legjobb tanítványait beajánlotta a kanonok úrnak ministrálni; a gyerekek ezért néhány fillért, mise után reggelit kaptak. „Idehallgassanak, Nagyék, ennek a kölyöknek nagyon jó nyelvérzéke van, nemcsak könnyen bevágta a sok latin szöveget, de szépen is mondja, Isten ellen való vétek volna elkallódni hagyni!" Apa és Anya soká tanakodott, végül - azon a nyáron - Anya elment három hónapra dolgozni a konzervgyárba, hogy összejöjjön a beiratkozási díj meg a kötelező Bocskay-ruha ára. Aztán fölvették őt, némi jóindulattal tandíjmentességet is kapott, eljött az első tanítási nap, a kora reggeli hosszú villamosozással, s éppen ezen a reggelen valami forgalmi akadály támadt, teltek a percek, végül leugrott a rostokoló villamosról, futott végig az úton, éppen beesett a gimnázium nagykapuján, amikor megszólalt a csengő. Zengett tőle az egész hatalmas épület. Ahogy átfutott az előcsarnokon, szeme sarkából látta, hogy nyílik a tanári szoba ajtaja s jönnek az idegen, félelmes, szigorú férfiak és nők, de ő már a lépcsőfordulóban volt, s nem tudta, melyik az osztálytermük. Nem emlékezett rá. A zöldre festett, magas, rideg ajtók csukva, sehol nem volt kiírva, hogy melyik az 1/b. Izzadó gyerekmarkában csúszkált a kopott táska bőrfüle. S tudta, hogy nem meri megnyitni ezeket az ajtókat, nem mer belenézni a feléje forduló ismeretlen gyerekarcokba, amelyeket azonnal eltorzít a röhögés. Háta mögött már közelít a kegyetlen szemű, gunyoros képű tanár.

- Halló! Igen, itt Fekecs!

Gordiusz felébred. A kerületi kapitányság vezetőjének irodájában van, a heverőn. Fekecs százados átengedte neki a maga helyét azzal, hogy: „Te vagy a vendég, cimbora, engem ne félts, találok

magamnak ágyat én is!". A leeresztett redőny rései közt, mint a pengék, keskeny fények szeletelik a félhomályt, s amit ő álmában iskolacsengőnek hallott, az a telefon.

- Igen, a korábbi üzenetet megkaptam, hogy nem érkezett meg a gyorssal. Kitűnő! Ne törődj a magyarázkodásával, szedd ki belőle, amit megbeszéltünk. Micsoda?

Erre az őszinte meglepődésre Gordiusz azonnal fölkapja a fejét, fölugrik a heverőről. Fekecs százados letakarja kezével a kagylót.

- Tatárka elvesztette a kését!

A mester megborzolja ősz haját, mintha ezzel is serkenthetné száguldozó gondolatait.

- Hallgass ide, Tibor! Nehogy keménykedj! Győzd meg őt, hogy saját érdekében jöjjön veled Pestre! Győzd meg, mondom... Remélem, nem mondtál semmit Laukóról! Helyes. Ne is hozd szóba, de arra nagyon figyelj, hogy ő mit mond! Vigyázz, meg ne lépjen, ha lehet, útközben ne állj meg! Bármilyen rendkívüli körülmény adódna, azonnal jelentkezz! Világos? Köszönöm. Siessetek!

Leteszi a telefont.

- Sajnálom cimbora, hogy felébresztettelek, a központos nem tudta, hogy hol talál meg. Tátos hadnagy volt.

- Kivettem a szavaidból, hogy végre hazaérkezett Tatárka.

- Igen. Azt állítja, hogy lekéste a gyorsot, a személlyel utazott. Tátos néhány kérdést tett fel neki, majd tőle is megkérdezte, van-e rugós kése. Tatárka azonnal rávágta az „igen"-t, viszont a kést nem tudta előadni. Azt mondja, nyilván elvesztette a vonaton. A többit, gondolom, hallottad.

- Igen.

- Most teljes lesz a kép: néhány órán belül együtt lesz a három jómadár. Valamelyik majd csak csiripel nekünk!

- Antalovicsot is behozattad?

- Be. Úgy intéztük, hogy ne tudjanak egymásról Cserepárral. Majd megfelelő időben szembesítjük őket egymással. Gyere, együnk valamit, igyunk egy kávét, nemsokára harangoznak.

- Harangoznak?

- Ez az egy hibája van a kapitányságnak: épp a hátunk mögött, a facsoporton túl van a katolikus templom. Ha rákezdenek a vasárnapi nagymise előtti harangozásra, elpattannak a poharak, kiesnek az ablaküvegek a keretből.

- Éjjel nem hallottam semmit.

- Csak az időt jelzik, megszoktuk, oda se figyelünk. Ilyenkor azonban kiéli magát a harangozó.

- Te nem harangoztál gyerekkorodban?

- Én? Tudod, mi volt a mi vasárnap délelőtti ájtatosságunk? A két bátyám, meg én akkor szállítottuk haza a piacon összeszajrézott maradékot. Míg tartott a piac, mindig volt rendőr, az árusok is gorombák voltak, de mikor kezdett pangani az élet, nem vették olyan szigorúan, ha nemcsak a földről szedtük föl a zöldséget. S ezzel nem ért véget a kaland. Emlékszel az Erzsébet királyné úti vámra, ott a vasúti aluljárónál? Mihozzánk a pestújhelyi piac volt legközelebb, az viszont kívül esett a vámon, át kellett bűvölni valahogy a cuccot. Ha nem vittünk haza eleget, a fater nem engedett volna el a meccsre, szerencsére a mutter mindig megdumálta.

Kopogtatás, Sármán lép a szobába.

- Mi újság, főtörzs?

A főtörzsőrmester barázdás képén nem látszik az átdolgozott éjszaka.

- Jelentem, Cserepár Ignácné szeretne beszélni a férjével. Enni is hozott neki.

- Aha. Jól van, Sármán, föl lehet kísérni az őrizetest. Én is lemegyek hozzájuk.

- Elkísérhetlek?

- Hogyne, cimbora!

Míg lefelé lépkednek, Fekecs gyorsan összefoglalja, mit tudott meg Cserepárékról Tátos:

- Mikor mi elkezdtük beszámoltatni a férfit, a hadnagy azonnal visszament Cserepárnéhoz. Jó szemű, tehetséges nyomozó, már kezdetben észrevette, hogy az asszony halálra van ijedve. Elengedte a férjéért, de azért utánanézett, megfigyelte, hová megy. Nos, azon a cédulán, amit jelentésként emlegettünk, jelezte nekem az észrevételeit; visszaküldtem azzal, hogy alaposan nézzen körül. Az asszony perceken belül elbőgte magát és bevallotta, hogy a férje nem segíteni, hanem fusizni jár ahhoz a bizonyos ismerőshöz; az illető maszek kisiparos, esztergagépe is van a pincében, s feketén Cserepárt is befogja külön munkára, adózni viszont csak nyolc óra után adózik.

- Ismert ügylet.

- Az hát. Nos, az asszony elsírta, hogy ő nem szereti ezt az egészet, százszor mondta a férjének, hogy ne csinálja, ha eddig kibírták a jelenlegi szűk lakásukban, egy-két évet még kihúznak benne, nem kell annyira hajtani. Cserepár azonban konok volt, egyszer meg is pofozta az asszonyt, hogy már mindenkinek van normális háza, csak nekik nincs. Egy szó, mint száz, az asszony engedte Tátost körülnézni, s mindjárt elő is került a nagy köteg pénz, amelynek láttán az asszony kővé dermedt. A fekete tárcát se ismerte.

- Cserepár is kikészült, szó se róla, mikor meglátta a pénzt, de a magyarázata.

- Te talán hiszel neki?

- Lehet, hogy megint kikapok tőled: az az érzésem, hogy igazat mond. Túl könnyű ellenőrizni az állításait.

- Engem mérgesítenek a szerencsétlen véletlenek. Hogy ő azért nem mondta el a feleségének, honnan a pénz, mert az asszony utálja azt a fusikirályt. Meg hogy azt a tárcát Laukó adta neki valamikor, mert újat vett.

- Ez a fusikirály állítólag ma este érkezik haza vidékről, tehát azonnal igazolhatja a kölcsönügyletet.

- Vagy nem.

- Vagy nem, s akkor Cserepár mindössze huszonnégy órát nyert, amit azonban nem tud hasznosítani semmire. A tárcáról pedig mi magunk se tudjuk, mikor volt utoljára Laukó zsebében: tegnap este-e vagy netán hetekkel, hónapokkal ezelőtt.

- Meglátjuk. Most nézzük meg őket!

A soványka, szőke fiatalasszonyon látszik, hogy semmit nem aludt: mély árkok feketéllenek a kisírt szeme alatt. Cserepár, akit a folyosó felől kísér be egy szolgálatos, gyűrt arca ellenére jobb színben van.

- Mielőtt magukra hagynánk önöket, mondanék valamit - lép eléjük a százados. - Cserepár, először magához fordulok: ne nehezítse fölöslegesen se a mi dolgunkat, se a maga helyzetét. Asszonyom, ön is jól értsen meg: bennünket nem az a szándék vezet, hogy mindenképpen bajt keverjünk a maguk számára. Alattomosan, hátulról, agyonszúrtak egy fiatalembert, nekünk az a feladatunk, hogy ennek az aljasságnak az elkövetőjét megtaláljuk. Bennünket a maga férjének stiklijei érintőlegesen érdekelnek. Ezt gondolják meg, s ha valamire jutottak, szóljanak.

Cserepár nézi a feleségét, rekedten mondja:

- Nem akartam a pofámba köpni. De most már mindegy. Megmondtam, honnan a pénz. A haver majd igazol, ha akar.

- Miért ne akarná, Cserepár? - kérdez közbe Gordiusz. - Ha ő adta kölcsön a pénzt, s előttünk letagadja, soha vissza nem kapja.

- Igen, csak az a baj, hogy már másodszor verem át.

- Ezt nem értjük.

- Ha most elmondom vagy a bíróságon elmondom, hogy menynyit melóztam nála, annak nem fog örülni, mert engem nem jelentett be SZTK-ra, meg az adónál se.

- De mi volt az első átverés?

- Hát Laukó! Valamikor őt is bevittem a haverhoz, mikor fölkerült Pestre. Folyton nyavalygott, hogy kevés a pénze, nősülni akar, hát bevittem. Eleinte járt is rendesen, melózott, csakhogy hamarosan büdös lett neki a folyamatos tizenhatórázás, nyolc nálunk a gyárban, nyolc a haver pincéjében. Egy este, pedig postamunka volt, hiába várták, aztán még nekem égett a pofám, hogy én ajánlottam ezt az embert. Állati kínos volt, mindjárt el is indultam megkeresni Laukót. Megleltem a Vak egérben, mondom neki, mi újság, erre előhúzott a zsebéből egy nagy marék dohányt, és megtörülte vele az orromat, mindenki előtt, hogy ő szarik ránk, nem fog tizenhat órát állni a deszkán, nincs ő arra rászorulva. Elfutott a méreg, mondtam neki, hogy jöjjön ki, nem akarok botrányt, azt felelte, ha nem tetszik, dolgozzak én őhelyette, az való énnekem, ő nem megy most sehová, nyerésben van. A hapsijai, akikkel játszott, még engem kezdtek fenyegetni, hát eljöttem, visszamentem én drehálni a haverhoz, de megfogadtam ...

- Mit?

- Megfogadtam, hogy én ezzel az emberrel nem közösködöm. Azután volt, hogy a gyárban is összerúgtuk a patkót. Mikor megvert.

Fekecs százados rápillant az asszonyra, akinek szeméből szüntelenül szivárognak a könnyek.

- Cserepár, maga úgy viselkedik, mint valami taknyos kölök. Mint egy kiscserkész! Maga arról rebeg itt nekünk, hogy nem szívesen nyeli le a békát a drehus haverjával kapcsolatban, meg szégyelli magát előtte, de az egy csöppet sem zavarja, hogy cinkosa egy közönséges adócsalónak! Maga legénykedik odahaza, megpofozza

a feleségét, mert szólni mer magának, aztán meg elhallgatja előle, hogy eladósodik évekre? Fogja magát, Cserepár, menjen ...

Megszólal a harang.

Fekecs igazat mondott, mikor néhány perccel ezelőtt ecsetelte, mire képes a templomi nagyharang: egyetlen szót se érteni.

Csak azt látni, hogy Fekecs kiabál, mutogat, még meg is fogja Cserepár szakadt overálljának a vállát, nem túl szelíden indítja kifelé:

- Hazafelé.

A szolgálatos beosztottnak nem ezért, hanem a harang miatt rebben egyet-egyet a szeme.

Fekecs visszafordul, mérgében forog a fekete szeme, kipirosodott a képe. Gordiusz, nem tehet róla, elneveti magát. Fekecs őt is megfenyegeti, mondja a magáét: csakhogy alig-alig hallani egy-egy szótöredéket, mert mindent elnyom a harangszó.

A tántorgó alibi

- Hazaengedted?

- Mit csináltam volna? Azok után, amit elmesélt, nincs jogom idebenn tartani! Másként cselekszem, ha csak a legcsekélyebb ellentmondást veszem észre a bizonyításban. Majd Tátos Tibi utánanéz. Hamarosan meg kell érkezniük.

- Addig elővehetnénk ezt az Antalovicsot, öregem.

- Hogy mondasz egy-két ügyes szót, aztán őt is engedhetem haza?

- Nem. Volna hozzá két kérdésem, ha megengeded.

- Álmodban zenét hallgattál?

- Nem. A harang. Végső soron a harang is zeneszerszám, nem? Ahogy kongott, előcsiholt valamit az agyamból.

- Kíváncsi vagyok! Egyébként valóban hasznos lehet újra elővenni ezt az Antalovicsot. Jó, előmutatta a saját bökőjét, de ez még nem jelenti azt, hogy ne szúrhatta volna le Laukót egy másikkal.

- Például a Tatárkáéval?

- Például a Tatárkáéval. Volt módja megtalálni vagy megszerezni, végtére Tatárka ott járt a szobájukban.

- Erre én is gondoltam, mikor hallottam, hogy Antalovics meny-

nyit ügetett Tatárka nyomában. Mit akarhatott tőle? Esetleg visszaadni az ott felejtett kését? S hogy végül nem találkoztak, ottmaradt nála, aztán ott a Vak egér előtt belebotlott Laukóba. Folytassam? Inkább hadd ne mondjam tovább.

- Pedig magad mondtad, hogy nem nézed ki Antalovicsból az orgyilkosságot!

- Valami hiányzik nekem abból a krónikából, amelyet Antalovics elmondott a tegnapi útjáról. Emlékszel? A Cincogónál hagytuk abba, aztán rábizonyítottuk, hogy a restiben is járt, végül Cserepártól megtudtuk, a Vak egérben pénzt kért. Innen azonban nem ismerjük az útját mindaddig, amíg a gondnok beszámolója szerint tökrészegen haza nem érkezett a szállóba.

- És valahogy mégiscsak szerzett pénzt magának! Ez zavar talán? Értelek!

Fekecs százados megnyomja a csengőt, felhívatja Antalovicsot.

A fekete férfin nem látszik különösebb változás; ha behozták, hát behozták, mintha ezt gondolná, csak a képét nőtte be a kemény borosta. Egykedvűen ül le, amikor hellyel kínálják, mohón esik neki a cigarettának.

- Hogy aludt, Antalovics?

- Ölég jól.

- Milyen szerencse, hogy jó természete van. Nem mindenki álmodik szépeket minálunk.

Antalovics vállat von.

- Beszélgettünk a váltótársával, Cserepárral.

Erre csak egy legyintés a válasz.

- Nem kedveli?

- Semmi ember az.

- Ne higgyünk neki?

- Az a maguk dolga.

- Nem is kíváncsi, mit mondott?

- Biztos valami hülyeséget. Arra nem érdemes odafigyelni.

- Nincsenek jól egymással? Egy időben egymásra voltak utalva, közös elszámoláson voltak.

- Nem volt az jó semmire.

- Úgy tudom, Cserepár össze is ugrott Laukóval, amikor az éjszakás volt, és munka helyett snóblizott. Magát is emiatt verte meg?

- Kicsoda?
- Laukó. Magát is megverte, nem?
- Megütni megütött, de nem vert meg.
- Erről korábban nem beszélt nekünk, Antalovics - mondja Gordiusz halkan. - Azt ugyan elmondta, hogy volt vitájuk, amikor Laukó pénze elveszett; annak is maradt nyoma, hogy emiatt alaposan megkoptatták egymást a szállóbeli szobában. A MAHART-ügyről azonban csak később értesültünk.

Antalovics megszívja a cigarettáját. Látszik rajta: ha úthenger alá fektetik, az sem nyom ki belőle egyetlen szót sem.

- Magának elég sok oka volt neheztelni erre a Laukóra - folytatja csöndesen a mester. - De nem maga volt az egyetlen ellensége. A földije is kiabált vele a szálló társalgójában. Cserepárral is összetűzött. Mit gondol, miért?
- A pénz miatt.
- Igen? Miből gondolja?
- Pénzért mindenre képes volt. Mikor belépett, folyton nyaggatott különmunkáért. Nősülni akart. Aztán rákapott a snóblira, akkor azon lovagolt.
- Hallottuk, hogy nagy szerencsével játszott.
- Mindig nyert. Hétfőn reggel mindig arról folyt a szó a műhelyben, mennyit fizet a totó, és mennyit nyert Laukó a Vak egérben.
- Látja, minden hiába volt, nem viheti magával a sírba a pénzét. Amit egyébként sehol sem találunk. Leszúrták, de csak néhány forint volt a zsebében. Most mit bólogat?

Antalovics vállat von.

Gordiusz előbbre hajol.

- Most nagyon figyeljen rám, Antalovics, én elmondom maga helyett is, ami a fejében jár. Keresztüllátok magán, mint az üvegen. Maga hallott valamit, amikor Laukó és Tatárka vitatkozott. Méghozzá pénzről hallott. Azért kereste maga azt a nyírségi embert mindenfelé. Maga biztosra vette, hogy Laukó odaadta a pénzt a földijének, s vissza akarta szerezni, amit elvett magától.
- Éntőlem?
- Igen. Elmesélte nekünk, hogy azért nem jár a Vak egérbe, mert ott magát kifosztották. Mi azt hittük, markecolók körme közé került, nem nyaggattuk tovább a részletekkel a memóriáját. De azóta rájöttünk, hogy magát snóblin fosztották ki, s alighanem Laukó

nyerte el a pénzét. Ezt maga most utólag jogtalannak tartotta, mert maga akkor részeg volt. Nos? Jól mondom?

- Lehetséges - feleli Antalovics a füstfelhő mögül.

- Csakhogy mi világos és pontos választ akarunk, Antalovics, mert világos és pontos a helyzet is: Laukót hátulról leszúrták, s a pénz eltűnt!

- Én nem láttam őtet a Vak egérben.

Gordiusz vár, vár, aztán hátradől.

- No, ha nincs több mondanivalója, akkor fölteszek egy másik kérdést is: honnan szerzett pénzt italra tegnap este?

- Én nem szereztem.

- Kellett szereznie, Antalovics. Maga már a restiben se ivott, a Vak egérben se kapott kölcsön. S lám, nem túl sokkal később mégis alig tudott fölkapaszkodni az első emeletre, annyira részeg volt. Mitől?

- Én nem tom. Nem emlékszek.

- Ez nagy baj, Antalovics. Mert akkor a két kérdésre egy a válasz: hogy maga Laukó pénzéből ivott. Amit vagy megtalált valahol, vagy elvett tőle.

- Én nem!

Mielőtt Gordiusz szólhatna, kopogtatnak; az ajtóban Tátos jelenik meg, jelenteni akar. Fekecs türelmetlenül beinti.

- No, végre! Idenézzen, Antalovics, itt van az a fiatalember, akit annyira keresett.

Tátos beenged maga előtt egy alacsony, széles vállú, szőke legényt.

- Jó napot kívánok - köszön a vendég illemtudóan.

- Maga Tatárka János, ugyebár?!

- Igenis, kérem.

- No, telepedjen le, fújja ki magát a hosszú út végén. Ezt az urat, gondolom, ismeri.

- A Jóska szobatársa, ha jól emlékszem.

- Az bizony. És tegnap egész délután magát kereste.

- Engem? Miért?

- Mert bizonyosra vette, hogy Laukó pénze magához került, s abból akarta kivenni a részét. Amiről úgy tartotta, hogy az neki jár.

A fiatalember elképedve néz rájuk.

- De hiszen én nem fogadtam el a Jóskától egy fillért se!

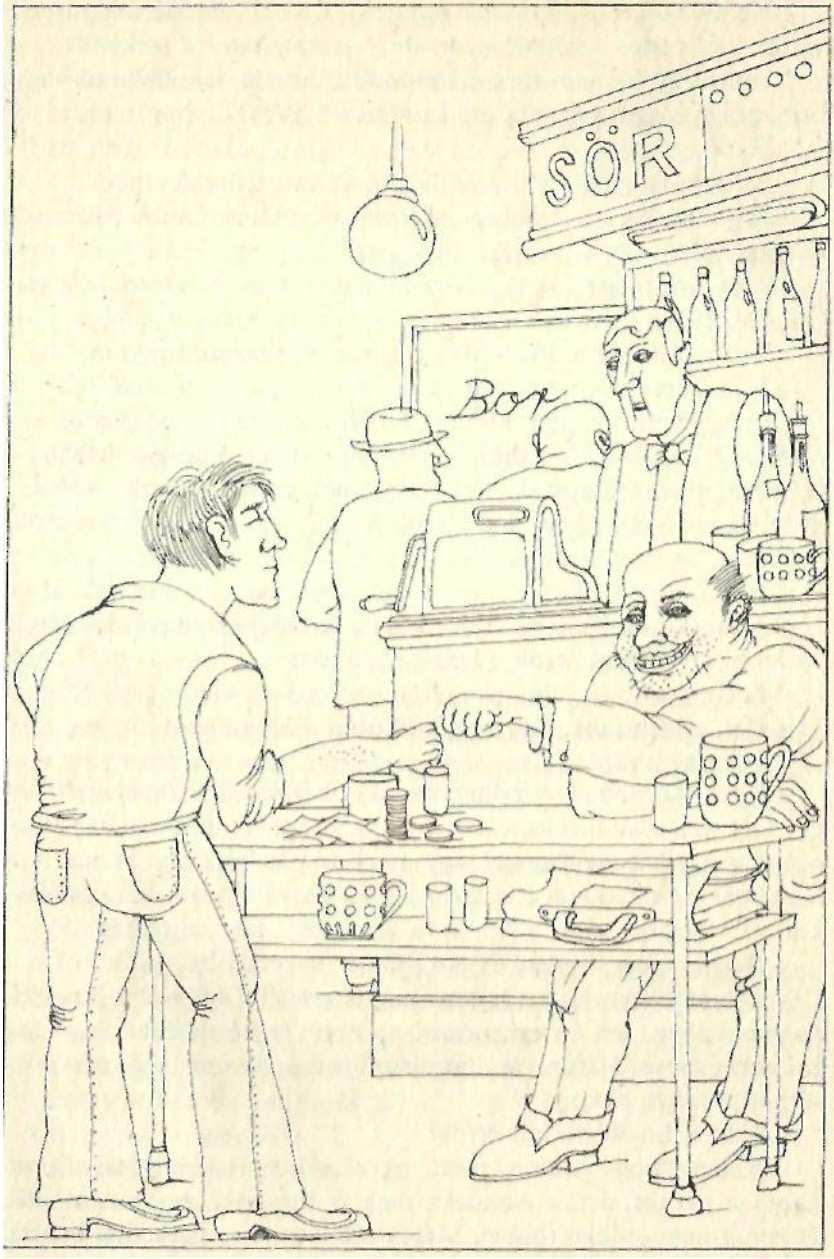
SÖR
Bor

- Ne hazudj, te! - kiabál rá Antalovics, s már lendül, hogy nekiugrik; a százados azonban gyorsabb, visszateremti a székére.
- Hohó! Ez itt nem megy, hé! Maga, Antalovics, hallotta vagy látta, hogy Laukó pénzt adott Tatárka úrnak?
- Hát!
- Ez nem is igaz! - mondja megbántottan a fiatalember.
- Haladjunk csak sorjában, kérem. Miért akart Laukó pénzt adni magának?
- Annuska miatt.
- Az ki?
- Borka Annus. A Jóska volt jegyese. A menyasszonyom.
- Elmagyarázná, hogy van ez?
- Igen, kérem szépen. Mielőtt a Jóska Pestre jött dolgozni, Annuskának udvarolt. A szülők jó szemmel nézték a dolgot, már házépítésen is gondolkoztak, hogy segítenek a fiataloknak. Azért is jött Pestre a Jóska, hogy hamarabb összejöjjön a pénz. Én ezt tőle tudom.
- Jóskától?
- Annuskától. De meg a Jóskától is. Falubeliek vagyunk, iskolába is együtt jártunk, csak ő kettővel följebb.
- Folytassa!
- Hát, amit tudok, hogy egy idő után a Jóska nem jött haza.
- Nyírgelsére?
- Igen. Korábban minden második hét végén hazautazott, de egy idő után csak levelet küldött, hogy jól fizető munkája van, gyarapíthat egy kis mellékessel. Így ment ez pár hónapig. Persze Annuskának nem nagyon tetszett. Aztán a Jóska egyszer hazajött, akkor ezen összevesztek, s Annuska visszaadta neki a gyűrűt.
- Maga mikor kezdett udvarolni Annuskának?
- Megmondom én azt napra: május elsején. Bál volt a Takarék nagytermében. Ott én egyenesen, nyíltan megkérdeztem, hogy hazakísérhetem-e. Nálunk azt mindenki tudja, ha egy legény hazakísérheti a lányt, akkor...
- Értem. Laukó tudott erről?
- Kellett, hogy tudjon, mert, ugye, előtte összevesztek, visszakapta a gyűrűt, aztán Annuska meg is írta neki, hogy nem kell. Hogy őt nem érdekli többet. Még a szüleivel is veszekedett miatta, de azok aztán beletörődtek.

- Laukó nem?
- Hát...
- Mondja csak, ha már elkezdte, Tatárka.
- Emiatt jöttem föl én őhozzá tegnap. Valaki visszamondta a faluban, hogy a Jóska gúnyosan emlegeti az Annuskát: „Az való neki, a Canti". Canti a csúfnevem a faluban, mert alacsony növésű vagyok. Énrám mondhat, amit akar, azt is, hogy fekete seggű vagyok, de Annuskát minek bántja? Elhatároztam, hogy följövök és megkérdezem tőle, mi a baja a lánnyal. Tudom, hogy erősebb, mint én, gondoltam, lehet, hogy megver, de én akkor se hagyom, hogy köpködjön az Annuskára.
- És? Bántotta magát?
- Szóval igen.
- Ezt hogy érti?
- Mikor elkezdtünk beszélgetni, én ugyanúgy megmondtam neki, hogy mi nyomja a szívemet, mint most maguknak. Megkérdeztem tőle egyenesen, mi a baja Annuskával. Először csak nevetett, azt felelte, hogy ő úgy értette a szót, hogy mi illünk egymáshoz, ha egymásra állunk, még észre is vesznek. Erre én elkezdtem vele kiabálni, hogy énrám mondhat, amit akar, de kapcaember az olyan, aki a régi szerelmét mocskolja, amikor szerette, akkor nem volt kicsi? Meg, hogy a Borkáék is őt védték, a saját lányukkal szemben, most már azok is kicsik? Pedig amikor rakták félre a pénzt, hogy majd építsenek a fiatalok, akkor jók voltak!
- Mit felelt erre Laukó?
- Valahogy megjuhászodott. Elővett valahonnét egy nagy köteg bankót.
- Honnan?
- Tán a farzsebből. Nem tudom. Odamutatta nekem, azt mondta foghegyről, vigyek belőle, amennyit akarok, fizessem ki Borkáékat, hogy ő ne maradjon nekik adósuk.
- De maga nem fogadott el semmit!
- Hogy tetszenek gondolni?!

Antalovics megmozdul.
- Maga másképpen tudja?
- Én nem tom sehogy.
- De látta azt a pénzt?

A nagy darab ember begubózik. Nem válaszol.

- Folytassa, Tatárka, ezután mi történt?
- Én nem fogadtam el a pénzt. Intézze el azt a Jóska a Borkáékkal, nem? Csöndesen azt mondtam, hiába hetvenkedsz a pénzeddel, Jóska, amit nem pénzen vettél, úgyse tudod kifizetni.
- Ezt szépen mondta - szólal meg Gordiusz.

Antalovics gúnyosan fölnevet. Fekecs százados rávillantja a szemét, elhallgattatja.

- Tehát maga csöndesen beszélt.
- Akkor már igen. Előtte, nem mondom, kiabáltam. Ettől kezdve nem volt hangos szó köztünk. Valahogy meg is békéltünk. Megkínáltam Jóskát, evett is, ő meg hozatott bort.
- Meddig tartott ez a kettejük beszélgetése?
- Egy pillanatra - szól közbe Gordiusz. - Azt mondja, hogy bort ittak.
- Igen, azt.
- Valóban Jóska hozatta?
- Ő.
- Ugyanabból a köteg pénzből, amit előzőleg mutatott magának?
- Nem. Nem kellett fizetni.
- Volt neki? Úgy tudom, a szállóba nem szabad szeszes italt bevinni.

Antalovics rámered Tatárkára, aki észreveszi ezt a kígyóbűvölő pillantást.

- Ő hozta ki valahonnét.
- Értem. Bocsánat a közbeszólásért.
- Ott hagytuk abba, hogy maguk megbékélten elbeszélgettek. Antalovics, igaz ez?
- Azt én nem tom.
- Akkor maga már elment?
- Akkor még nem mentem el. Csak a szobába mentem vissza.
- Azért jött le a társalgóba, mert hallotta a kiabálást?
- Már nem emlékszek, miért jöttem le. Lejöttem.
- No, rendben. Utána visszament a szobájukba.
- Vissza. Enni.
- Azt még látta, hogy Laukó pénzt mutogat Tatárkának?

Antalovics keserű, dühös szemeit a fiatalemberre szegzi:

- Oda is adta neki.

- Ez nem így volt, kérem szépen.

- Rögtön visszatérünk magára, csak befejezem a beszélgetést Antalovics szaktárssal. Honnan tudja ilyen biztosan? Látta, hogy eltette a pénzt? Antalovics, magához beszélek! Látta, hogy Tatárka eltette a pénzt?

- Tudom, hogy eltette.

Fekecs százados fúj egy nagyot. Aztán nagyon fegyelmezi magát, s kipréseli a száján:

- Haza akartam ereszteni magát. Beszélgettünk a dolgairól, úgy találtuk, hogy hazaengedjük. Most maga vágta be maga előtt az ajtót. Maga nem őszinte hozzánk. Nem akar segíteni. Makacsul hajtogatja a magáét, ha megkérdezzük, honnan veszi, elhallgat. Jól figyeljen rám: néhány ellentmondás van a maga történetében. Magának volt egy tántorgó alibije. Tudja, mire gondolunk: maga egész délután öntötte lefele a matrózfröccsöket, alig tudott hazavánszorogni, annyira berúgott. Csakhogy szép lassan kiderült, alkonyidőben már kiszellőzött a feje úgy-ahogy, csak azután rúgott be ismét. Most itt erőnek erejével be akarja bizonyítani, hogy maga nem vehette el Laukó pénzét, mert az Tatárkához került. Egyről azonban ne feledkezzék meg, Antalovics: azt a kést maga is foghatta, s nemcsak a pénz miatt szúrt vele, volt arra magának más oka is. Érti végre? A maga szempontjából mindegy, kinél volt Laukó pénze: ezzel nem segít magán, mi a gyilkost keressük.

- Milyen gyilkost? - kérdi Tatárka. Kerek szája nyitva marad.

Fekecs ránéz.

Aztán elővesz a fiókjából egy műanyag zacskót, kirázza belőle a cirkalmas felirattal ellátott eszközt.

- Ez a magáé?

- Az enyém - mondja meglepve Tatárka. - A debreceni nagyállomáson vettem kéz alatt. Hogy került ez ide?

- Nem vette észre, hogy hiányzik?

- Nem én. Aludtam egész úton. Hol találták?

- Laukó József hátában.

A szőke fiatalember rábámul a századosra. Vissza a késre.

Antalovics nevetni kezd. Göcögve, heherészve.

Fekecs százados dühösen kiált ki a folyosóra:

- Elvezetni!

Perdöntő ellentmondás

Orvost kell hívni Tatárkához. Valamilyen görcs rázza, beszélni se tud, csak reszket. Hiába van vasárnap, megbolydul a kapitányság, mire sikerül a doktort előkeríteni, aztán viszont le kell fogni Tatárkát, annyira hányja-veti magát, ellenkezik. Valamennyien beleizzadnak, mire sikerül a tűt a fiatalember karjába mélyeszteni.

- Meddig tart ennek a hatása? - kérdi lihegve Fekecs.

- Néhány óra mindenképpen. Estefelé megnyugszik benne az injekció, feltisztul az agya. Addig kár vele.

- Ha ezt tudom, másfajta csillapítót kérek.

- Mindegyiknek van ilyen hatása, százados elvtárs.

- Kivéve annak, amit Sármán főtörzsőrmester szokott beadni a nyugtalankodóknak.

A doktor fintorít egyet.

- Ez a fiatalember nem szimuláns. Szeretném, ha elhinné. Hiába vállas, jókötésű, kissé labilis a vezérlőberendezése. A látszat csal, elvtársak.

- Ebben feltétlenül egyetértünk - jegyzi meg Gordiusz. Mióta Tatárkát elvitték lefektetni, egyvégtében a szemüvegét tisztogatja azzal a keze ügyében tartott szarvasbőrdarabbal. Az orvos elköszön, Fekecs nagyot fújtat:

- Itt van ni, most állhatunk. Utálom a defektet. Azt szeretem, ha haladunk.

- Haladunk, öregem. Volt két gyanúsítottad, az egyiket el kellett engedned, de jött helyette egy másik, méghozzá nem is akármilyen. Elismerte, hogy a gyilkos eszköz az övé. Mérget veszek rá, ha a szakértőknek valahogy mégis sikerül azt az eltörölt, elhalványult ujjnyomot rekonstruálni, éppenhogy az övé lesz. Emlékszel, a kés nyelén!

- Indíték is van. Kapcsoljuk ki, amit ő mondott el, nézzük a tényeket: elszerette a lányt Laukótól.

- Ez azért túlzás.

- Jó, fogalmazhatunk enyhébben is: ugyanannak a lánynak udvaroltak, ez a Tatárka háttérbe szorult. Mellesleg szólva Laukóhoz képest valóban egy törpe. Most emiatt is elégtételt vehet, ott az a zavaros pénzhistória, amiről Antalovicsnak teljesen más a véleménye, mint ahogy azt Tatárka elmeséli. De te nem is figyelsz rám!

Gordiusz felrezzen:

- Ne haragudj. Azon töprengek, nem tenném-e okosan, ha most elmennék.

- Most? A döntő szakaszban?

- Félreértesz. Nem akarok kiszállni, ellenkezőleg! De jó volna átgondolni ezt a helyzetet.

- Nem bánom, néhány órát úgyis várnunk kell. Elengedem pihenni az embereket, mi meg visszamegyünk a szőlőbe.

- Meg ne sértődj, de én most már csak akkor kísérnélek föl oda, ha végeztünk. Ha nyugodtak lehetünk, hogy lezártuk az ügyet és legjobb lelkiismeretünk szerint világosságot teremtettünk benne.

- Ahogy gondolod, cimbora. Rögtön hívom a kocsit.

- Ó, dehogy! Köszönöm, nem. Inkább sétálnék egy nagyot.

- Ez nem a te stílusod. Ha rá akarsz jönni valamire, beülsz abba a jól elrejtett irodádba, bekapcsolod a lemezjátszót. Nos, min töröd a fejed?!

- De hisz nekem bombabiztos alibim van! - mosolyog Gordiusz. - A cselekmény elkövetésének idején a kerületi rendőrkapitánnyal beszélgettem! Rugós késem, nem mondom, nekem is van, de odahaza, Budán.

Néhány perc múlva ott áll a sarkon, ráérősen latolgatja magában, merre induljon. Végül megkérdez valakit, melyik autóbusz visz a Cincogó felé. Megmaradt gyakorlott emlékezetében, hogy ott borította el végleg a gőz Antalovics kemény, fekete fejét.

S most neki is jólesne egy matrózfröccs.

A Cincogó afféle külkerületi szabványkocsma. Az épületen látszik, hogy valamikor a század elején építették, az udvart szegélyező színek, egykori istálló, meg az ólak arra vallanak: itt valamikor amolyan beszállóvendéglő lehetett, ahol megéjszakáztak a fővárosba érkező fuvarosok.

Néhány elszánt törzsvendég üldögél a félig telt poharak mellett, különben kong a nagyterem. Oldalt viszont, a kopottas ajtó mögött, egy biliárdasztal sarka látszik.

Gordiusz megrendeli a matrózfröccsöt, meg is nézi a csapost:

- Lehetne biliárdozni?

- Most igen. Nem foglalt. Húsz forint óránkint.

- Jó.

- Adom a golyókat, dákókat.

- Elég egy dákó. Egyedül vagyok.
- Ahogy gondolja.
- Van maguknál telefon?
- Igen. Ott a falon.

A mester bemegy a kisterembe, behúzza maga mögött az ajtót.

Valamikor csak kívánta, de oly erősen, hogy a gyomra összeszorult: egyszer ő is megpróbálhassa ezt a játékot. Aztán a sors úgy hozta, 1945 kora tavaszán megalakult a MADISZ, kaptak egy olyan épületet, amelynek módos tulajdonosai Nyugatra menekültek, azt rendezték be az ifjúsági szervezet székházául, s sikerült szerezniük egy igazi biliárdasztalt.

Gordiusz összerakja a kezdőállást, újra érzi az enyhe izgalmat, mint mindig, ha módja van játszani.

Ő iskolába járt még, a fiatalok legtöbbje dolgozott, így - az ebéd utáni órákban - sokszor volt egyedül a MADISZ-ban, órákat gyakorolt. Hamarosan verhetetlen hírbe került. Később, a golyók fizikáját megértve, a gyakorlathoz az előregondolkodás tudatossága is hozzájárult. Aztán jöttek az ötvenes évek, a hivatás, amelynek életét szenteli, a biliárdozás legalábbis gyanús, kispolgári időveszteg etéssé degradálódott...

Halkan koccannak a golyók, Gordiusz körbe-körbe jár az asztal körül, gondolkodik.

Jószerével mindeddig elsősorban arra akartak fényt deríteni, hogyan, merre, mikor mozogtak a mellékszereplők. Laukóval kapcsolatban, úgyszólván Tatárka megjelenéséig, csak egyetlen adott pontból indultak ki: a halálos szúrás helyszínéből és hozzávetőleges percéből. De hogy jutott el oda Laukó?

Az újabb információ: újabb kitűzési pont. Valamikor déltájban Laukó és Tatárka a munkásszálló társalgójában beszélgettek. Szóváltással kezdődött, de aztán megszelídültek, még iszogattak is.

Mi történt ezután?

Tatárka nyilván elmondja. De vajon tud-e arról, mit tett Laukó? Együtt maradtak-e vagy elváltak? Békésen beszélgettek-e vagy netán az ital hatására ismét összezördültek?

Antalovics eközben meccset nézett, kocsmáról kocsmára járt, szokása szerint alaposan leitta magát, de alkonyattájt aránylag biztosan állt a lábán, majd ismét belesüllyedt a szeszmámorba. Azt állítja, nem találkozott se Laukóval, se Tatárkával, útját mégis, mint

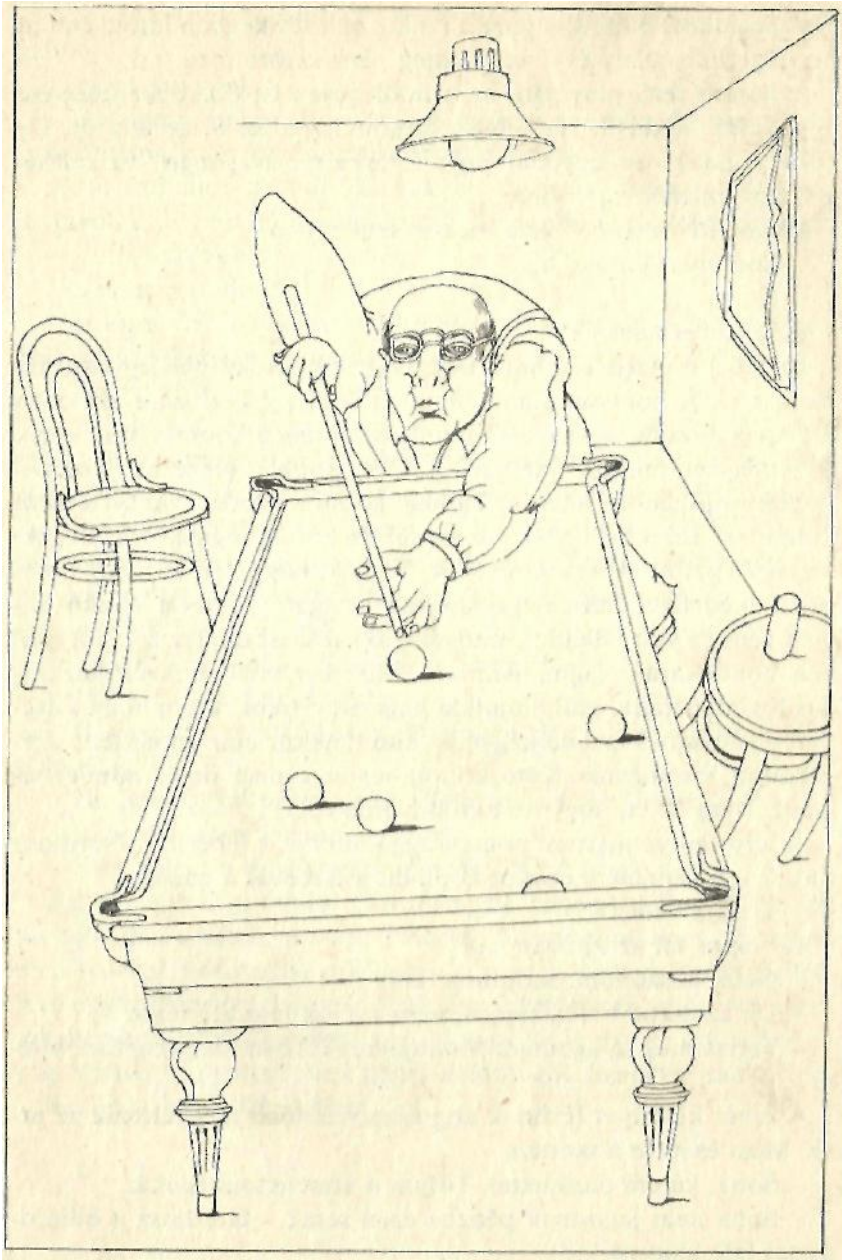

egy meglökött biliárdgolyóét a fizika, az evés közben látott-hallott beszélgetésfoszlány és a nagy köteg pénz szabta meg.

A három férfi pályáján, ha érintőlegesen is, Cserepár jelenléte ugyancsak módosít. Ha ő látta Antalovicsot, az is láthatta őt. De láthatta Laukó is. Egyedül vagy Tatárka társaságában? Felkelthetett egy emléket, egy ötletet.

Megnyílik az ajtó. Valaki benéz. Ismeretlen.

- Bocsánat - mondja.
- Kérem.

Az ajtó becsukódik.

Ez most mutatja a többieknek, hogy egy dinka pali egyedül biliárdozik. De honnan tudta? Nem hallik ki a golyók zaja. Biztosan a csapos mondta neki. Vasárnap déltájt pang a kocsma, unatkozik a személyzet, minden érdekes … A csaposok, a pincérek jó megfigyelők és jó emberismerők. Tudnak bánni a vendégekkel. Ha nem tudnának, folyvást kellemetlenségekbe keverednének a részegekkel, így viszont jól élnek belőlük. Tudják, hogy kell kicsalogatni a pénzt: kedéllyel, szívességgel, kivagyisággal... Vajon Laukó milyen vendég volt? Gáláns, mulatós, aki százast nyálaz a cigányprímás homlokára? Aligha. Amikor Pestre került, a tervezett házasodás foglalkoztatta, különmunkát hajszolt. Mikor rájött, hogy a szerencsejátékban Fortuna kegyeibe jutott, akkor már öntelt lett, elbizakodott, fennhéjázó. Kötözködött, legénykedett: őneki minden sikerül. Nem lehet, hogy ne tudták volna róla ...

A piros golyó mértani pontossággal ütődik a fehérnek. Gordiusz figyeli a futásukat, s nagyot koppant a dákóval a padlóra.

- Tetszik valami?

A csapos áll az ajtóban.

- Nem, köszönöm. Indulnom kell.
- De az asztal bérét, sajnos, nem tudjuk visszatéríteni.
- Tartsa meg nyugodtan. Mondja, szoktak itt maguknál snóblizni?

A fehér köténye férfinak alig észrevehetően megváltozik az arca. Most esett le a tantusz.

- Soha, kérem tisztelettel. Tiltjuk a szerencsejátékokat.
- Soha nem játszanak pénzbe ezen sem? - Gordiusz a biliárdasztal felé biccent.

- Hogy tetszik gondolni? Egyébként is: szolid népek laknak errefelé.

- Mint mifelénk.

- Azt nem tudom, hol lakik a kedves vendég, de ezekről elmondhatom hogy kis fizetésű, békés emberek.

Most kellene itt lenned, Fekecs, öreg barátom, gyűjthetnél anyagot a helytörténeti dolgozatodhoz, gondolja Gordiusz mester.

- Telefonálhatok?

- Tessék parancsolni.

Gordiusz érzi hátában az üldögélők pillantását, mikor tárcsáz. Szilárd hangon kéri a központtól Fekecs százados elvtársat.

- Igen...?

- Én vagyok, öregem. Azért jelentkezem, hogy közöljem: neked lett igazad, bemegyek a városba. Igen, ott leszek a helyemen. Előtte van egy rövid kitérőm, de az az érzésem, nem tart soká. Ha folytatjuk a munkát, tedd meg, hogy szólsz. Ha értem küldesz valakit, megköszönöm. Még annyit: fölfedeztem egy megmagyarázhatatlan ellentmondást. Fizikai törvényekkel nem indokolható, ha szó szerint vesszük. Ha nem, akkor sok mindenre magyarázatot ad. Nem, nem tudom elmondani. Köszönöm, öregem.

Bólint a csapos felé. Indul.

- Bocsánat, a matrózfröccs. Arra nem elég a húszas, kérem tisztelettel.

- Ha nem figyelmeztet, még adósa maradok! Tessék.

- Szoros elszámolásban vagyunk.

- Szégyellem a figyelmetlenségemet. Nem kérek vissza.

Ha kimegyek, gondolja Gordiusz, ha kimentem, holtbiztos azt mondja: mit szóltok, a zsaru iszik, de fizetni nem akar, de engem nem érdekel, bevasalom rajta, én is a piacról élek. S minden jelenlévő együttérez vele, holott tudják, hogy belőlük él, ahol van alkalma, becsapja őket. Ilyenek vagyunk, egy tál lencséért odaadjuk elsőszülöttségi jogunkat: az emberi méltóságot. Szegény Laukó!

Futásnak ered. Jön a busz.

- Hogy érzi magát, Tatárka?
- Köszönöm szépen. Kábult a fejem.
- Nem csoda. Alaposan megviselte magát a hír, amit hallott.
- Tessék elhinni, nem tudtam róla. Mikor én elköszöntem a Jóskától, élt-virult. Még ki is nevetett, hogy olyan vagyok, mint régen, leüt a lábamról a hosszúlépés is.
- Hol köszönt el tőle? - kérdi Gordiusz.
- Ott, a szállón! Megittuk azt a kis bort.
- És akkor maga elment?
- Nem! Én ottmaradtam!
- Álljunk meg egy szóra - emeli föl a kezét Fekecs százados. - Kezdjük el még egyszer. Maga megérkezett a szállóra azzal a szándékkal, hogy beszél Laukóval.
- Igen.
- Honnan tudta, hol lakik?
- Tudtam. Annuskától is. Meg azért nem nagy falu a miénk, ott tudnak egymásról az emberek ezt-azt.
- Rendben van. Folytassa! Bement, kereste a földijét.
- Igen, kérem szépen. Föl is kellett iratkozni. Aki beírta az adataimat, megmondta, hol a szobája. Odamentem, Laukó éppen borotválkozott.
- Ott látta Antalovicsot is?
- Láttam. Azt nem tudtam, hogy hívják. Jóska mondta, hogy várjak rá odalenn. Akkor lementem, megvártam.
- Vitatkoztak.
- Ezt elmondtam, kérem szépen.
- Mi történt ezután?
- Ezt is mondtam már. Megbékéltünk.
- Maga eközben nem látta Antalovicsot? - kérdi Gordiusz.
- Azt? Nem. Biztosan nem.
- De lehetségesnek tartja, hogy hallotta a beszélgetésüket, látta azt a jelenetet a pénzzel?
- Biztosan így van, ha ő mondja. Csak akkor azt is látnia kellett neki, hogy én nem fogadtam el a pénzt.
- Hadd térjek vissza a kibékülésükre. Laukó javasolta, hogy igyanak egy kis bort?

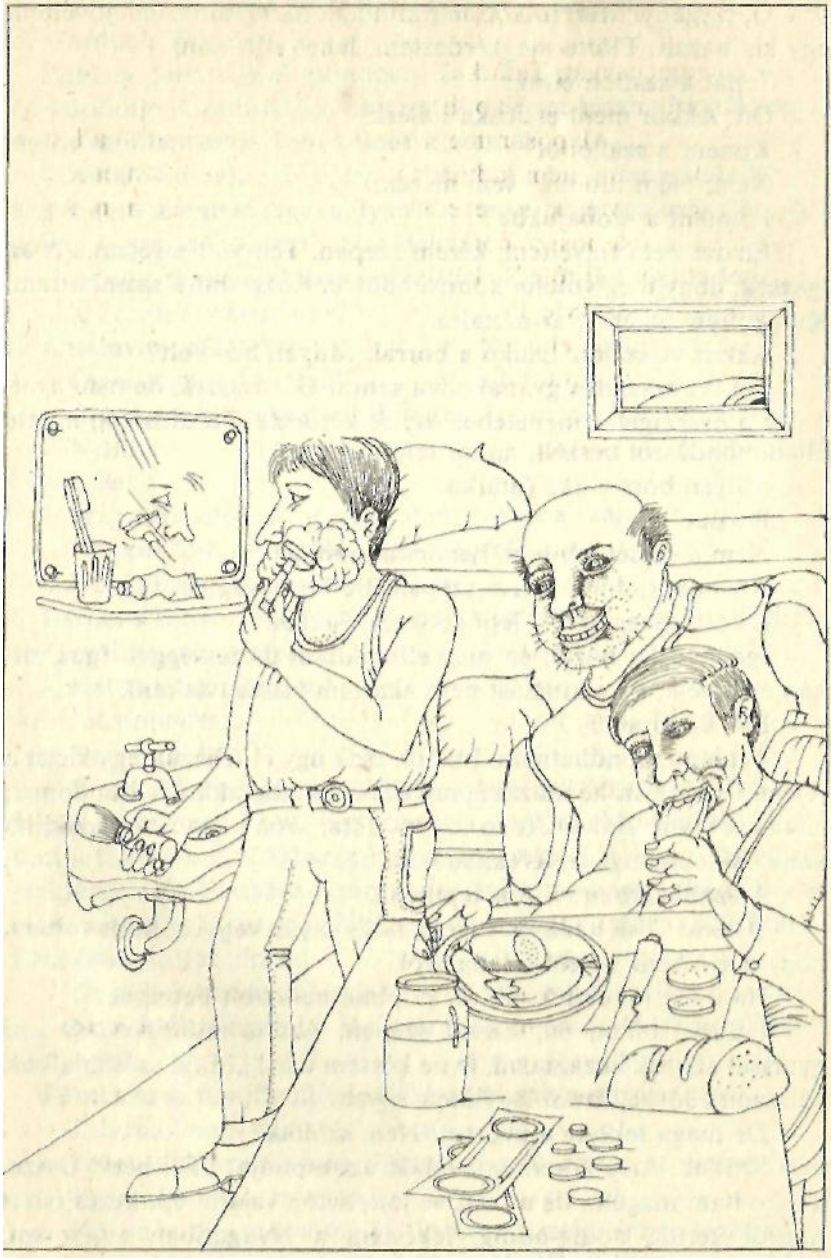

- Ő, szegény. Mert mikor már mindent tisztáztunk, én elővettem egy kis hazait. Előtte megkérdeztem, lehet-e itt enni.
- Tehát a szállón ettek!
- Ott. Akkor ment el Jóska italért.
- Kiment a szállóból?
- Nem. Nem tudom. Nem hiszem.
- Fölment a szobájukba?
- Én azt nem figyeltem, kérem szépen. Teli volt a fejem. Az az igazság, hogy meg voltam könnyebbülve. Rosszabbra számítottam. Kipakoltam az étket az asztalra.
- Akkor visszajött Laukó a borral. Milyen bor volt?
- Fekecs százados gyanakodva sandít Gordiuszra, de nem avatkozik a beszélgetés menetébe. Azt se kérdezte Gordiusztól, miféle ellentmondásról beszélt, mikor telefonált neki.
- Milyen bort ittak, Tatárka?
- Pirosat.
- Nem a színét kérdem, hanem a márkáját.
- Azt nem tudom, kérem szépen. Befőttesüvegben volt.
- Befőttesüvegben? - lepődik meg Fekecs.
- Igen. Jóska hozta, én meg elfogadtam tisztességgel. Igaz, ritkán élek vele, de a kínálást nem akartam visszautasítani.
- És? Becsípett?
- Azt nem mondhatnám. Inkább csak úgy elnehezült egy kicsit a fejem. Egész éjszaka utaztam, mikor aztán megraktam a böndőmet, elálmosodtam. Akkor Jóska azt mondta, szól a szobatársának, ha annak sincs kifogása, lefekhetek náluk.
- A szobájukban? S ő is lepihent?
- Ő nem. Csak nevetett engem, hogy olyan vagyok, mint voltam, hogy a szódavíz is leüt a lábamról.
- Ha ilyen jól emlékszik rá, valóban nem volt becsípve.
- Észnél voltam én, kérem szépen. Azt is mondtam, az esti gyorssal akarok hazautazni, le ne késsem már! „Majd szólunk," azt válaszolta Jóska, aztán legyintett egyet.
- De maga lekéste a gyorsot. Nem szóltak?
- Szóltak. Arra ébredtem, valaki azt mondja: „Fél hét!" Összekapkodtam magam, de a busz se jött, aztán valami építkezés miatt nagyot került, addig-addig, lekéstem a Nyugatiban a gyorsot. A személlyel zötyögtem egész éjjel.

- Lehetséges volna most Antalovicsot is meghallgatnunk? - kérdi Gordiusz Fekecset.

Néhány perc telik el csöndben. Tatárka úgy érzi, enyhült a levegő körülötte. Gordiusz és a százados nagyon halkan beszélgetnek, de ha rápillantanak, nem komor a szemük.

- Antalovicsnak már nagyon fekete a képe a borotválatlanságtól. Szeme azonban ugyanolyan szúrósan és gyanakodva les ki a vastag szemöldökök alól, mint délelőtt.

Gordiusz röviden elismétli előtte, amit Tatárka elmondott.

- Mi erről a véleménye?

Antalovics vállat von.

- Gurul - mondja végül.

- Olyan szép kerek? Nem hiszi el?

- Nem.

- Miért?

- Már csak azért se, mert ez nem is volt a szállón.

- Hogyne lett volna, hisz találkoztak!

- Déltájban. De este nem volt ott.

Fekecs a tiltakozni készülő Tatárkát inti le, csak akkor veszi észre Gordiusz széles mosolyát.

- Hát te minek örülsz?

- Jól tippeltem.

- Egy, iksz, kettő?

-. Biztos háromesélyesre vettem, hogy Antalovics szaktárs estefelé, két kocsma között, visszament a szállóra. Most bebizonyosodott a feltevésem. Többször beszéltünk már róla, hogy Antalovics szaktárs estefelé kezdett kijózanodni, mivel nem volt pénze folytatni a merülést. Most már elhiszem neki, hogy nem találkozott se Laukóval, se Tatárkával.

- De akkor honnan fizette ki. . .?

- Nem kellett fizetnie. Hozomra kapott inni. Piros bort, befőttesüvegből.

Fekecs nem tulajdonít jelentőséget ennek a mozzanatnak.

- Tatárka, maga mit szól ehhez?

- Lehet, akkorra én már elmentem, mikorra ez az ember hazaért! Vagy elkerültük egymást.

- Van még egy lehetőség is, Tatárka - szólal meg Gordiusz. - Az, hogy maga nem aludt Laukóék szobájában, hanem tovább it-

tak a társalgóban. Maga nem is egyszer elmondta nekünk, hogy rosszul bírja az italt. Lehet, hogy később már nem volt olyan békés a beszélgetés maga és Laukó között. Lehet, hogy Laukó mégse mondott le olyan könnyen Borka Annáról, mint ahogy azt maga elmesélte nekünk. Lehet, hogy elkísérte magát a buszmegállóig, azt se tagadom, amennyire Laukó jellemét megismertük, hogy cukkolta magát, vagy fölényeskedett. S akkor maga méregbe gurult, és belevágta a kését.

Tatárka elsápad, tiltakozni akar, de Gordiusz nem engedi szóhoz jutni:

- Antalovics a Vak egér felől, tehát a buszmegálló oldalán jött vissza a szállóba, látnia kellett volna magát. Ha beér, akár leül a társalóban, akár fölmegy a szobájába, találkoznak. Az időpont egyezik: fél hét és hét óra között.

Az alacsony fiatalember most már nem roppan össze, ellenkezőleg, Gordiusz szavai alatt mintha összeszedné magát.

- Engem hiába vádol! Hiába enyém a kés, ha nem az én kezemben volt! Azt hiszi, hagyom magamra kenni az egészet? Most már azt mondom, talán jobb lett volna elfogadnom azt a pénzt, mert akkor a Jóska még él! Ami pedig a délutánt illeti, énnékem nem az úrjézus szólt be, hogy „fél hét" hanem valaki a szállóról! Kérdezzék ki őket, valaki biztos emlékezik rá. Ez az ember pedig alighanem később érkezett oda. A szálló előtt is van megálló. Ha ő jött a kocsma felől, nem kellett velem találkozzon.

- Derék válasz - bólint Gordiusz. - Logika is van benne. No meg egy tanú, akit azonban meg kell találnunk. Adok magának egy telefonszámot, Tatárka: a munkásszálló gondnoka fog jelentkezni, nála csörög a készülék. Mi nem szólunk bele, meghallgatjuk a maguk beszélgetését. Kérdezze meg tőle, kik voltak tegnap este a szállón, neki tudnia kell. Kérdezze meg, ki ébresztette magát, látta-e eltávozni, mikor jött meg Antalovics.

Tatárka keze remeg, miközben fölveszi a kagylót. Tárcsáz. Fekecs és Gordiusz a csatlakozón hallgatják, ahogy búg a kapcsolás.

- Halló?!

- Jó estét kívánok. Én Tatárka János vagyok Nyírgelse községből. Tetszik rám emlékezni, ugye?

- Honnan beszél?

Tatárka ijedten pillant Gordiuszékra. Fekecs bólint.

- A rendőrségről, kérem szépen.
- Aha. Miben lehetek nagybecsű szolgálatára?
- Ugye, tetszik emlékezni arra, mikor érkeztem?
- Hogyne. Szokásom följegyezni. Mint az élet bizonyítja, nem is hiába.
- Aztán fölmentem Jóskához, beszélgettünk a társalgóban.
- Beszélgettek? Hát így is lehet mondani.
- És ettünk egy kis hazait, meg ittunk.
- Várom a konkrét kérdést.
- A Jóska elintézte, hogy lefekhessek a szobájukban aludni. Valaki engem fölébresztett este fél hétkor. Vagyis bekopogott és mondta, hogy fél hét van. Nem tetszik tudni, ki lehetett az? Énnékem nagyon fontos volna.
- Csakhogy itt egy nagyon nagy problémával találjuk magunkat szemközt, fiatalember.
-. Tessék?
- Mondom: valami nem stimmel ebben a történetben.
- Nem értem!
- Én se értem magát. Ahhoz, hogy maga lefekhessen Laukóék szobájában, magának vissza kellett volna jönnie.
- Honnan?
- Arról nekem fogalmam sincs. Én láttam magukat kimenni Laukóval a szállóról.
- Laukóval? Én egyedül mentem, mikor a vonathoz indultam.
- Csak azt mondhatom, amit láttam: maguk együtt távoztak. Én nyitottam ajtót maguknak. Lehet, fiatal barátom, hogy maga kissé felöntött a garatra vagy nagyon el volt foglalva, hogy meggyőzze a barátját, de együtt mentek el innét.

Tatárka értetlenül néz a két rendőrtisztre. Rázza a fejét. Aztán elkezd kiabálni, de Fekecs mutatóujja lenyomja a rugót, megszakítja a kapcsolatot.

Gordiusz leveszi a szemüvegét, hozzáfog megtisztogatni.

A biliárd törvénye

Gépkocsik fékeznek a Szerszámgépgyár munkásszállása előtt.

A gondnok - mintha megérezte volna - nyitott ajtóval várja a rendőrtiszteket, meg azt a három civilt, akik az egyenruhások gyűrűjében sodródnak be az előcsarnokba.

- Igen sajnáljuk, de rövid időre meg kell zavarjuk a szálló nyugalmát - mondja Fekecs százados. - Nyomozási kísérletet tartunk, ellentmondásokat kell tisztáznunk a vallomásokban.

- Tessenek csak! Vasárnap még nagyon kevesen vannak itt. Majd éjjel meg hajnalban érkeznek.

- Ez így van minden héten? - kérdi Gordiusz.

- Vagy még rosszabbul, kérem tisztelettel.

- S maga mit szokott csinálni két érkező között? Lefeküdni, gondolom, nem érdemes.

- Nem nagyon, ez így igaz, ahogy tetszik mondani. Olyan is vagyok hétfőnként, mint a mosott tehénlepény. A cigány csak egyszer mondta: „Ez a hét is jól kezdődik", mikor akasztani vitték. Én meg minden héten.

- S akkor még a vasárnapja se nyugodt. Jönnek, mennek.

Frányó szeme a három civilen: Antalovics, Cserepár, Tatárka.

- Látom nézi a vendégeinket. Kire tippel?

- Hehehe, viccesnek tetszik lenni. Ez nem tippelés kérdése. Valakire ráillik az ügy, ugyebár, mint féllábúra az egy cipő.

- Találó hasonlat. Mégis, kit választana?

- Én?

- Ha akarja, ki is snóblizhatjuk.

- Tessék?

- Nem szokott snóblizni?

- Hát, nem tagadom, egyszer-egyszer beszállok. Tudom, természetesen, hogy tilos, elég kegyetlen szerencsejáték, főleg, ha nagy pénzbe játsszák.

Frányónak körbe-körbe jár a szeme. A három férfit leültették, mindegyik mögött egy-egy szálas rendőr. Tatárka nagyon összetört, már-már a sírás határán. Antalovics mogorván néz maga elé. Cserepár a legnyugodtabb: őt csupán megkérték, vegyen részt a kísérletben.

Fekecs mindent ellenőrzött, most ér oda hozzájuk. Gordiusz könnyedén mondja neki:

- Arról beszélgetünk, legegyszerűbb az volna, ha kisnóbliznánk, melyik gyanúsítottal kezdjük. Tudja, Frányó úr, képtelenek vagyunk eldönteni, melyiküknél kössünk ki. Mindegyiknek volt indítéka Laukó megkésélésére. Elméletileg bármelyikük meg is tehette. A bizonyítékok ahhoz nem elegendőek, hogy bármelyiküket megvádoljuk, mert ami egyikükre nézve terhelő, az menti a másikat, s viszont. Nos? Segít nekünk?

- Én?

- Igen. Dugjon. Ha eltalálom, hány forintos van a markában, én jelölöm ki az elsőt. Ha tévedek, maga.

Frányó óvatosan mosolyog:

- Ilyen komoly dolgokkal nem szokás tréfálni, kérem tisztelettel. Jobb is lesz, ha én nem zavarok. Tetszik tudni, milyen bölcs állat a birka? Az, kérem alázattal, mindig a nyáj közepébe furakszik. Az élet engem arra tanított, hogy a birka bölcs állat.

- Ebben van valami, csak az a baj, hogy minden birka nem furakodhat a nyáj közepébe, Frányó úr. Elkerülhetetlen, hogy a szélén is legyen egy-egy jószág, arra jár a farkas és hamm! bekapja. A legnagyobb óvatosság mellett is érheti baleset a birkát. Igaz?

- Távol álljon tőlem, hogy vitassam.

- Ezt is megtanította magával az élet, igaz?

- Énvelem?

- Arra a régi malőrre gondolok. A Három csuka nevű halászcsárda különtermére. Ahol azok a híres kártyacsaták folytak. Ott maga volt az üzletvezető, nemde?

- Régen volt az, kérem tisztelettel, tán igaz se volt.

- Igaz volt az, Frányó úr. Őrzik a papírok.

- Nem úgy értettem. Mondhattam volna: elévült. Tanultam én abból, kérem tisztelettel. Azóta nagyon vigyázok magamra.

- A szenvedély is elmúlt?

- El, hála a jóistennek.

- Csodálkozom rajta. Azt hittem, hogy a nagy szenvedélyek soha nem alszanak ki az emberben.

- A tűz is kialszik, kérem tisztelettel, ha ráöntenek néhány vödör hideg vizet.

- Legfeljebb a parázs izzik valahol mélyen, a hamu alatt. Egyébként nem vitás: maga valóban nagyon óvatos lett. Nyilvános helyen maga soha nem szállt be a játékba. Legfeljebb kibicelt, csinálta a hangulatot. Mikor például Antalovicsot olyan pőrére kifosztották a Vak egérben. Emlékszik?

- Hallottam róla.

- Látta is azt maga, Frányó úr. Maga kísérte oda Antalovicsot. Sokan emlékeznek rá. Arra persze nincs tanú, hogy pénzt is adott neki kölcsön. Lehet, hogy Antalovics azóta is a fele fizetését magának adja le.

Frányónak a szeme se rebben, arca se változik, mégis úgy tűnik: kihúzza magát.

- Ha ez nem volna magánbeszélgetés, most arra kérném önt, ismételje meg ugyanezt egy ügyvéd előtt.

- Szívesen, Frányó úr, akár egy sereg ügyvéd előtt is. Ha pedig nem vette volna észre: ez nem magánbeszélgetés. Itt áll ön mellett a kerületi rendőrkapitány s az egyik nyomozó.

- S ugyan miért hallgatnak ki engem?

- Említettük, hogy bizonyos ellentmondásokat fedeztünk fel a vallomásokban. Abban reménykedünk, hogy egyikre-másikra megoldást találunk, ha ön is elmondja, amit tud.

- De csak annyit, kérem tisztelettel - mondja. Frányó. Nyoma sincs már alázatoskodó modorának. - Nem értem például, hogy jön ide az én sok évvel ezelőtti, annak rendje-módja szerint lezárt ügyem.

- Nem érti?! Megpróbálom megmagyarázni. Való igaz, maga nagyon óvatosan él azóta a hideg zuhany óta, amit ítélet formájában kapott az igazságszolgáltatástól. Annak idején nemcsak a maga felelősségét állapították meg annak a kártyabarlangnak a létrejöttében és fenntartásában, hanem a közvetlen részvételét is. Gondolom, volt ideje a hűvösön átgondolni, hol követte el a hibát. Nem is emeltek panaszt a maga működése ellen sehol. Más kérdés, hogy én a Szerszámgépgyár vezetői helyében alkalmasabb embert kerestem volna a szálló gondnoki teendőinek ellátására; igaz viszont, semmi bajuk nem volt magával. De az a rejtett szenvedély, Frányó úr, az mindig is ott izzott a hamu alatt. El tudom képzelni, kezdetben csak itt, a szálló gondnoki lakásában szerveződött egy-két parti, csak később tette át a színhelyet a Vak egérbe. Lehet, so-

ha nem tudjuk meg, mennyi volt a maga részesedése azok után a palimadarak után, akiket innét szállított.

- Tiltakozom!

- Jogában áll. Azt azonban nem tagadhatja, hogy a munkásszállóról sokan járogattak el snóblizni abba a kisvendéglőbe. Odaszoktak, igaz? Unalmas itt a hétvége, valakinek eszébe jut: nézzünk át. Antalovics is így kezdte. Laukó is.

- Én senkinek nem mondtam.

- Soha, Frányó úr? Megjegyzem, ez még nem büntetendő cselekmény: lehet azt is válaszolni rá, menjen egyedül, Frányó úr. De mit mond azoknak, akik megharagudtak magára, mert nemcsak palimadarakat szállított, mint például Antalovics, hanem azt a bankrobbantó Laukót is? Hátha éppen azok tesznek majd terhelő vallomást! Cserepár szaktárs is megerősítheti, Antalovics is elmondta: Laukónak képtelen szerencséje volt. Nem tudott veszteni. Maga odavitte Antalovicsot, s Antalovics tejelt. Odavitte Laukót, s annak a számára a Vak egér nem vesztőhely lett, hanem aranybánya. Micsoda köteg pénzeket hozott ki onnét a fiatalember! Emiatt a menyasszonyáról is lemondott, a szülőfalujába se járt haza. Minden szabad percét ott töltötte, s maguk futottak a pénzük után, hátha egyszer megfordul a széljárás, mindent vissza lehet nyerni ettől a falusi bunkótól.

- Kérem tisztelettel, én eddig nem szóltam közbe.

- De most nem bírja tovább. Halljuk! Mondja el, hogy ez mind hazugság. Hogy maga már rég rájött, nem ez a jó megoldás. Hogy sokkal okosabb lenne kettős játékba kezdeni: egyrészt arra sarkallni, járjon csak a Vak egérbe, hátha mégis fordul a kocka és visszanyerhetik tőle a pénzét, másrészt viszont szurkolni neki, nyerjen csak minél többet, s aztán mindent, de mindent egyedül megkaparintani!

- Ez, kérem tisztelettel, légből kapott vád. Erre semmiféle bizonyíték nincs.

- Nincs, Frányó úr. Egyelőre legalábbis, vagy talán nem is lesz soha. Nem nagyon bízom benne, hogy maga önként vallomást tesz a saját benső szándékairól és elhatározásairól. A tényeket azonban talán sikerül bizonyítani.

- Miféle tényeket?

- Mondom sorjában. Az csak feltételezés, hogy maga régen várt

egy kedvező alkalomra. Az azonban tény, hogy tegnap délelőtt megérkezett a munkásszállásra, s Laukó Józsefet kereste egy Tatárka János nevű fiatalember. Ez igaz?

- Tagadhatatlan.

- Az csak feltételezés, hogy maga akkor még nem gondolt semmire. Voltak ötletei, hogyan kellene véghezvinni a tervét, de Tatárka megjelenése magát csak annyiban érdekelte, hogy összefügg Laukóval. Tény viszont, hogy néhány perc múlva meghallotta a kettejük közti szóváltást, a Tatárka által kikiabált sértéseket.

- Honnan veszi, hogy én hallottam?

- Mert például Antaloviccsal kapcsolatban éppen ön mondta nekünk, hogy zengett a szálló a kapcabetyártól. Ha fölhallatszott Antalovicsékhoz, hogyne hallatszott volna be a társalgóval szomszédos gondnoki lakásba? Ez a hangos vita bizonyára szöget ütött az ön fejébe. Malmára hajtotta a vizet, hogy Laukó nemsokára bement önhöz borért. Vagy ezt is én találtam ki?

- Ennek semmi jelentősége, kérem tisztelettel.

- Nem értünk egyet, Fányó úr. A két gelsei fiatalember borozgatása ugyanis egy időre lelankasztotta az ön érdeklődését. Ez most ismét csak feltevés. Maga ki sem ment, oda sem ült, félfüllel hallgatta a mormogásukat. Azért pukkadt magában, mert Tatárka nem reagált arra a Laukó-féle gesztusra, arra, hogy Laukó azt a nagy köteg pénzt mutogatja. Laukónak megvolt ez a kellemetlen szokása: Cserepárnak is megtörölte az orrát egy nagy köteg pénzzel. Vörös posztó volt ez a maga szemében, Fányó úr. Igaza van, ez még mindig feltételezés. Tény viszont, hogy észrevette: Tatárka fölmegy szundítani egyet Laukóék szobájába.

- Ezt tagadom. Nemcsak hogy nem láttam fölmenni, éppenséggel azt állítom, együtt hagyták el a szállót.

- Hány órakor?

- Nem tudom pontosan.

- De a megérkezés dátumát és időpontját bejegyezte, nem?

Fányó finoman elmosolyodik:

- Azt igen. Mikor távoztak, azt elfelejtettem. Vállalom a mulasztásom minden ódiumát.

- Akkor mivel magyarázza, hogy Laukó önnél töltötte az egész délutánt? Ne tiltakozzék, nem olyan rendszerető maga, hogy a tegnapi mosatlan poharakat, a csikkeket meg ne találnánk magánál!

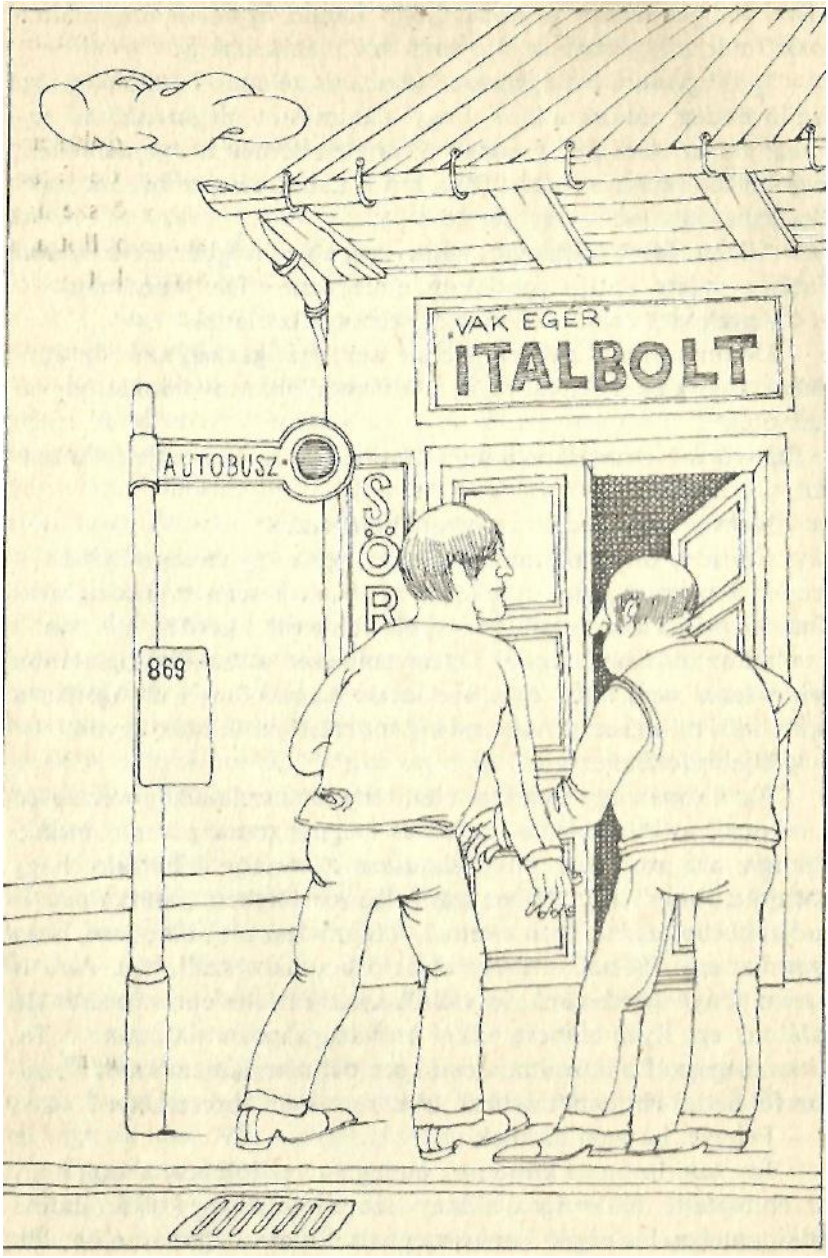
„VAK EGÉR"
ITALBOLT
AUTOBUSZ
SÖR
869

Mivel magyarázható továbbá, hogy Laukó ágyában megtalálhatóak Tatárka nyomai: az ujjnyomoktól a hajszálakig?

- Igen egyszerű a magyarázat, kérem tisztelettel. Laukó elég régi szállóvendég nálunk ahhoz, hogy alkalmasint meginvitáljam egy pohár borra. Ami pedig ennek a fiatalembernek a nyomait illeti, legjobb tudomásom szerint fönn járt a Laukó-féle szobában: Nyilván leült vagy ledőlt egy percre.

- Aligha! Mert Antalovics mindvégig a helyiségben tartózkodott Tatárka ottléte alatt, s gondolom, emlékezne efféle mozzanatra!

- Antalovics ebéd után elment, kérem tisztelettel.

- De ön szerint Laukóék is elmentek! Ha igaz az, amit ön állít, akkor Tatárkának fizikailag nem állt módjában nyomokat hagyni Laukónál!

Fányó valamivel sápadtabb, mint eddig, de nem adja fel a harcot.

- Nem tudom, mit kíván bizonyítani ezzel.

- Az, hogy ön nem mond igazat, az egész ügy szempontjából jelentéktelen apróságnak tűnik, pedig távolról sem az. Ha ugyanis Tatárka mégis fölment aludni, akkor felmerül a kérdés, mit csinált ez alatt az idő alatt Laukó? Őt ugyanis ezen a szombat délutánon sehol senki nem látta. Nos, szerintem Laukó önnél üldögélt, s a múló időt mi mással, mint egy kis snóblizással ütötték agyon.

- Újabb feltételezés.

- Az. Csupán egyetlen közvetett tény támasztja alá, nevezetesen Laukónak az a mondata, amellyel megnyugtatta pihenni induló földijét, aki attól félt, hogy elalussza a vonatja indulását, hogy „Majd szólunk". Így, többes szám első személyben. Tatárka nem is tudja, ki ébresztette. Igen könnyű dolgunk lesz megállapítani, hogy szombat este fél hétkor hányan tartózkodtak a szállóban. Arra is hamar fényt deríthetünk, ki vállalkozott Tatárka ébresztésére. Ha találunk egy ilyen embert, akkor ön hazugságban marad, mert Tatárka mégsem Laukóval távozott kora délután, hanem aludt a szállón fél hétig. Ha nem találunk, akkor csak ön ébreszthette.

- Feltéve, ha neki hisznek.

- Így van. Én most kiindulok a magam verziójából: abból, hogy ön ébresztette. Ha ez igaz, akkor viszont létrejött egy olyan induló állás, amelynek a végén Laukó meghalt. Én most lejátszom ön előtt a partit.

- Nagyon kíváncsi vagyok, felügyelő úr.

- Maradjunk az eddigi módszernél: egy feltételezés - egy tény. Úgy gondolom, hogy ön ismét derekasan vesztett Laukó ellenében.

- Ez egy rémálom.

- És ha ezt egybevetem korábbi szándékaival, a Laukóval kapcsolatos felsülésével, meg a testes köteg pénzzel, amely Laukó farzsebét duzzasztotta, már csak a végső elhatározáshoz szükséges alkalom hiányzott. Ezt adta meg Tatárka rugós kése, valamint Antalovics hazajövetele.

Most nagy csend támad a társalgóban. Mindenki érzi, hogy döntő percek következnek.

- Nem tudhatom pontosan, mikor vette észre a kést: még a két gelsei fiatalember érkezésekor, vagy fönn a szobában, mikor ébresztéshez készülődött. Ez valójában nem is fontos. A kést magához vette, zsebkendőbe burkolta. Nyilvánvaló volt azonban ön előtt, hogy Tatárka, mint valószínű tettes, csak akkor kerülhet gyanúba, ha legalább két egymást kiegészítő vallomás terheli. Ennek lehetőségét Antalovics hazaérkezése adta meg. Antalovics, mint tudjuk, a délután jó részét azzal töltötte, hogy Tatárka után mászkált: nagyjából tudta, mikor indulhat vissza a fiatalember, hisz ezt megkérdezte, s úgy vélte, ezt az időt Tatárka valamelyik kiskocsmában tölti. Mivel a keresés nem járt sikerrel, Antalovics visszament a szállóra, s ezzel önnek, Frányó úr, megadta a rég várt lehetőséget. Antalovics! Kapott maga innivalót szombat este Frányó úrtól?

A nagydarab ember mogorván hallgat fekete üstöke alatt.

- Ha nem kapott, pénze pedig nem volt, akkor hogyan sikerült ismét tökrészegre innia magát? Ahogy azt előttünk Frányó úr lefestette? Nem felel? Helytelenül teszi, mert ezzel - és a gondnokhoz fordul - igen, Frányó úr, ez is feltételezés - s ismét visszafordul Antalovicshoz - bűnrészességet vállal egy gyilkosságban!

- Én nem bántottam! - szakad ki Antalovicsból.

- Elhisszük magának, azt azonban tudnia kell, hogy közvetve mégis hozzájárult szobatársa megöléséhez. Más persze a helyzet, ha segít az igazi tettes leleplezésében!

- Tagadom. Tagadom az egészet - jelenti ki a gondnok.

- Egy ideig tagadhatja is. Megmondom nyíltan, Frányó úr, e percben a bizonyítékaink nem elégségesek. Nincs rá tanúnk, nincs bizonyítékunk arra, hogyan indultak el Laukóval törzshelyük, a

Vak egér felé. Nem tudhatjuk, hányszor nézett körül, hogy most már marokra foghatja-e a zsebkendőbe rejtett rugós kést. Nem ismerjük annak a beszélgetésnek a részleteit, amely oda vezetett, hogy Laukó hajlandó volt megvárni, míg maga, gondolom, ezt mondhatta, bemegy körülnézni, mi újság. Nincs szemtanúja annak, hogy magának eszébe sem jutott bemenni a kocsmába, mert arra többen emlékeztek volna, hanem behúzódott a buszmegállónál lévő dohányospavilon mögé s kivárta azt a pillanatot, mikor nem járt arra senki, a várakozók figyelme pedig elterelődik.

- Ezt soha nem fogják tudni rám bizonyítani, kérem tisztelettel.

- Lehet, Fányó úr. Bármennyire is szeretnénk, nem lehetünk ott mindenütt, ahol érdekből, gonoszságból, felindulásból, ezer más okból, mások ellen bűnöket követnek el. Nem látunk a fejekbe. Nem tudhattuk, hogy maga réges-rég halálra ítélte Laukó Józsefet, a szerencsés kezű vidéki fiatalembert. Fogalmunk sincs róla, hová dugta az elrabolt pénzt. Látja, őszinte vagyok, kiterítem a kártyáimat. Ebben a játszmában azonban maga már nem nyerhet, csak veszíthet. Nem használhatja fel a pénzt: észrevesszük. Nem bújhat el: megtaláljuk. Maga ezentúl úgy él, hogy tudja: készen áll az ítélet. S ha egyszer, valamikor, ejt egy hibát és lelepleződik, akkor a bíróság meg fogja erősíteni ezt a ki nem mondott ítéletet.

Ismét a Tündér-hegyen

Alkonyodik. Kékes-vöröses, egymásba mosódó színekben játszik a messze nyúló völgy - inkább fennsíknak volna mondható, ha nem lejtene szelíden a főváros felé, amelynek fényei most kezdenek sziporkázni a láthatár alján.

A Tündér-hegy alatti tágas völgyteknőben barátságosan bújnak egymáshoz a házak, leginkább földszintes, kertes épületek, mutatóban látszik egy-egy emeletes: a gyógyszertár, a szolgáltatóház.

- Békés hely ez, cimbora - mondja Fekecs százados. Hordja a gallyat: arra már nem lesz idő, hogy bográcsgulyást készítsenek, megteszi egy kis sült szalonna is.

- Békés - bólint Gordiusz. - És nagyon szép. Csalókán barátságos. Olyan, mint egy mosolygó, kedélyes emberarc, amely felderül, ha meglát, megörül neked ...

- Költészet - jelenti ki Fekecs. - Amióta ismerlek, egyfolytában csodálkozom rajtad, miért álltál be rendőrnek. Hallgattam egy-két előadásodat, abban is, már meg ne haragudj, érzelgős húrokat pengettél.

- Melyikre gondolsz?

- Azokra a kultúrásokra.

- Miért, szerinted a mi munkánknak nincs kultúrája?

- Hogyne volna! Csak én másképp értelmezem a dolgot. Vegyük ezt a mai ügyet. Ragyogóan levezetted a feltételezésed. Minden elismerésem a tiéd. Csak éppen két olyan nemszeretem dolog következik belőle, aminek túl sok értelmét nem látom.

- Mikre gondolsz?

- Az egyik: ez a gazember Fányó most pontosan tudja, mit várhat tőlünk. Fölszisszentem, mikor azt mondtad, hogy kiteríted a kártyáinkat. Ha ezt nem hallja, szerintem hamarabb hurokra kerül.

- S a másik?

- A nevelő hatás. Nem az én embereimre, azzal semmi gondom, azt köszönöm. De az a Cserepár meg az az Antalovics, szerintem semmi egyebet nem értett az egészből, mint hogy mehetnek, amerre jólesik, más viszi el a balhét.

- Ha ellentmondok, akkor is kapok szalonnát? Tudnod kell, öregem, nálam jobban senki nem tiszteli azokat, akik minden áldott nap a prérit róják. Ebbe az is beletartozik, amit úgy nevezek: a kérgesedés. Elmondtad nekem, hogy három évig dolgoztál itt a szőlődben, teraszoltad a lejtőt. Gondolom, megkérgesedett a markod. Miért? Mert a bőröd védekezik az állandó súrlódás, külső hatás ellen. A nagyon sokat dolgozó agy, a sokat kiálló idegrendszer is kérgesedik. Önvédelemből!

- Majd ha kevesebb munkánk lesz! Vagy többen leszünk! Akkor nem kérgesedünk.

- Emlékszel a régi mondásra? „Majdra nem ád a kereskedő." Ebben a „majd"-ban nem bízhatunk. A „most" parancsol. Hiába vitatod, bizony most kell megkeresnünk a módját, hogyan lehet elosztani magunkon a terheket. Hogy ne mindig ugyanott, ugyanazt nyomja. Ezt neveztem én előadásaimban a mi munkánk kultúrájának. Ami a nevelő hatást illeti, szerintem tévedésben vagy. Cserepár és Antalovics, ha más-más fokon is, megértett valamit ebből az ügyből azon felül, hogy szabadon elviheti az irháját, Cserepár oda-

jött hozzám, mikor kijöttünk a munkásszállóból, azt kérdezte, mit gondolok, milyen büntetésben lesz része. Azt feleltem, van erre paragrafus, de énszerintem nem az fogja bántani igazán, amit kiszabnak rá, hanem az, ami miatt nem vonhatják felelősségre: hogy egy időre elvesztette az önbecsülését, maga is azt hitte, olcsóbb és könnyebb becstelennek lenni, pedig láthatja, hosszú távra nem érdemes.

- Antalovics bezzeg nem ment oda hozzád. Elment, megkönnyebbülésében jól berúg.

- Lehet. Te sem, én sem hiszek a csodákban. Se Jézus ujja érintésében, se valamelyik beosztottad gumibotjában. Már meg ne sértselek. Nem tudhatjuk, visszafordul-e Antalovics az alkoholisták ferde pályájáról, de azért azt ne tagadd: az ő konok fekete fejében is ott dolgozik egy zümmögő, amelyik folyton azt ismétli: az a ravasz vigyorú gazember, aki olyan régen a markában tart, engem is leszúrhatott volna. Édes öregem, egyelőre semmi mást nem értünk el Antalovics nevelésében, minthogy elijesztettük attól, akinek az uralmát elfogadta maga fölött. Ez nem sok, de nem is kevés. Emlékezz rá, mennyire lebecsültük valamikor régen az aprómunkát, a falujárást, az emberek ügyeivel való foglalkozást. Ha ma bizalommal fordulnak hozzánk, akkor azt ezeknek köszönhetjük: a régi, emberszabású dolgainknak.

- Úgyse tudlak túlbeszélni.

- Elég baj! Végül Fányóról. Szerinted mielőbb hurokra kellene kerülnie, feldíszítenénk a bizonyítékokkal, a többi az ügyész dolga. Nem vitás, ez a dolgok rendje, ebben a kérdésben távol áll tőlem minden érzelgősködés. A büntetés azonban nem kanyarodhat vissza önmagába: nem elégedhetünk meg azzal, hogy bűn és bűnhődés, mint a tűz meg a víz, kioltsák egymást. Ha büntetünk, nemcsak azért tesszük, hogy a bűnöst kivonjuk a forgalomból, s nemcsak azért, hogy a hűvösön legyen ideje megbánni, amit tett, megfogadtatni, hogy ezentúl jó lesz. Mi ezzel felmutatunk egy példázatot is: emberek, vigyázzatok, nem érdemes! A társadalmat védjük, a rend őrei vagyunk, de a magunk módján okítjuk is az embereket, hogy ne egymás rovására vágjanak keresztül az életen. Elmondok neked egy példázatot, miért választottam ezt a hivatást. Zenész akartam lenni, tudod rólam, játszom is hangszeren. Miért lettem rendőr? Mert megismertem egy férfit, súlyos paranoiás elmebete-

get. Tudnod kell a paranoiásról, hogy szellemi működése ép, s valójában egyetlen téves eszmerendszere van. Ez az ember egy náci koncentrációs táborba került, ahol orvosi kísérleteket végeztek a rabokon. Ő harminckilenced magával egy szűk betonbunkerbe került, ahol legjobb esetben is csak öten-hatan fértek volna el. Rövid idő múlva fogyni kezdett az oxigén, az emberek elkezdtek harcolni egymással: nyilván annyit kell megölniük egymás közül, hogy végül a lehető legkevesebben maradjanak. Aki megmarad, nem fullad meg. Az egész eseménysort rejtett kamerákkal filmezték, pszichológiai következtetéseket vontak le belőle a náci idegorvosok. Nos, ez az én előbb említett ismerősöm élve került ki abból a bunkerből. Nem is egyszer, mindannyiszor rabtársainak megfojtása árán. Beleőrült. Megérted, mit éreztem, mikor felfogtam ennek a históriának a tanulságait? Halálig tartó küzdelmet vállaltam azok ellen a személyek, folyamatok, hajlamok és befolyás ellen, amely arra késztet, hogy mások élete, érdekei árán jussunk feljebb, érjünk el többet, gazdagodjunk. Nemcsak az ártatlanokért harcolok, hanem, bár tudom, hogy ez paradoxon, a bűnösökért is. Az ellen az úgynevezett farkastörvény ellen, amely méltatlan emberi mivoltunkhoz, amelynek jegyében megszületett, uralomra került a világon s mindmáig elkeseredett harcot folytat ellenünk egy óriási gazdasági-politikai rendszer, amely meghamisítja előttünk és bennünk a természetes és nemes emberi érdekeket, mert azt prédikálja, hogy azok szembefordítanak bennünket egymással...

Lenn, a lankás domb aljában, ahol az utca erőtlenül megtoppan az erős emelkedő előtt, valami erőszakos, éles fény tapogatja végig a füves talajt, a házak előtti kiskerteket. Még nem látni ennek a fénynek a forrását, de Gordiuszban ismét balsejtelem támad:

- Odanézz!
- Mi a fene történt megint?

A fény zötyögve, billegve tör utat magának a leszálló homályban. Ahogy előbukkan, megjelenik fölötte a pislogó kék bura.

- Attól félek, nem sütünk ma este szalonnát.
- Bele is vág a hétsoros ménkű ebbe az átkozott szakmába!

A rendőrkocsi most ér a domb aljába, s lead egy kürtjelet.

- Most már nem mondom, hogy maradj - kapja föl magára a mellényét Fekecs százados.
- Hiába is mondanád.

Ismét lebotladoznak a meredeken.

Tátos hadnagy áll odalenn. Sapkájához emeli a kezét.

- Százados elvtárs, jelentem …
- Mi van, Tibor?
- Jelentem, Antalovics megfojtotta Frányót.
- Micsoda?
- Jelentem, a százados elvtárs utasítása szerint biztosítottuk a munkásszálló környékét, hisz joggal lehetett tartani Frányó szökési kísérletétől, vagy más eseménytől. Az épületbe néhányan beléptek, megfigyelésünk szerint hazulról érkező, vidéki dolgozók, akik hétfőn korán munkába állnak. Odabenn semmi rendkívülit nem észleltünk, Frányónál az ágy melletti olvasólámpa világított, Antalovicsék szobájában is égett a villany. 18 óra 12 perckor egy szállóbeli ember rohant ki, hogy Antalovics megfojtotta Frányót. Azonnal berohantunk. Antalovics nem is tagadja a tett elkövetését.
- S megtalálták Laukó pénzét, nemde? - kérdi Gordiusz.
- Jelentem, nagy köteg pénzt találtunk a tetem mellett, befőttes gumikkal volt összefogva.

Fekecs fojtottan káromkodik.

- Ülj be, Tibor. Azonnal megyünk. Fordulj meg a kocsival.

Ahogy a motor dorombolni kezd, a százados Gordiuszhoz fordul.

- Most boldog vagy?
- Engem hibáztatsz?
- Ha nem pakolsz ki mindent Frányó előtt...
- Tedd hozzá: Antalovics előtt.
- Igen! Antalovics ebből értette meg, mi történt!
- Laukóval?
- Igen!
- Emiatt nem ölt volna. Antalovics azt értette meg, mi történik ővele, ha továbbra is kapcsolatot tart Frányóval. Szerintem a gondnok azonnal menekülésre gondolt. Sejtette, hogy figyelteted, hogy egyedül nem jut messzire. Fel akarta használni Antalovicsot: szerintem pénzt kínált neki. Antalovics megpillantotta azt a bizonyos pénzköteget, amelyet tegnap déltájt Laukó kezében látott: előtte ekkor lett világos, hogy valóban Frányó a gyilkos, s hogy ő eszköz volt hozzá a gondnok kezében.
- Ismét egy feltevés!

- Az. Antalovics majd elmondja, így történt-e valójában.

Fekecs nem tud megnyugodni. Ingerülten járkál föl-le.

- Örülnöm kellene. A pénzköteg végérvényes bizonyíték, de nem így képzeltem.

- Nincs okunk örülni - feleli Gordiusz. - Semmi közünk az Antalovics-féle igazságszolgáltatáshoz, s neki felelnie kell azért, amit tett. De az is igaz, hogy Antalovics, ezzel a tettével, lépett egyet afelé, hogy ne legyen farkasok cinkosa, a farkastörvények eszköze és áldozata. Ismerek egy kiváló védőügyvédet.

Fekecs belevág öklével a levegőbe.

- Te, te zenebohóc!

Gordiusz békésen néz a barátjára:

- Most menjünk dolgozni, öregem, jó? Utána vitatkozhatunk, sértegethetjük egymást. Csak holnap reggelre kell beérnem az irodámba. Addig még az ügyvéddel is beszélnem kell...

Kiadja a Népszava Lap- és Könyvkiadó
A kiadásért felel: dr. Jandek Géza igazgató
82-5811 Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
Felelős szerkesztő: Tuli József
Műszaki szerkesztő: Kovács Pálné
Fedélterv és illusztráció: Dunai Imre
Terjedelem 10,1 A/5 ív
MSZ 5601-59
Budapest, 1983